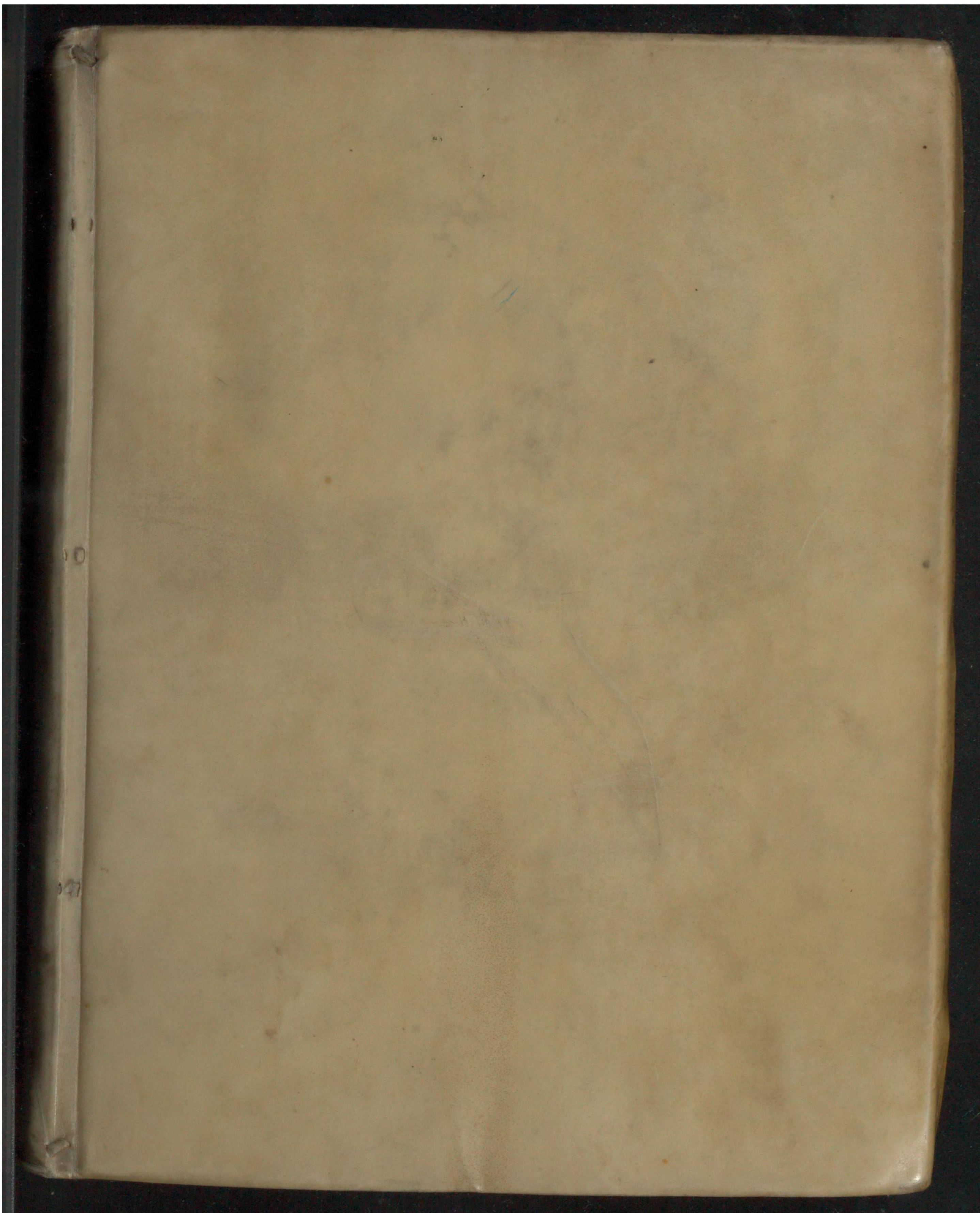
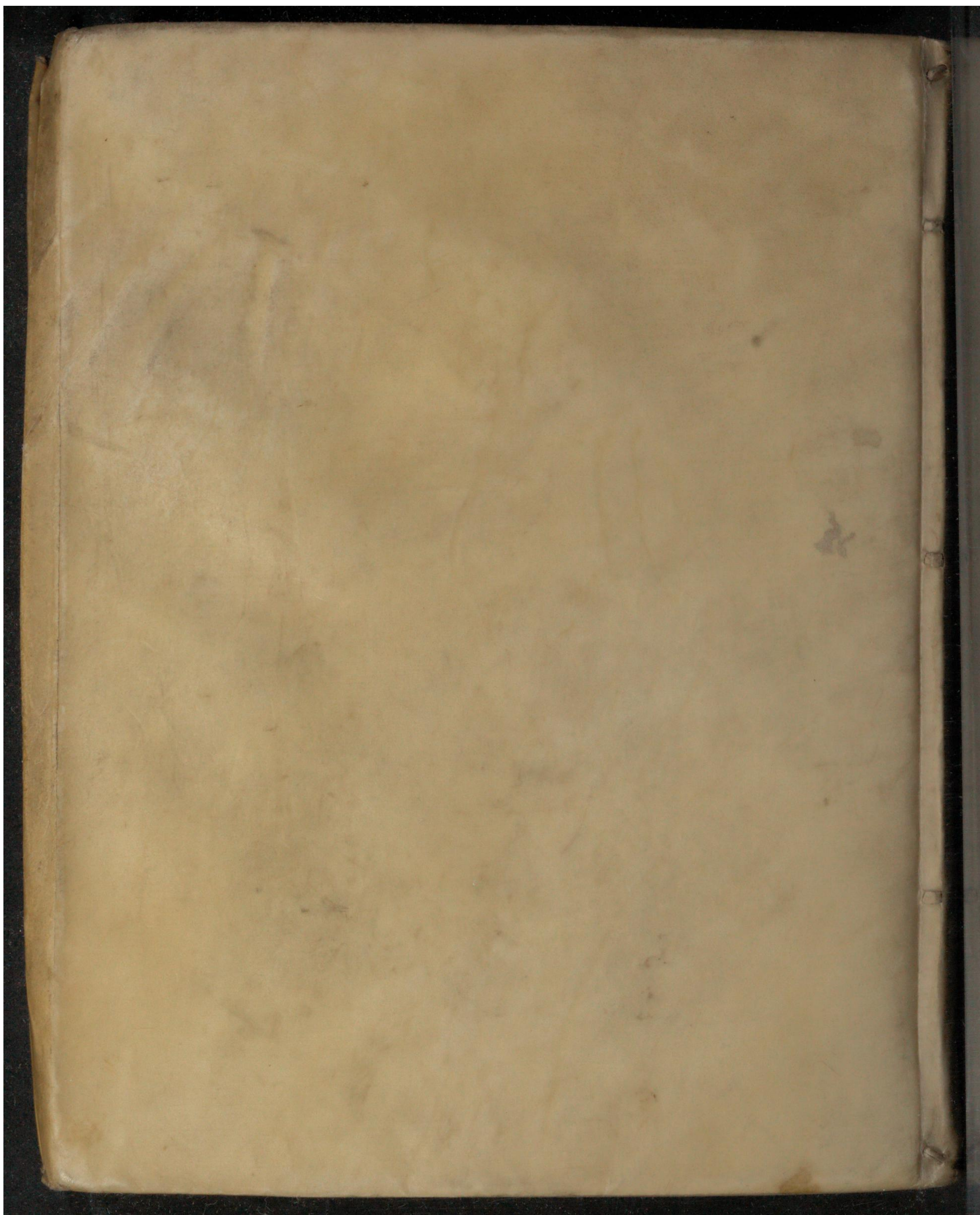

377
C 5

Couſtumen / Keuren ende Ordonnantien van 't Bailliuſchap van Rhijnlandt.

Ghemaeckt by Bailliu ende geſwoorn Welgeboorn Mannen deſſelfs Lants.

IN 'sGRAVEN-HAGHE,
By de VVeduwe ende Erfghenamen van wijlen Hillebrant Iacobſz van VVouw.
Anno 1630.

ALsoo Bailliu ende ghezwoorn welgeboorn Mannen van Rhijnlandt, bevonden hebben, dat de Coustuymen, ende Keuren des selfs lants, tot noch toe niet en zijn ghestelt geweest in behoorlicke ordre, dat oock mits 't verloop des tijts eenige der selver nodich dienden verandert ende geamplieert te worden, om te eviteren confusie, processen, ende onnutte costen, So hadden d' selve Bailliu ende ghesvvoorn Mannen, alle de coustumen, ende Keuren des voorsz lants, in behoorlicke ordre by een gedaen voughen. Ende d'selve daer nae rijpelicken ghevisiteert, ende op alles naer behoren gheleth wesende, hebben d'voorsz Bailliu ende Mannē mit volkomen kennisse, vermoghens heurluyder immemoriale possessie, ten dienste vanden lande van Rhijnlandt, ende de goede ingesetenen ende ingelanden van dien, mitsdesen verklaert ende geordonneert, dat van nu voortsaen, by eenen yegelicken, des aengaende, onderhouden ende geachtervolcht sullen worden, de coustumen, Keuren ende ordonnantien, hier naer distinctelick volghende, opte boeten daer inne begrepen, Deroguerende mitsdien, ende te niete doende alle andere coustumen, Keuren ende ordonnantien, voor date deser in ghe-

ſchrifte geſteldt, ende oock naederhandt, als inden Iare xv^{c}. ende lxxxvj. in kleyn druck, ende inden Iare xvj^{c}. ende ſes in grooter druck ter Ordonnantie van Bailliu ende Mannen inder tijdt, uytgegeven geweeſt zijnde, VVelverſtaende dat de voorſz Bailliu ende gezwoorn Mannen, de macht mitſdeſen aen hen behouden, om, in krachte van heurluyder voorgemelde poſſeſſie, de voorſz couſtumen, Keuren ende ordonnantien, ende elcken van dien, int geheel, of deel t'allen tijden te moghen veranderen, verminderen of vermeerderen, of oock geheele nieuwe Keuren te maecken, alles gelijck ſyluyden naer gelegentheydt vander ſaecken, tot oorbaer tſlants van Rijnlant, in tijden ende wijlen bevinden ſullen te behooren, ende van noode te weſen.

Eerſt

Eerst volghen de Constumen ende Usantien/ die Bailliu ende gesworen Mannen verstaen dat sullen onderhouden worden/ soo in Criminele als Civile saecken.

Criminele saecken.

I.

DAtmen Niemant en condempneert te sterven/ of de Delinquanten moetē hare Delicten selfs confesseren/ niet jeghenstaende dat de delicten notoir ende kennelick zijn door ghetuyghen ende andere juditien.

Dat de delinquanten niet en worden gecondempneert te sterven, dan de delicten confesserendē.

ij.

Dat niemant by den welgheborn Mannen vonnisse ghecondempneert zijnde ter saecke van eenighe delicten te moeten sterven / eenichsins dien aengaende mach provoceren / al hoe wel appellatie nae ghemeene Rechten toeghelaten is.

Niet te mogen provocerē van criminele condempnatien,

iij.

De Bailliu / inder tijdt / is oock in oude possessie de homiciden ofte andere delinquanten te bannen / alsoo verde de palen van Hollant ende Westvrieslant streckende zijn.

Bannen uyt Hollandt ende Westvrieslant,

Sulcx

Citatie teghen dẽ delinquanten.

Sulcx doet de Bailliu de selve delinquanten een peremptoire wete/ ofte citatie doen/ by eenen gesworen bode/ mit eenen geschreven citatie cedulle / doende d'selve leveren tot des Delinquants laetste woonplaetse/ soo de bode oock aldaer inder Kercke ghelijcke citatien gehouden is te doen/ op drie Sonnendaghen/ achter den anderen volghende / mitsgaders inde twee naeste Parochie Kercken / der selver naeste woonplaetse / hem prefigherende seeckeren peremptoiren Rechtdach omme te komen binnen de stede van Leyden/in zijn eyghen persoon/inde Vierschare van Rijnlandt / goets tijts voor de middaghe / ende aldaer te aenhooren alsulcken criminelen eysch ende conclusie/ als den Bailliu van 's Heeren wegen/ op hem sal willen doen ende nemen/ ter cause van alsulcke delict ofte delicten / als hy inde selve citatie verklaert ende uptghedruckt heeft / ende oock om te sien ende aenhooren by den welgeboorn Mannen vonnisse wijsen/ter cause van alsulcken delict ofte delicten verbeurt te hebben zijn lijf ende goet aende Graeffelickheyt/ hem daer tegen te verantwoorden / ende voorts te sien procederen als naer stijle vande Vierschare.

v.

Comparitie vande Delinquanten.

Ende indien de Delinquanten allso geciteert zijnde in persone compareren/ ofte ghemachticht seynden/ omme te allegeren wettige cause van absentie('t welck zy mogen doen/) zijn de selve ghehouden hen defentie te doen/ofte doen doen.

Maer

vj.

Maer so de gheciteerde delinquant ofte delinquanten in persoon niet en compareren / voor dat de stadts klocke twaelf gheslagen heeft / so werden zy by eenen gheswoorn bode viermael met luyder stemmen opgeheyscht ende uytgeropen / ende den voorsz geciteerden alsdan noch niet verschijnende / eñ dat de welgeboorn Mannen ghebleecken is vande voorsz citatien / by de Relatien vanden genen dient behoort / so wort jegens de geciteerde gedecerneert deffault / eñ den Bailliu geordonneert den selven / in bougen als voren / noch eens ten overvloede te doen dachvaerden / eñ hy alsdã noch niet comparerende / wert den selvẽ naer uytroupinge / alsvooren by vonnisse van welgeboren Mannen ballingslant ghelept / hondert Jaren ende eenen dach / also wijt als de palen van Hollant ende Westvrieslandt strecken / mit confiscatie van alle zijn goeden ten profijte vande Graeffelicheyt.

Non compa- ritie vande delinquanté deffault ende condempnatien tegen de selve.

vij.

't Ghene voorsz staet ghedaen zijnde / soo doet den Bailliu diversche kercgeboden ter laetster woonstede vanden verwonnen delinquant / ende elders in diversche parochien Kercken / dat hy verkopẽ sal des voorsz deliquants goeden / op eenen seeckeren geprefigeerden dach / binnen der stede van Leyden / inde Vierschare van Rhijnlant / den meest daerom biedende / Welcken gheprefigeerden dach / omme ghekommen wesende / so werden d'selve goedẽ opgeveylt / eñ so wie in 't hoochste geboth laetst blijft / die wort koper vande selve goeden /

Kercgeboden ten fijne van verkoopinghe vande goeden vanden verwonné delinquanten.

den / of den Baillиu mach den koop op houden eñ leggen/ende houden eenen anderen verkoopdach.

viij.

Kercgeboden om yder zijn achterwesẽ bekent te maecken.

Waer naer de voorsz Bailliu oock gelijcke Kerc-geboden doet doen in diversche plaetsen / houdende dat alle de genen die by eenige actien ten achteren zijn aen den voorsz delinquant/'t zy van Renten/ van gehypotequeerde schulden/oft van eenich ander achterwesen/ dat sy sullen comẽ by den Secretaris van Rhijnlant/ binnen den tijt daer by geprefigeert/ ende laten 't selve aenteyckenen / voughende daer by copie van alsulck bescheyt/ 't zy van brieven ofte anders/als een yeghelijck daer van is hebbende.

Volgen

Volghen de Coustuymen diemen observeert in Civile zaecken.

ix.

Alle Baillius boeten in Rhijnlant zijn deurgaens thien ponden van xl. grooten 't pont / ten ware dat de zaecken ofte delicten meerder correctie vereyschten/ 't welck staet tot arbitragie van welgheboorn Mannen / oft dat by eenighe Keuren minder boeten ghestelt waren. Boetẽ van de Bailliu.

x.

De Bailliu van Rhijnlant inder tijt wesende competeert/ ende is gherechtight vande Graeffelijcheyts weghen / inde twee deelen van alle de kleyne boeten/ die in eenighe Schoutampten van Rhijnlant vallen/ 't zy oft de Schouten de selve Schoutambachten vande Graeffelijckheydts weghen / ofte van eenighe Ambachts-Heeren/pachten: des zijn de selve Schouten van hare Ambachts-Heeren weghen wederom gherechtight in een derden-deel van thien ponden/ die de Bailliu van Rhijnlant/ inder tijdt wesende/ by sententie toe-ghewesen worden / ende by executie innewint / oft by compositie t'sijnen behoeve profiteert/ maer deur versoeck ende ernstigh begheeren vande selve Schouten / soo hebben de Bailliuwen inder tijt de selve profijten van thien ponden seeckere lange jaren laten staen ongherereckent/teghens de actie vande Reeckeninghe vande kleyne boeten / sonder elck-anderen daer van eenighe Reeckeninghe / bewijs ende Reliqua te doen. Wat van oudts de Bailliu van Rhijnlandt inde kleyne boeten vande Schouten, ende wederom de Schouten inde boetẽ van thien ponden vande Bailliu soude competerẽ.

Ban vandē Schouten.

Ter zaecken van 't welck komt ende volght dat de voorsz. Bailliu inder tijt wesende/ is in oude possessie/ dat niet jegenstaende eenige Schouten in Rhijnlant hen Schout-Ampten pachten / 't zy vande Graeffelijckheyt / ofte van particuliere Ambachts-Heeren aldaer / de selve Schouten op alsulcke Commissien hare Schout-Ampten niet en moghen bedienen / noch met Schepenen eenigh Recht doen oft Justitie administreren / ten zy dat sy boven de selve Commissie eerst ende alvoren vande Bailliu inder tijt verkrijgen noch een ander bezeghelde oft ghetepckende Commissie / ghenaemt den Ban / ende dat sy daer op den ghewoonlijcken ende behoorlijcken eedt gedaen hebben in handen vanden selven Bailliu.

xij.

Verdaginge van gheтuyghen.

De Bailliu/van wegen de Graeffelijckheyt/is in gelijcke oude possessie/ dat hy tot alrē-tijt by eenen ghezworen Bode mach doen verdagen den Ondersaten ende Innewoonderē van Rhijnlant / omme op eenen gepræfigeerden dagh getuygenisse der waerheyt t'sijnen versoecke te gheven inde Vierschare van Rhijnlant/ofte tot sijnder woonstede. Omme also te mogen nemē informatie precedent/in presentie van twee welgeboorn Mannen / sonder dat de selve Bailliu eenige Ghedaeghden ghehouden is te betalen eenigh dagh-gelt / kosten ofte mijl-ghelden. Ende indien de ghedaeghden niet en compareren/ soo worden sy ghecauseert van hare onwillighept. Ende even verde sy hem met recht oft goede cause niet en weten te excuseren/ soo

so wordden sy by welgheboorn Mannen vonnisse ghecondemneert in thien ponden.

xiij.

Dat soo wanneer twee/ drie/ oft meer persoonen in varende velde vechtenderhant gheweest zijn / alwaer eenighe quetsueren/'t zy keur-wonden oft andere gheschiede / ende dat de Bailliu niet en kan gheraken tot kennisse vande ghenen by wien 'tselve ghedaen is/soo mach den Bailliu daghvaerden alle de ghene die in varende velde vechtenderhant gheweest zijn/die welcke by vonnisse van Mannen ghecondemneert worden de boeten t'samen te betalen.

Procedurē tegen de gheuen die in varende velde vechtenderhant gheweest zijn, alwaer yemande ghequetst wort.

xiiij.

So wie yemant aenseyt Dieverije/ Schelmstuckē/ Meyneedigheyt/ Valscheyt/ oft yet diergheliijcke/ soo mach den Bailliu den aensegger/ met den genen die't aengeseyt is/ t'samē doen roepen/ den eenē om sijn aenseggē te bewijsen/ eñ den anderen om hem daer jegē te verantwoorden. Eñ indien de Bailliu alsdan weet te bewijsen dat dē aensegger eenige vande voorsz. injuriē yemant aengeseyt heeft/ al waren partijē aen beyden zijdē daer van geaccordeert/ so is den selven aensegger nochtans schuldigh ende gehouden 'tselve aenseggen te bewijsen ende waer te maken/ ofte mach den selven aensegger hem 'tselve laten ontvallē met eē boete van thien pont/ sonder simulatie/ tot profijte vanden Bailliu. Ofte indien den selven aensegger onwilligh is om 'tselve aenseggen/ hem sulcx te laten ontvallen met een boete van thien pont/ als voorsz. staet/ so wort den selvē aensegger met recht eñ vonnisse gewesen inde boe-

Hoemen procedeert teghen den ghenen die yemant injurieert.

ten van thien ponden/tot profijt als voren.

xv.

Actie vanden Bailliu teghen de ghenen elcanderen injurierende, eñ daer van renunchierende, ofte met den anderẽ accorderende.

Indien partijen malkanderen in Rhijnlant injurieren / ende vande selve injurien accorderen / ofte dat den ghenen die de injurien aengeseyt hadde/daer van renunchieert / al-eer 'tselve tot des Baillius kennisse ware ghekomen / soo en is nochtans den Bailliu sijn actie niet te minder.

xvj.

Dat twee, drie, oft meer persoonen, in een mans werck t'samen maer eene boete van thien pont jegen den Bailliu en verbeuren.

Item alst gheheurt dat twee partijen ofte twee eygenaren van Landen / een campe Lants t'samen leggende hebben gemengender aerde ende veure/ onverscheyden/ende haer Lant met malkanderen niet ruste niet ghebruycken en konnen/ende d'een partije huert drie/vier ofte meer arbeyders/ ende stelt die ghelijckelijck te werck/ ende laet een sloot deur dat Landt delven / ende van malkanderen separeren / om alsoo elck sijn Lant op hem selven te mogen ghebruycken/ ende dat alsdan de wederpartije klachtigh komt aen den Officier vander plecke / sulcx dat de Officier alle de Delvers die 't Lant deur gedolven hebben doet causeren ende roepen / hen elcks bysonder aensegghende verbeurt te hebben thien pont / ende ter contrarie by den Meester vande voorsz. Delvers gesustineert wert dat den Bailliu niet gefundeert en is van elcken Delver te eysschen thien pont / maer dat alle de Delvers t'samen behooren te volstaen met thien pont / soo en wordt de Bailliu in soodanighe ende ghelijcke saken niet meer als thien ponden eens toe-ghewesen.

Coustuy-

Coustuymen in Politijcke Zaecken.

xvij.

Dat de Bailliuwen ende Welgheboorn Mannen van Rhijnlandt in oude ende immemoriale possessie zijn/ dat sylupden moghen maken Statuten/Keuren ende Ordonnantien / tot welvaren vanden Lande/ ende vorderniſſe vande Juſtitie / ende de selve oock corrigeren/veranderen/ vermeerderen ofte verminderen / ende revoceren / sulcx als sy na gheleghentheydt van tijdt ende zaecken bevinden te behooren.

Dat Bailliu eñ Mannen Keurẽ maken, veranderen, vermeerderen, ende verminderen moghen.

xviij.

Ghelijck de selve mede zijn in gelijcke possessie van te nomineren ende te verkiesen Vooghden ende Curateurs / soo wel over onmondighe Kinderen ende Weesen/als uytlandige ofte prodige Persoonen/ ende mede over desolate Boedels. Voorts generalijck over alle ander Persoonen/die haer eygen Persoonen ende goeden selfs door raserije ofte anders niet en moghen regeren ende administreren.

Possessie om Voochden ende Curateurs over de onbejaerde, uytlandige, oft prodige Persoonen, mitsgaders over desolate Boedelen te nomineren eñ stellen.

Sinninge ofte Naestinge van Landen, Erven, ofte ander onroerende Goeden.

Alle onroerende goeden, Erfpachten, Chijnsen ende Thiēden te moghen Naesten.

xix.

Alle verkochte onroerende Goeden / 't zy van wat natuer die zijn / als eyghen Goeden / Leen-goeden/ Erf-pachten/Chijnsen ofte Thienden/ die machmen Naesten.

VVech gegeven ofte ghemangelde Goeden niet te moghen Naesten.

xx.

Maer so wat Landen/oft andere onroerende Goeden wech ghegeven/oft tegens andere gelijcke oft ontrent gelijcke onroerende Goeden gebarteert oft ghemanghelt werden/de selve en machmen niet Naesten/ staende niet te min tot discretie vanden Rechter / wat in sulcke barteringhe voor ghelijcke oft ontrent ghelijcke Goederen gherekent werden.

Alle Naestinghen moetē binnen 'sjaers na de bezegheltheyt geschieden: maer als de koop in 't heymelijck gheschiedt, komt den Naester sijn recht binnen 'sjaers na dat de koop t'sijner kennisse is gekomen, al waer de koop niet bezeghelt.

xxi.

Alle Sinningen ofte Naestingen moeten ghedaen worden binnen 'sjaers na de koop bezeghelt is / ten ware dat de selve Landē ofte Goeden verkocht worden in 't heymelijck ende in fraude vande Naestinge. Ende in sulcken gevalle competeert de Vrunden ofte de ghene die Naestinge doen mogen een jaer/omme te mogen Naesten/naer dat de verkoopinge tot haerder kennisse ghekomen is / al waer't soo dat de Koop niet bezeghelt en ware / ende sy-luyden by eede ter goeder trouwen verklaren willen vanden Koop niet eerder gheweten te hebben.

Moeten

xxij.

Moeten oock alle Sinningen ofte Naestingen gedaen worden ten overstaen vande Schout ofte Bode ende ten minsten vier Schepenen / ofte Ghebueren/ van de plaetse daer de verkochte Landen ofte Goedẽ gheleghen zijn/ghevende elck der selver haren salaris op de verkochte Goeden. Doende aldaer tot kennisse aert ende gras-roeringhe / ende den Kooper daer van een Recht-dagh beteyckenende / omme de Koop ter naerster Vierschare rechtelijck in te brenghen.

In wat voegen de Naestinge ghedaen,eñ den Kooper Recht-dagh ghe-prefigeert worden moet.

xxiij.

Alle Naestinghe moeten begonst ende aengeleydt/ midtsgaders den Kooper daer van geinsinueert ende dagh van Rechte ghepzefigeert werden / ten minsten drie daghen voor den eerst-komende Recht-dagh.

Naestinge ende prefixie vanden Recht-dagh te doen, ten minsten drie dagen voor den Recht-dagh.

xxiiij.

Soo wanneer eenigh Landt oft ander onroerent goet verkocht is/ so mach dat ghesinnet ofte ghenaest worden by den ghenen die naerder Maegh is vanden Verkooper/dan den Kooper / 't zy van sijn selfs zijde/ ofte sijn Huysvrouwen zijde / sonder aenschou te nemen van wat natuer ofte van waer de selve Goeden ghekomen zijn.

VVie tot de Naestinghe is gherechtight, namentlijck de Vrundẽ vanden Verkooper.

xxv.

Ghelijck mede de gene die mette verkochte Landen ofte onroerende Goeden gemengeder veur ende aerde ghele-

Die gemegeder veur ende aerde

gelegē zijn, mogen ooc Naesten, maer de Naestinge van Vrienden wort gheprefereert.

gelegen zijn / soodanige verkochte Landen ende goeden/moghen Naesten. Des nochtans de Naestinghe by Vrunden gedaen / geprefereert moet worden voor de Naestinge der voorsz. Lands-ghelegenen/ so wanneer de selve Vrunden den Verkooper bestaen/in ofte binnen de graden van Broeders ende Susters/ mitsgaders Oomen ende Moepen Kints kinderen.

xxvj.

Twee ofte meer even na ghemaeghtaelt zijnde wort d'eerste Naester, hebbende den Rechtdagh behoorlijck doen dienen, gheprefereert.

Ende even verde dat daer Naestinge geschiet van twee ofte meer/die vande Vrunden even na gemaechtaelt zijn aen den Verkooper die dat rechtelijck ghenaest / ende sijn recht-dagh debite doen dienen heeft/ wort gheprefereert voor den genen die daer nae Naestinghe doet.

xxvij.

Naestinge van twee, drie, oft meer teffens.

Ist saecke datter twee/drie/ ofte meer / die even na ghemaeghtaelt zijn/de verkochte goeden gelijck rechtelijc Sinnen oft Naesten/ oft innen heuren Rechtdagh ghelijck debite doen dienen / soo moeten sy t'samen die ghenaeste Goeden hebben/ende daer van gelijck bereydt wesen om te voldoen / ende die daer toe niet bereyt en is/wort versteken van sijn Naestinghe.

xxviij.

De voldoeninge moet geschieden binnen xxiiij. uyrē na den inbrengh.

De voldoeninghe van de Naestinghe moet in allen gheval gheschieden binnen vier-en-twintigh uyren naer dat de Koop inghebracht is.

Item

xxix.

Item is de Naester ghehouden by eede te verklaren/ dat hy de Naestinghe doet voor hem selven/ ende voor niemant anders / ende sulcx ter goeder trouwen/ ende sonder eenigh bedrogh ofte collusie.

De Naestinghe te doen voor hem selven onder eede, ende sulcx sonder bedrogh ofte collusie.

xxx.

Alle verbeteringhen die by den Kooper aen 't ghekochte goet voor date vande Naestinghe ter goeder trouwen ghedaen zijn / moeten de selve by den Naester ter discretie ende tot taxatie vanden Gherechte goet ghedaen worden.

Verbeteringhe te vergoeden.

xxxj.

Ghelijck den Kooper daer jegens weder den Naester ter discretie ende taxatie als voren ghehouden is goet te doen / alle verminderinghen by hem voor date vande Naestinghe aende ghekochte Goeden ghedaen.

Verminderinge moet den Naester aenden Kooper voldoen.

xxxij.

Ende alsulck goet also eens ghenaest/ende de koope daer van inneghebracht zijnde / 't zy oft de Naestinghe voldaen wort dan niet / en mach daer na niet meer ghenaest werden/ende dat wert sulcks met vonnisse ghewesen.

Eens Naestinge ghedaen, ende de Koop ingebracht zijnde, cesseert alle naer Naestinghen.

Dat den eedt begrepen in het xxix. Artijckel sal plaets grijpen, 'tzy oft den Kooper de selve den Naester te laste leydt dan niet.

Maer alsoomen by experientie tot meer stonden bevonden heeft / dat eenighe Naestinghen ghedaen worden met prefixie van eenen Recht-dagh/ ende dat de Kooper alsdan comparerende / de koop van het genaeste gherechtelijck inne brengt / sonder dat de voldoeninghe/gherequireert by het xxviij. Artijckel/hier voren is volghende / soo dat den Kooper blijft in sijn Koop/ ende den Naester versteken / sonder dat by den Naester Naestinghe ghedaen hebbende/ den eedt begrepen in het xxix. Artijckel wort ghepresteert / ghelijck hem de selve by den Kooper niet en wort af gheeyst / waer deur ter quader trouwen anderen van hen recht van Naestinghe worden ghefrustreert. So sal voorts aen het voorsz. xxix. Artijckel plaets grijpen/ jeghen alle de ghene die eenighe Naestinge doen/ 'tzy oft den selven eedt hem by den Kooper af gheeyst wort dan niet/oft anders sal by ghebreck van voldoeninghe / soodanighe Naestinghen niet komen in consideratie tot yemants voordeel oft prejuditie.

xxxiiij.

Twee, drie, oft meer even na zijnde, ende ghelijck Naestinge doende, ende een van beyden gemengeder veur legghende, wort de selve, ghepreferеert.

Item in ghevalle twee / drie / ofte meer persoonen/ ghelijck rechtelijcken Sinninghe ofte Naestinghe doen / die den Verkooper even nae zijn / ende dat een van hen allen met de verkochte Landen ofte Goeden ghemengheder veure leydt/ende gheleghen heeft voor de verkoopinghe/ die wort ghepreferеert voor alle anderen die niet ghemeen / noch ghemenghender aerde oft veure en legghen / hoe wel de andere even na ghemaeghtaelt zijn.

xxxv.

Ende indien de verkochte Landen ofte Goeden by den ghemaeghtaelden / ofte die met de verkochte Goeden ghemengheder veure gheleghen is / niet ghenaest en worden binnen s'jaers na dattet tot haerder kennisse ghekomen is/soo mach den Officier die noch Naesten binnen ses weken na 'tjaer dat de koop bezeghelt is.

Naestinge vã Schouten binnen ses weken na 'tjaer dat de Koop bezeghelt is.

xxxvj.

Ende soo wat Landen ofte Goeden by voorgaende opslagh van Billietten / ofte andere openbare vercondinghen/te koope ghestelt/een openbare verkoopdagh mede gehouden/ ende met luyder stemmen voor den meest ende hooghst daerom biedende verkocht werden/ die en moghen niet ghesinnet noch genaestet werden / ende daer van komt den Schout sijn pontghelt/ als van elcken gulden een oortgen / 'tzy op wat plaetse den verkoop-dagh ghehouden wort/ nits dat hem allsdan gheen Naestinghe en competeert.

Openbaer verkoopinghen dooden alle Naestingẽ, ende dan komt den Schout sijn pont-ghelt, namentlijc een oort stuyvers van yder gulden.

xxxvij.

Maer soo wat Landen / Erven ofte Gronden die alsoo in't openbaer niet verkocht en worden / die moghen ghesinnet worden in manieren als hier voren/ nidts dat den Naester altijts ghereet moet zijn in de Naestinghe met de ghereede penningen by den Kooper ghedebourseert / ende voorts passerende behoorlijcke schult-brieven / ende al nae doende dat de Kooper voor ghedaen ende belooft heeft.

Dat de Naester altijt met sijn ghereede penningen moet ghereet zijn, passerende voorts schult-brieven, &c.

Van waer-borghe.

Soo wat Landt/Huys/Erve/ofte immobile Goeden verkocht worden / daer voren is den Verkooper den Kooper tot allen tijden schuldigh ende ghehouden suffisante Waer-borge oft Hypotheecque te stellen tot vermaninghe vanden Kooper / ofte ten ware dat inde verkoopinghe expresselijcken anders geconditioneert ofte bevoorwaert mocht wesen.

xxxix.

Van penningx-borghe.

Ghelijck mede den Kooper gehouden is (behalven de speciale hypotecatie van 'tgekochte) suffisante penning-borge ofte hypoteque tot voorder versekertheyt vande uytgeloofde Koop-penningen te stellen/ indien mede ter contrarie niet en is ghestipuleert.

xl.

Erf-pacht-Landen te moghen verkoopé.

Yegelijck is geoorloft sijn erf-pacht Landen te verkoopen/ofte cederen/aenden ghenen diet hem belieft.

xlj.

By splissinghe d'Erf-pacht aen 'tgheheel te moghen verhalen.

Maer wort daer van verkocht eenigh deel/so en is de Erf-pacht-Heer niet schuldigh sijn jaerlijcxe pacht te smaldelen/ maer behoudt sijn recht / ende mach sijn jaerlijcxe pacht aen 'tgheheel verhalen.

xlij.

Van Arrest te doen.

Als yemant binnẽ den Bailliuschappe van Rhijnlandt/

landt / tot versoeck van partijen by den Schout ofte des selfs gheswozen Bode / ofte oock by den Bode van Rhijnlandt/ghearresteert is / soo wozt den selven op den eersten Recht-dagh daer aen beklaeght / ende en mach de gearresteerde uyten arreste niet gaen/ sonder cautie te stellen van aldaer te Recht te komen/ indien partije des begheert/'tzy oft de ghearresteerde in Rhijnlant woonachtigh is dan niet. Ende indien de ghearresteerde 'tarrest komt te violeren/sal verbeuren thien pont / ende boven dien arbitralijck gecozrigeert wozden.

xliij.

Ende in ghevalle tot versoeck van partijen by den Schout/ofte geswozen Bode vanden selven Schout/ ofte Baillius-Bode/ yemants goet ofte ghelt ghearresteert is/soo wert daer een gherechtelijcke wete van ghedaen aenden ghenen wiens goet oft ghelt ghearresteert mach wesen/omme 'tselve in Rechte te komen verantwoozden. Ende de wete alsoo ghedaen ende inneghebzacht wesende/ soo wozt klachte ghedaen op 'tghearresteerde goet ofte ghelt / 'twelck den eyghenaer ghehouden is te verantwoozden op den Recht-dagh hem ghepzefigeert / indien hy Inlandigh is/ ende is hy uytlandigh/ na de gheleghentheydt vande plaetse daer hy is gherepst / ofte wozt de zaecke gherechtelijcken uytgestelt / tot dat hy weder binnen den Lande ghekomen sal zijn. Ende sullen de ghene arrest doende / de zaecken van dien / ten eersten Recht-daghe moeten vervolghen/op pene van Nullitept.

Goet oft ghelt ghearresteert zijnde, in wat voegen 'tselve moet verantwoort worden.

Den

xliiij.

Den eenen Rhijnlander en mach den anderen/noch oock sijne Goeden/ noch ghelt/ niet arresteren buyten Rhijnlant/ten ware de persoon inde vluchte ware/oft sijn Goederen pooghde te vervoeren/op een boete van thien pont ende nulliteyt.

Den eenen Rhijnlander den anderen aen persoon oft goedé niet te moghen arresteren buyten Rhijnlant, op thien pont ende nulliteyt.

xlv.

Maer in Actie reeel mach een yeder de selve institueren ter plaetsen daer 'tgoet oft Hypoteecque ghelegen is/mits bestedende een gerechtelijcke weet aldaer / indien den Eyghenaer ofte Possesseur buyten den Ambachte woonende is / ende doende den selven Eyghenaer ofte Possesseur met consent vande Schout vander plaetse sijnder residentie behoorlijck over daghen/ om voorts aldaer gheprocedeert te worden / als naer behooren.

Hoemen procedeert in actie Reeel.

xlvj.

Als yemandt heeft bekentenisse van sijn schult/die ghepasseert is voor den Schout ende twee Schepenen ofte Ghebueren / wort gepreferereert voor ghemeen Obligatien / niet teghenstaende daer inne gheen onroerende Goeden specialijck zijn verbonden.

Recht van preferentie.

xlvij.

Ende daer twee/drie/oft meer zijn/hebbende bekentenisse voor den Schout ende twee Schepenen ofte Ghebueren ghepasseert/ soo wort den ouden den jongheren brieven ghepreferereert.

Twee, drie, oft meer bekentenisso vande schult voor Schout, Schepenen oft Ghebueren gepasseert zijnde, wort de oudtste de jongher brieven gepreferecert.

Men

xlviij.

Men useert mede/ dat als yemant is koopende een Schip/ Schuyt/ Koe-beeste/ Paert/ ofte yet anders/ ende vande schult van dien obligatie passeert/ stellende de selve gekochte Goeden specialijck daer inne ten onderpande den houder vande obligatie/ alsdan heeft recht van preferentie op 'tselve Goet/ soo verre hy dat weet te bekomen.

Obligatie houdende speciael verbant van 'tverkoste, wort daer op gepreferceert.

xlix.

Indien sijn Obligatie hout/ dat hy by ghebreecke van betalinge 'tGoet weder mach aentasten voor sijn vry eyghen/ soo komt hy ende tast 'tGoet aen metten Bode vãder plecke daer hy 'tselve Goet vint/ al waert oock over den tweeden oft derden Man verkocht.

Hoemen het verbonden Goet aentast, in ghevalle de Obligatie sulcx inhoudt.

L.

Ende indien de Crediteur/ die eerst Proprietaris is gheweest/ 'tselve Goet aentast voor sijn achter-wesen/ ende den anderen afstant wil doen doen/ ende partijen sulcx aen recht komen / soo verre den houder vande Obligatie genoeghsaem bewijst 'tselve goet aen hem verbonden te wesen in sijn Obligatie / soo wort hem ten minsten toe ghewesen / dat hy sijn schult daer aen mach verhalen/ behoudelijck den ghenen diet gekocht heeft sijn recht/ op 'tgunt dat 'tselve Goet beter is. Eñ dit al niet jeghenstaende / dat d'Obligatien oft ander gheschriften van dien niet ghepasseert en zijn voor die vander Weth.

D'eerste proprietaris van het aengetaste Goet, mach sijn schult daer aen verhalen, behouden den Kooper sijn recht op de verbeteringe.

Schaerdin van wey-landen, ploegh-landen, ende may-landen.

So wanneer eenigh Lant/legghende ghemenghe-der veur in Rhijnlant/upter huere is/ ende geen nieuwe huer ghemaeckt en wert/soo moet salck Landt ter tijt toe dattet verhuert is/ ghebruyckt ende ghebaent werden als volght: Te weten/datmen ten overstaen vanden Schout ende Gherechte daer 't Landt ghelegen is / scharen sal 't Wey-landt op Mey-avondt/ 't May oft Hoy-landt op S. Odolphus avondt / de Teel ofte Ploegh-landen op S. Pieters avondt ad Cathedram, ofte alles eer ofte later / ter discretie ende verklaringhe vande voorsz. Schout ende Gherechte/ ende datmen de etgroede kennip ende raep-werven/ ten overstaen als voren / schaerden sal / alst nut ende oorbaer is/ dat voorts tot verklaringe vandẽ Schout ende Gherechte staet / wat goet partijen jegens den anderen vermogen inne te slaen/als sy daer inne met-ten anderen niet en konnen accorderen. Ende dat alle verklaringhen die in 't stuck vande schaerdinghen by den voorsz. Schout ende Gherechte gedaen werden/ by provisie plaetse houden / ende effect sorteren moeten / niet jeghenstaende eenighe appellatien ofte provocatien / ende sonder prejuditie van dien / tot dat by den hooghen Rechter anders verklaert is.

lij.

Schaerbaer goedt ende hoe
't selve inde schaer te reeckenen is.

Een Merry met een Veulen ende een Kalff ———— ———— ———— ———— ij. schaer.

Een Merry alleen ———— ———— j ß schaer.

Een Paert van twie Jaer/ ———— ———— j schaer.

Drie een-winter Paerden/ tot Valckenburger-marckt toe ———— ———— ———— ij schaer.

Een een-winter Paert mit een Kalff/ ———— j. schaer.

Een Koe/ ———— ———— ———— j schaer.

Twie Hockelingen mit een Kalff/ ———— j schaer.

Drie beesten van twie Jaren/ ———— ———— ij schaer.

Vijff Kalveren/ ———— ———— ———— j schaer.

Vier Oeyen mit een Lam/ ———— ———— j schaer.

Acht Lammeren/ ———— ———— ———— j schaer.

Een een-winter mit een Hockeling/ ———— j schaer.

liij.

Belanghende de gront-schaerdinghe van ghemeene Landen/ dat d'zelve versocht zijnde/ ter discretie vanden Schout ende Gerechte/ ten meesten voorbaer sal ghedaen werden. Onder verstant dat als sodanighe schaerdinghe by de meerder gelande versocht wert/ de geheele Gront schaerdinghe.

 sloot

sloot uyt t'zelve merendeel / ende tot costen vandien gheschoten ende t'schot geprofiteert werden sal. Maer als de voorsz. grondtschaerdinghe by t'minder gedeelte versocht werdt/dat de sloot alsdan tot halve costen/ ende schaden ten weder zijden sal gheschoten werden / ghenietende tschot half ende half.

liiij.

Ontwaringe vã Landen.

Ontwaringhe van Landen mach men doen / te weten Weylandt voor Petri ad Cathedram, ende Teelandt Petri ad Vincula, ende dat in deser voughen / men gheeft den Bode Acte van ontwaringe/mit behoorlick salaris/ welcke Bode hem mit twie Schepenen / ofte Ghebuyren sal vinden op 't Landt / ende aldaer in hen presentie ontwaringhe doen / betalende de Schepenen ofte Gebuyren elck heurlieder salaris. Waer naer den Bode den huyrder dach van Rechte teghen den eersten Rechtdach sal prefigeren / oft so hy buyten t'Ambacht woont / sal een weet besteet worden / om hem teghen de ontwaringhe te opposeren/soot hem goet dunckt. Des is te verstaen dat alle ontwaringhen onnodich zijn / indien by publijcke Huyr-cedullen of andere Instrumenten bevonden wort de huyr te sullen zijn geexpireert/ in voughen dat de Huyr-lieden sich dient halven nae de Placaten daer op geexpedieert / sullen hebben te ghedraghen.

lv.

Toeganck, deurganck, aen vanck, oft possessie van goedé.

So wanneer twie partijen questie hebben/ om eenen toeganck ofte deurganck/ende d'eene begeert sulcx ghe-rechtelicken te beletten / met toepalinge ofte afheyninghe

ghe t'selve moet hy doen eerst metten Bode van de plecke / ende indien daer openinghe gheschiet als recht is / soo moet hy tselve weder toe doen palen / ofte heyningen metten Schout. Ende indien daer weder rechtelicke openinghe geschiet / soo moeten partijen de ordinaris wech van Justitie volghen / blijvende middelretijt de ghedaen openinghe / sonder nieuwe verhinderinghe. Ende in gelijcker vougen wert oock geprocedeert / int nemen van possessie van Landen / ende andere onroerende goeden.

lvj.

Insettinge in sterfhuysen.

So wie in Rhijnlant eenighe Actie wil intenteren / ter cause van erffenisse ofte besterffenisse / ende dat hy met ghemoede vande Boedelhouder / ofte Boedelhoutster besitter ofte besitteren / niet en can daer aen ofte in gheraecken / soo mach hy hem met een Bode vanden Dorpe / met wettelicke kennissie eerst rechtelick doen in setten / ofte inleyden / met goede verclaringhe / voor hoe veel hy hem doet inneleydẽ / per rei vendicationem, waer van den besitter eene gherechtelicke wete gedaen wort. Ende inghevalle den besitter ofte besitter en nae dẽ gedaen wete hem laten duncken dat de ingheleyde / ofte ingheleyden / hen te hoghe of nuit onrecht hebben laten inleyden / ende dat sy tselve met recht ende Justitie begeerden te wederstaen / so zijn sy gehouden zulcx te doen nae de ghedaen wete / ende laten de ingheleyden / wederomme metten Bode / ende met kennisse als vooren uptsetten / in welck gheval de voorsz ingheleyden / hem andermael mach doen insetten ofte inleyden mitten Schout / ende de besitter mach de ingheleyden wederom mit den Schout doen uptsetten. Ende ist by also

 dat

dat de voorsz ingheleyden noch niet af en willen laten/ soo moeten sy d'ordinaris wech van Justitie volghen/ blijvende de Besitter ofte Besitteren middelre tijdt in possessie.

lvij.

Presentatie te doen van alle vercofte ofté vermangelde bezeghelt-heydē ofte obligatien.

Soo wanneer in Rhijnlant eenighe besegeltheyden/ ofte obligatien vercoft ofte vermanghelt worden/ soo moeten d'selve gerechtelick ghepresenteert worden/ den ghenen/ tot wiens laste die staen/ omme by den selven voor tghene daer vooren gegeven ofte belooft is aenge=nomen te werden binnen acht daghen nae de selve pre=sentatie/ mits dat den Coper van sulcke bezeghelthey=den ofte obligatien ghehouden is/ des versocht zijnde/ by eede te verclaren/ wat hy daer voren ghegeven ende belooft heeft. Ende dat by ghebreecke van sodanighe presentatie/ den debiteur van sulcke bezeghelt heyden ofte obligatien/ noch presentatie mach versoucken bin=nen s'Jaers/ naer dat d'zelve vercopinghe of verman=gelinghe tsijnder kennisse gecomen is. Ende ingheValle sulcke bezeghelthepden/ ofte obligatien voor eenighe andere goeden ghemanghelt waren souden d'zelve daer aen ghemangelde goeden/ by den Gherechte staen te prijseren.

lviij.

Dat een rent heffer vermach sijn speciael hypoteecq aen te sqre-ken, voor den princi-pael of sijn borghe.

Als yemande geconstitueert is een rente / begrijpen=de speciael hypoteecq oock eenighe borghen ondere be=hoorlijcke renunchiatie/ende den principael constituant tselve hypoteecq comt te vercopen/ dat den Rent-heffer in sodanich geval syn verlopen renten oock mach ver=

halen

halen aen het speciael hypoteecq / niet jeghenstaende tselve by een ander beseten wert / jegens wien hy mach procederen als naer behooren / sonder ghehouden te zijn den principael constituant ofte borghen eerst ende alvoren te molesteren / hoe wel hare respective gepresteerde belofte dien niet jegenstaende blijft in vigeur. Onder verstandt dat den possesseur / die in voughen voorseyt / tot betalinghe ghecompelleert wort sijn garant soucken ende verhalen mach / aende vercoper van thypoteecq of sijn waer-borghe.

lix.

Maer als de borghen niet en hebben gherenunchieert de benefitien daer toe staende / soo staet den Rentheffer vry te procederen jeghen den principalen Debiteur of des selfs erfgenamen / of jeghen den possesseur van thypoteecq / niet jeghenstaende t'selve verbreemt soude moghen wesen / latende de Borghen onghemoyt tot dat het speciael hypoteecq ten vollen geexcusseert sal zijn. Als wanneer de Borghen eerst voor de schult of t'cort van dien moghen aengesproocken werden / volghende t'Placaet van Coninck Philips / in date den eenentwintichsten Februarij xv^c. lxiiij. voor ewich Edict uytghegheven.

Proceduyren de borghen niet gherenunchieert hebbende.

lx.

Belanghende de manier van procederen / soo voor de Hoghe Vierschare van Rhijnlant / als ter lagher Vierschare vande Dorpen desselfs Landts / sal een yeghelick hem ghedraghen / nae de Ordonnantie ende Instructie by de Ridderschap / Edelen / ende Steden van Hollandt.

Op de manier van procederen d'ordonnantie, eñ instructie der E. M. Heeren Staten te volghen.

Hollandt ende West-Vrieslandt / representerende den Staten vanden selven Landen op t'stuck vande Justitie binnen den besloten Steden / ende ten platten Lande ghemaeckt.

Verscheyden insertien die Bailliu ende Gheswooren Wel-gheboo-ren Mannen goedt ghevonden hebben tot de voorschreven Coustumen te worden ghevoeght, Als op eenighe der selver Coustumen dienende.

Dat

Dat verscheyden Arbeyders in een Mans werck t'samen maer een boete jegens den Bailliu verbeuren.

Opten negen en twintichsten Novenbris XVᶜ. ende dertich / Compareerde voor de Bailliu ende Mannē van Rhijnlandt / Collegialiter vergadert ter Vierschaer zittende / Jonckheer Franchoys van Moerkercken / ende dede by monde van sijnen Taelman verclaren ende segghen / hoe dat hem grotelijck van noode was te hebben Certificatie van een turbe van Mannen ende oude Coustumiers van Rhijnlandt / op een Articule hier nae volghende : te weten / Alst ghebeurt dat twie Partyen / ofte twie Eygenaren van Landen een campe lants t'samen legghende hebben ghemengender aerde ende veure onverschepende haer Landt mit malkander mit ruste niet ghebruycken en connen / ende d'een partye huyrt vier of meer arbeyders / ende stelt die gelijckelick te werck / ende laet een sloot deur dat Landt delven ende van malcanderen spouwen / om alsoo elck sijn Landt op hem selven te moghen ghebruycken / ende dat alsdan de wederpartije clachtich comt aenden Officier vander plecke / sulcx dat d'Officier de vier delvers / die t'Landt door ghedolven hebben / doet causeren ende roupen / hen elcx bysonder aensegghende verbeurt te hebben thien pont / ende ter contrarie byden meester vande vier delvers ghesustineert wert of d'Officier wel ghefundeert is van elcken delver te eysschen thien pont / dan of hy behoort te vreden te wesen van alle de delvers t'samen te eysschen thien

Dient opte festhiende Coustume fol v. verso.

thien pont. Waer op de Mannen alle eendrachtich geaccordeert/verclaert/ende voor Recht uytgesproocken hebben/ accorderen/ verclaren/ ende spreecken upt mits desen dat na de rechte usantie ende oude haercomen van Rhijnlandt een collegie ende arbeyders / die om een dach-gelt in eens Mans werck wercken / tzy drie/vier/ ofte meer zijn teghen den Officier vander plecke in alsulcke ende dierghelijcke saecken niet meer dan een boete onder hun allen verbeuren en moghen / daer van heur meester hunluyden behoort te quijten ende van den Officier te bevrijen. Aldus ghedaen ten dage voorsz/ by Meester Gerijt vander Laen / Licentiaet inde Rechten / Gerijt van Poelgeest Heer van Hoochmade Cornelis Heermans / Gerijt Kerstantzoon / Arent van Griecken/Jan van Dam / Willem Willemsz. Schout van Sassenhem / Jan Florisz Cock Schout vā Soetermeer / Aelwijn Claesz. Schout van Leyderdorp/ Balthasar Henricxz. Beys / Bouwen Kerstantszoon/ Aert Claesz. Willem Dircxzoon van Tethroe / Gerijt van Zijl / Willem vander Laen / Floris Jansz. Backer / Mourijn Woutersz. Willem Woutersz. Willem Roeloffz. Luyt Roeloffz. Arent Willemsz. Jacob van Alckemade / Huych Craen / Cornelis Adriaen Willemsz. Matheeus van Berendrecht / Wouter Jansz. Metselaer / Tees Ewoutz. Pieter Adriaen Willemsz. Dirck Jansz. Onderwater / Hubert Jansz. Bon ende Meynert Meynertz. In kennisse van my / ende gheteyckent I. van Noorde.

Van

Van te causeren alle die in varende velde geweest zijn daer yemant een keur-wonde gheinfigeert is, de hantdadighe onbekent wesende.

Thoont ende gheeft te kennen A: Bailliu / en Schout mijns Edelen wel-boren Heerlicheyt van Haserswoude / hoe dat hem Suppliant van node is te hebben attestatie ofte certificatie uyt der gebannender Vierschare / ende van Wel-booren Mannen van Rhijnlandt bysonder vanden ghenen / die daghelicx de selve Vierschare frequenteren / hoe dat een oude geuseerde coustume is / dat soo wanneer twee / drie / vier / ofte meer Persoonen in varende velde gheweest hebben vechtender handt / daer eenighe quetsuren ghescheden / het zy keur-wonde of andere / ende dat de selve Bailliu van Rhijnlant niet en kan gheweten / het zy by doncker oft anders / wie de selve keur wonde ghedaen heeft / so doet hy verdagen alle de gene / die in tselve vechtelicken in varende velde gheweest zijn / ende spreeckt henluyden aen / ende concludeert op den selven / die alsoo in varende velde gheweest hebben / dat sy schuldich ende ghehouden zijn eene baerschuldige man onder henluyden te maecken / ofte dat de selve vechters by ghelijcke portien byde wel-boren Mannen vonnisse behoren gecondemneert te wesen / de selve Bailliu te betalen de boeten vande Keur-wondt ofte leempten. Ende of tselve also in Iudicio contradictorio, den voorsz Bailliu / ende allen anderen Bailliuwen inder tijt wesende / so

Dient opte derthiende Coustume, fol. v.

langhe sy de Vierschare van Rhijnlant ghefrequenteert hebben niet toe ghewesen en is ghe weest ende noch daghelijcx toeghewesen wert. Ende na dat de voorschreven Requeste voor den Wel-boorn Mannen vã Rhijnlant inder ghebannender Vierschare opghelesen is gheweest / hebben de selve Wel-boorn Mannen verclaert/ ende verclaren mitsdesen/dat so langhe sy de selve Vierschare gefrequenteert hebben / altijt mit Vonnisse hebben helpen wijsẽ/mit de outste Coustumiers vanden selven Lande ende Vierschare / dat in gevalle de gedaechdẽ/die in varende velde geweest zijn/geen baerschuldige man mit kennisse ende getuychnisse en weten te wijsen/ so werdẽ de selve by Mannen Vonnisse gecondemneert den Bailliu te betalen de boeten. Ende sulcx is noch op huyden datum van desen inde voorsz. Vierschare van Rhijnlandt geobserveert ende ghewesen tusschen den Bailliu als eysscher / ende A B C / als verweerders/ twelcke wy Wel-boorn Mannen ghelijckelicken ende eendrachtelicken attesteren / ende bevolen hebben den Clerck van Rhijnlant / hier af te maken dese Acte van attestatie / ende die te onderteyckenen. Aldus ghesloten ende gheaccordeert inde voorschreven Vierschare van Rhijnlandt / opten xxix. Novembris vijfthien-hondert drie en vijftich.

Van

Van Schaerdinghe.

Dient op de een en vijftichste Coustume fol xij.

DIrck van Bosschuysen / Bailliu van Bosshol / Taems Gysbertsz / Mourijn Adriaensz / Jacob Verloet / Aert Willemsz Schout / Aert Jacobsz Broer / Jan Pietersz Snuit / Evert Jacobsz vanden Bos / Gerijt Claesz van Leuwen / Louris Fransz / Dirck Gerijtsz Capiteyn / ende Dirck Lourisz tot Koudekerck / tuygheden ter instantie van Pieter Pietersz inden Eist / by maniere van turbe / hoe dat nae oude coustume ende ghewoonte in Alphen ende Outshoren / in materie van Schaerdinghe altijts aldaer gheuseert is gheweest / immers soo langhe / als eenich van hemluyden ghedencken mach / dat so wanneer daer Landtschaerdinghe gheschiet t'zy mitter plouch / zeyssen / weylandt / ofte plouch-landt / datmen altijt de Schaerdinge begint inde lengte / ende niet na de breete / beginnende den aenlegghen die eerst begint te scharen vande Zeecant aen / ende dat langes deur soo langhe t'Landt streckt / ende niet nae de brete ofte over dwers. Actum inde Vierschare van Rhijnlandt / den achthiensten Novembris XV^c. een en tsestich. My present / Geteyckent C. Willemsz.

Partijen elkanderen ghein-
jurieert hebbende, hoe d'selve by den
Bailliu mogen worden geroupen.

Dient opte veerthiéde Coustume, fol. v.

WY onder-gheschreven Coustumiers van Rhijnlant/verclaren ende attesteren / dattet altijt een recht ende een oude Coustume in Rhijnlant gheweest heeft/so lange ons luyden gedencken ende gheheugen can/so wie yemant aenseyt eenighe dieverie/schelmstucken/ meynedicheyt / valscheyt / ofte yet dierghelijcke: So mach de Bailliu den aensegger / mitten ghenen diet aengheseyt is / tsamen doen roupen / den eenen om sijn aenseggen te bewijsen/ eñ den anderen om hem daer van te verantwoorden. Ende indien de Bailliu alsdan weet te bewijsen dat den aensegger eenige vande voorsz injurien yemant aengheseyt heeft / al waren partyen aen beyden zijden daer van veraccordeert / so is den selven aensegger nochtans schuldich/ende gehouden tselve aenseggen te bewijsen ende waer te maecken/ ofte mach den selven aensegger hem tselve laten ontvallen mit een boete van thien pont sonder simulatie tot profijte vanden Bailliu / ofte indien den selven aensegger onwillich is / om tselve aenseggen hem sulcx te laten ontvallen mit een boete van thien ponden als voorsz staet/ so wert den selven aensegger van dien mit Recht ende Vonnisse ghewesen inde boeten van thien pont tot profijte vande Bailliu. Des t'oorconden hebben wy Coustumiers van Rhijnlant dit elcx bysonder onderteyckent met ons eygen hant. Actum den seventwintichsten Januarij Anno vijfthienhondert twe ende tsestich.

Dat

Dat een Rentier vermach ſijn Hypoteecq aen te ſpreken voor den principael ofte ſijne Borghe.

OP huyden den derden Februarij Anno XVc. vijf ende tſeſtich ſtilo Communi. So is ter Requiſitie van Pieter Pijnſz. wonende tot Saſſenhem / byde Wel-boren Mannen hier onder ghenomineert / inde Vierſchare van Rhijnlant verclaert / als dat hemluyden wel kennelick is dat t'Dorp ofte Ambacht van Rijſwijck voor den Jare vijfthien-hondert ende vijftich / ende ooc lange daer na gecomprehendeert / ende geannexeert is gheweeſt aen t'Bailliuſchap van Rhijnlant / ſulcx dat t'Recht ende uſantie van Rhijnlant aldaer mede geuſeert ende gheachtervolcht is gheweeſt. Ende verclaerden voorts / hoe dattet een oude geobſerveerde couſtume ofte uſantie is in Rhijnlant / dat ſoo wanneer een Rentier ofte Actie van hem hebbende / ghecoft heeft een Rente op yemande / nemende daer van brieve / begrijpende tot verſeeckertheyt van de ſelve Rente ende hooftſomme van dien ſpeciael hypoteque / ofte onderpant / als Landt / Woninghe / Huys / ofte andere immoble Goederen / oock eenighe Borghen als principael / mit renunciatie van alle benefitien van Rechten / hem ende ſijne goederen daer inne / ende voren verbindende / ende dat ſo de principael conſtituant oft debiteur als de Borge de Jaerlixe Renten beloven te betalen / ende dat naderhant de principael het hypoteecq / ofte ſpeciael onderpant vercoopt / veralieneert / ofte verbreemt aen eenen derden perſoon / dat nochtans in ſulcken ghevalle de Rentier / ofte Actie van hem

Dient opte acht- ende vijftichſte Couſtume fol. xiiij.

hebbende sijn achterwesen van een / twie / ofte meer jaren renten mach verhalen op sijn speciael hypoteque / by eenen anderen beseten / ende mach de Rentier daer op procederen / nae stijle ende ghewoonte vander Vierschare / sonder de principael Constituant / ofte sijne Borge ghehouden te zijn eerst te soucken / te molesteren/ ofte te excusseren / des mach de Coper eñ possesseur vande selve hypoteque / volgende de voorsz Coustume/ wederomme garant voort soucken aen sijnen auteur/ vercoper ofte waerborghen / die hem voor de cope ende bevrijdinghe verbonden hebben / soo verre hy voor de cope waerborghe ofte hypoteque heeft/ ende indien niet aen sijne vercoper alleene ende aen alle sijne goederen.

Aldus ghedaen by Pouwels van Thorenvliet / Gerijt van Eyc Andriesz/ Cornelis Willemsz. Schout van Sassenheim/Adriaen van Crempen / Bouwen Jansz. Schout tot Aerlanderveen / Dirc van Diemen Substituyt vande Bailliu vã Rhijnlant / Matheus Jansz. Cornelis Geerlofsz. Jan Wouterszoon / Jacob Lambrechtsz. ende Jan Aertz. My teghenwoordich onderteyckent C. Willemsz.

Certificatie van ghesvvooren Mannen Rhijnlant op seeckere poincten van Naestinghe.

WY Dirck Troost Rutgertsz. Schout van Oestgeest / ende Sassenhem / Jacob Meynertszoon Schout van Alckemade / Claes Philipsz. van Leuwen / Schout vã Alphijn / Willem Jansz. Schout van Aerlanderveen / Cornelis Willemsz. Ket Schout van Koudekerck / Claes Jacobsz / Schout van Soetermeer / Dirck Dircxz. van Onderwater / wonende tot Leyderdorp / Claes Schrevelszoon wonẽde in Stompwijck / Florus Jansz. wonende tot Koudekerck / ende Bouwen Janszoon wonende tot Soeterwoude. Doen condt eenen yegelicken / Certificerende voor de gherechte waerheyt / ten versoucke van Meester Reynier van Amsterdam Advocaet inden Hove van Hollandt / dat hoe wel uyt de ghedruckte Coustumen van Rhijnlant bevonden wort dat na oude Coustume van Rhijnlant gheen naestinghe van Landen / of andere onroerende goeden plaetse heeft / soo wanneer by voorgaende Kerck-gheboden of Rechtdaechs ghebodt / daer mede eenen openbare vercoopdach ghehouden wert / ende de selve Landen met luyder stemmen voor den meesten ende hoochsten daer om biedende vercoft werden / t'selve oock tsedert thien / twintich / ende meer jaren herwaerts plaetse ghehadt / ende alsnoch heeft / na Coustume van Rhijnlant / soo wanneer de voorsz. openbare vercoopdach mette voorsz Landen / ende onroerende

Dient op de negenthiende ende volgẽde Coustumẽ de naestinge concernerende, fol. vij. en vorder.

Goederen

Goederen in Rhijnlandt ghelegen / ghehouden is ghe-
weest of alsnoch wert/ sonder eenich voorgaende Kerck/
of Recht-daechs ghebodt / mits dat inde plaetse vant
voorschreven Kerck of Recht-daechs ghebodt/ ofte ghe-
boden/openbaer billetten ghestelt zijn gheweest/of wer-
den tot Leyden als Hooftstadt van Rhijnlant / ende
ter plaetsen daer de goeden leggen diemen vercoft heeft/
of vercopen wil/ te weten dat na de voorsz Coustume de
voorsz Naestinghe alsdan mede cesseert/noch min/noch
meer of voor date vande voorsz openbare vercoopdach/
een of meer Kerck/ofte Rechtdaechs gheboden ghedaen
gheweest hadden / dat de voorsz Naestinghe insgelijcx
cesseert / ende gheen plaets heeft / volghende de voorsz
Coustume van Rhijnlant / soo wanneer mitte Landen/
ende andere onroerende goeden een openbaer vercoop-
dach ghehouden is gheweest na voorgaende affixie van
Billetten / als voren sonder Kerck ofte Rechtdaechs ge-
bodt/al ist so dat de selve Landen/ende goeden opten ge-
leyde vercoopdach onvercoft blijven / soo verre de selve
Landen ende goeden binnē s'jaers daer nae / aen d'eene
of d'ander int particulier sonder vorder coopdach ver-
coft werden : mits dat in sulcken gevalle den Schouten
vander plecke daer de vercofte Landen ende goeden
respectivelick gelegē zijn comt volgende de voorschreven
coustume haerluyder pont-gelt / noch min / noch meer
of die vercopinge der Landen ende goeden voortganck
ghehadt hadde opte voorsz. vercoop ofte sitdach / dat
vorder in Rhijnlant gheobserveert wert / ende t'sedert
thien/twintich / ende meer jaren herwaerts altijts ghe-
observeert is gheweest voor een notoire Coustume / so
wanneer den Schout / ofte Schouten vander plecke/
daer die vercofte Landen ende goeden respective ghele-
ghen zijn/competeert recht van pont-ghelt / dat alsdan
cesseert

cesseert die Naestinghe der selver Landen ende goeden/ niet alleen in regard vande voorsz. Schout/ of Schouten / maer oock vande vrunden ende maghen des vercopers ende van allen anderen. Ten laetsten / dat wy Mannen voorsz alle tgunt voorsz is / sulcx hebben helpen/ende sien useren/tsedert thien / twintich / ende meer jaren herwaerts / uytghesept twee van ons / als van so lange jaren gheen geheuchenisse hebbende/ende dat wy conformelijck de voorsz. Coustume/ingheválle voor ons of voor de Hoghe Vierschare van Rhijnlandt/ de voorsz questie vande voorschreven Naestinghe in proces ghebracht worde/ wijsen ende verclaren souden de Naestinghe qualick ende t'onrecht ghedaen te zijn. Toorconde is desen door ons versouck ende begeerte by de voorsz. Schout van Oestgeest ende Sassenhem/ mit sijn zegel/ mitsgaders by den Secretaris vanden Bailliuschappe van Rhijnlandt / mit sijn handt ende ondertepckeninghe bevesticht/Opten negentwintichsten Januarij Anno vijfthien-hondert een ende tnegentich / hebbende daer beneffens / een opgedruckt groen wassen zeghel. Ende is ghetepckent/ S. vander Wuert.

F Volghen

Volgen de Keuren ende Ordonnantien van 't Bailliuschap van Rhijnlandt.

Ende eerst de Wees-keuren.

I.

Hoe de weesmannen sullen werden vercoren.

TEn Eerst sullen de voorschreven Bailliu ende Ghesworen Wel-boorn Mannen van Rhijnlandt/ van nu voortsaen alle Jaer opten eersten Rechtdach naer de voorsz-geswoorn Mannen vernieut sullen zijn/ende eedt ghedaen sullen hebben/in heurluyder vergaderinghe/by de meerderheyt van stemmen/verkiesen vier Wees-mannen/die sy onder haren eedt daer toe nutste/bequaemste/ende best ghequalificeert sullen kennen/daer van ten minsten twe sullen zijn van t'Collegie.

ij.

Het officie eñ 't ampt vãde weesmannen.

WElcke voorschreven Wees-mannen/behalven de bevorderinghe/vande saecken van Justitie/ oock gehouden sullen wesen mit ende beneffens den Bailliu van Rhijnlandt/ende by sijn siecte oft notelicke absentie ende verhindernisse/sijnen Substituyt/ van allen Weesen saken/ende de selve eenichsins aengaende kennisse te nemen/ende sulcx daer inne te doen handelen ende disponeren/oock versorghen ghedaen/ghehandelt ende ghedisponeert te werden/als sy bevinden sullen totter weesen meeste oorbaer te dienen ende behooren.

De

DE voorschreven Wees-Mannen sullen tot dien eynde/ten daghe van hare verkiesinghe/ indien sy jeghenwoordich zijn / indien niet / ten eersten Recht-daghe vanden Bailliuschappe van Rhijnlandt/ naer sy van hare verkiesinghe sullen zijn verwitticht/ in openbare Vierschare / mit opgeheven handen / ende uyt-ghestrecte vingeren/ als naer ghewoonte eedt doen ende sweeren / dat sy alle de goeden / aencomende onbejaerde Weesen / sulcx ende als hem de selve by staet ofte inventaris over gelevert ende opghebracht sullen werden / naer haer beste kennisse ende uyterste vermoghen/ sullen doen bewaren ende regeren tot der voorschreven Weesen meesten oorbaer/ nut ende profijt. Dat sy de selve Weesen van Voochden behoorlicken voorsien/ ende daer toe stellen ende committeren sullen sodanighe personen / die sy daer toe nutst ende bequaemst sullen kennen/dat sy elck eenen diet aengaet / by de bequaemste weghen ende middelen/ vermanen ende bedwinghen sullen tot overleveringhe van behoorlicke staet ende inventaris vander Weesen goeden: Dat sy een yeghelicx staet / hem overgelevert / sorchvuldelick secreet houden / ende doen houden sullen / sonder die tot kennisse te brenghen / of te laten comen vanden ghenen diet niet en behoort / of aen en gaet. Dat sy alle Voochden eens des jaers / ofte soo haest het eenichsins doenlick sal zijn/ van hare handelinghe / bewint ende administratie / rekeninghe / bewijs ende reliqua sullen doen doen / ende tselve aen-hooren/ op-nemen ende sluyten / sonder daer inne yet anders tot last vanden Weesen te lyden ofte passeren / dan dat sy in rechte / redene ende billicheyt/ oock achtervolghende dese jeghenwoordighe Keuren/

Eedt vande weesmannen,

ghegrontvest sullen bevinden dat gheleden behoort te worden. Ende dat sy voorts al sullen doen dat goede/ oprechte ende ghetrouwe Wees-Mannen schuldich zijn ende behooren te doen.

iiij.

Hoe lange den dienst der voorsz weesmannen geduyren sal.

Ende sal den dienst vande voorschreven Wees-mannen/ gheduyren ter tijt ende wijlen de Wees-mannen vanden navolgenden jare niet alleen ghecoren sullen zijn / maer oock hun eedt ghedaen sullen hebben / ende zulcx den selven dienst by hemluyden nut ter daet aenghenomen sal zijn.

v.

Telcken jare een vãde oude Weesmannen aen te laten.

Vorder salmen telcken Jare op de verkiesinghe vanden voorsz. Wees-mannen / ten minsten eenen t'voorleden Jaer in dienst gheweest zijnde / aenhouden ende continueren / omme sulcx te beter kennisse van alle saecken te moghen hebben. Wel verstaende nochtans dat niemandt vande voorsz. Wees-Mannen ghehouden sal zijn langher in dienst te blijven / als twee jaren aen den anderen.

vj.

Des Secretaris ampt, nopende der weesen goeden.

Item sal de Secretaris van t'Bailliuschap van Rhijnlant / van alle saecken de voorsz. Weesen aengaende / goede pertinente ende distincte registeren maken ende onderhouden / ende de selve onder sijnen eedt sulcx bewaren / ende soo secreet houden / dat niemant

niemandt daer van kennisse en crijghe dan diet behoort/ op arbitrale straffe.

vij.

DAt hem de voorschreven Secretaris vergenougen / ende te vreden houden sal niet soodanighe beloonninghe/als hem ter sake vande diensten eenighe Weesen/ ende hare goeden aengaende by t'Collegie van Baillu ende gheswoorzen Mannen van Rhijnlant alreets toe-ghevoucht is / of naer gheleghentheyt van saken mitter tijt sal moghen toe-gevoucht werden/ sonder yemandt te beschatten. Loon vanden Secretaris.

viij.

IN eenen yeghelicken in saecken / aengaende Weesen/in alle hare clachtē / ende tgunt sy voorder sullen mogen bederf ende van doen hebben/ ghehoor te gheven/ende op tspoedichste af te vaerdigen/ sullen de voorsz. Baillu ende Wees-mannen van nu voortsaen comparitie daghen houden / ende sulcx te samen comen ende vergaderen inder Vierschare of vertreck van Rhijnlandt/alle Dijnsdagen alst geen Rechtdach en is/ende sulcx van veerthien dagen tot veerthien daghen / goets tijts voor de noen / omme alsdan ghesamentlicken by de meerderheyt van stemmen/ op alle versoucken ende vertoghen van Voorghden ende andere saken den voorsz. Weesen aengaende te disponeren / ende daer inne te voorsien / sulcx als ten meesten oorbaer / nut ende voordeele vande selve bevonden sal werden te dienen ende te behooren. Comparitie daghen van Baillu ende weesmannen,

ix. Ende

ix.

Bailliu eñ wees-mannē in sware saken hem t'addresserē aen 't Collegie.

EN de sullen de voorschreven Baillu ende Wees-Mannen/in alle sware ende hoochwichtighe zaken/te weten/de ghene die sy achten ende oordeelen dat mit meerder kennisse behooren af ghedaen te werden/hem addresseren ende hun toevlucht nemen aen het Collegie van ghesworen Mannen van Rhijnlandt/ende hem in dien naer t'besluyt ende de resolutie van de selve ghedraghen ende reguleren.

x.

De Schouten tē platten lande te verwittigē t'af sterven van persoonen weesē achterlatende.

DAt alle de Schouten vande Ambachten des Bailliuschaps van Rhijnlandt / die onder de Vierschare ende t'Rechts-gebiet van diē resorteren / telcken ses weecken / of om de twe maenden ten langsten/ den voornoemdē Baillu ende Wees-mannen by besloten Brieven sullen te kennen gevē ende verwittigen wat personen binnen den selven tijt in haer Ambacht/Ban of bedrijve deser werelt overledē / ende eenighe weesen achter hun of naer ghelaten sullen hebben/ mit verclaringhe vande menichte / de namen ende ouderdomme der weesen / ende van hun naeste vrunden vande verstorven zijden / oock vande plaetsen daer zy woonen / alles voor so vele hun kennelicken is / ende sy sullen connen vernemen of ondervraghen / op een boete van drie guldens / te veertich grooten tstuck. Ende dit al ten eynde op de persoonen vande voorschreven weesen ende hare goeden / als naer behooren sal moghen werden ghelet.

xj. Als

xj.

Als bevonden sal werden dat eenighe Weesen by Testamentaire dispositie oft uyterste wille van Voochden sullen zijn voorsien/ so sullē Vader of Moeder/ of by ghebrec van henlieden/ twe Maghen van des overgeledens zijde/ binnen acht weecken nae date van't overlijden vanden selven Testateur/ in eyghener persone ghehouden zijn/ te compareren voor Bailliu ende Wees-mannen/ende hemluyden t'voorgeroerde Testament of uyterste wille/ daer by de voorsz. Voochden zijn ghestelt/ te vertoghen/ ten eynde t'selve tot verseeckerthept van de voorsz. Weesen/aldaer sal moghen werden te bouck ghestelt ende gheregistreert: Daer van indien sy versuymich ende in ghebreke waren/ sullen de voorsz. Vader/ Moeder/ of naeste Vrunden elck inden haren/ vervallen zijn in een boete van dertich stuyvers. Ende by soo verre sy naer de voorschreven tijt om t'voorschreven Testament oft uyterste wille te comen vertoonen/ van weghen de voorschreven Bailliu ende Wees-mannen verwitticht zijnde tsy deur de Boden ofte Schout vanden Ambachte daer t'sterfhuys ghevallen is/ of daer de ghebreeckige/ ende elck van hem zijn woonende/ of oock deur eenighe van de Boden van t'Bailliuschap/ noch andere weecken in ghebreecke bleven/ sullen elck verbeuren drie guldens/ ten prijse voorschreven/ ende noch derde acht weecken in ghebreck blijvende/ sullen daer toe bedwonghen mogen werden/ t'zy by gijselinghe in eenighe eerlijcke Herberge/ de selve te nommen/ of by andere weghen van ghereede of dadelicke executie/ diemen daer toe gheraedtsaemst sal bevinden.

Alsser voochden over eenige weesen by Testamente zijn ghestelt.

xij. Tot

Hoemen tot Voochden comen ſal als een van de Ouders doot is.

TOt welcker tijt eenighe Onderſaten / gheſeten binnen de mercken/of bepalinge van t'Bailliuſchap van Rhijnlant / deſer werelt ſullen comen te overlijden/ende eenige weeſen of onbejaerde kinderen tzy Sonen of Dochteren naer te laten / ſo ſal de Vader of Moeder die te lijve gheblevenis / binnen drie maenden naer den ſterfdach vande Vader of Moeder der voorſz. onbejaerde Kinderen / in perſone moeten comen voor de Bailliu ende Weeſ-mannen / ende aldaer hem of haer ſelven tot de Voochdie preſenteren / ſo verre hy of ſy ſo gheſinnet zy de ſelve Voochdie aen te nemen/ende ghebracke haers / ſullen binnen den ſelven tijde ghehouden weſen te compareren als voren / twee naeſte Maghen vande overlijdens zijde / ſoo verre daer eenighe zijn / ende vande ſelve verſoucken ende begeeren Voochden gheſtelt ende gheordonneert te worden/ daer van indien ſy verſuymich ende in ghebreecke waren / ſullen verbeuren ende mit hun ghehandelt werden/als inden voorgaenden Articule.

xiij.

VVie ende wanneer mẽ Voochden ſal verſouckẽ, de ouders beyde doodt zijnde.

INdien Vader ende Moeder beyde geraecten te ſterven / ende deſer werelt te overlijden / binnen de drie maenden inde voorgaende Keure breeder gheroert/ſo ſullen in ſulcken ghevalle de naeſte Maghen van elcker zijde ten minſten een in perſone moeten voor den voorſz. Bailliu eñ Weeſ-mannen / binnen acht weecken naer den overlijden vande laetſte / ende inſghelijcx Voochden begheeren / op ghelijcke boeten te verbeu=

verbeuren ende nut de ghebreeckighe gehandelt te werden als voren Arciculo elf.

xiiij.

WEl-verstaende dat elck eenen om t'voorschreven versouck van Voochden te doen / eenen tijt van thien weken lang hebben sal:sonder middelretijt te verbeuren / soo wanneer yemandt van het huysghesin ghestorven sal zijn vande peste / of ghelijcke heete ende besmettelicke sieckte. Binnẽ wat tijt men voochden moet versoucken yemant aẽ de pest gestorven sijnde.

xv.

MAer dat de voornoemde Voochden in manieren als boven / aen Bailliu ende Wees-mannen voorsz. sullen zijn versocht / soo sullen de selve Bailliu ende Wees-mannen daer toe stellen ende committeren de langst-levende Vader of Moeder of by ghebreecke van hun / twe d'outste ende naeste vander zijde vanden eerst overleden / by so verre sy daer toe dienen/ ende tot de voochdie ghequalificeert / nut ende bequaem zijn / ende indien sy daer bevonden worden niet te dienen/ ofte niet ghenouch ghequalificeert / nut of bequaem te zijn / sullen Bailliu ende Wees-mannen daer toe stellen ende committeren de outste ende naeste daer aen/ende soo voorts. Tot voochden te stellen de outste ende naeste van des overledens zijde.

xvj.

ENde by gebreck van Magen / of dat de selve niet bequaem en werden gevonden/ sullen totte voorschreven Voochdie over de Weesen by Bailliu wie voochden zijn sullen by ghebreke van bequame Magen.

ende Wees-Mannen ghestelt worden/twee ander bequa-me Manspersonen/den afgestorven persoon vreemt we-sende/naer dat byden voorschreven Baillu ende Wees-Mannen alvoren behoorlicke kennisse sal zijn gheno-men op heurluyder souffisantheyt / bequaemheyt en-de ghetrouwicheyt.

xvij.

Voochdie van Ouders bequaë zijnde eñ des begeerende.

DEs sullen Vader / Moeder / Groot-Vader ofte Groot-moeder (indien sy tot der Voochdie van hun kinderen / ofte kints kinderen bequaem/ ende daer toe willich zijn) voor allen anderen gheprefe-reert werden / ende voren gaen in der Voochdie over hun kinderen / ende kints kinderen personen ende goe-den / ende sullen daer inne / ende in 't bewindt van dien blijven / de Vader of Groot-Vader tot hun leven en-de bequaemheyt / oock niet jeghenstaende syluyden co-men te herhuwelicken: Maer de Moeder ende Gro-te-moeder/so langhe sy bequaem sullen wesen/ ende niet en comen te herhuwelicken / ofte weder te trouwen/ sonder langher / vorder ofte anders. In sulcken ver-stande altijt / dat de naeste vanden bloede / of een vreem-de als voren / de tweede Voocht sal wesen / ende dat de Voochdie vã Vader/Moeder/Groot-vander/of Groot-Moeder / sal cesseren ende op-houden soo wanneer en-de tot welcker tijdt de selve jeghens de Weese daer sy Voocht overstaen / yet te deelen sal hebben / of dat hy of sy tot bewijs van de selve Weese sal moeten voorts varen / in welcken ghevalle andere in haer plaetse sul-len werden ghesurrogeert / ter tijdt ende wijlen toe t'gunt sy als voren jeghens de Weesen te doen had-den/ghedaen sal zijn.

xviij. Een

xviij.

EEn vande voorschreven Voochden sal altijt wesen administrerende voocht / de welcke den Ontfangh ende uytgheven sal hebben / ende daer van rekeninghe sal houden ende voeren / ende d'ander toesiende Voocht / alles ten goetduncken ende tot verclaringhe van Bailliu ende Wees-mannen / ende ghelijck sy t'selve ordonneren ende bevelen sullen.

Voochdē, d'een administrerēde, de ander toesiende.

xix.

BY so verre yemant die by Bailliu ende Weesmannen over eenige Weese Voocht gestelt ende gheordonneert is/onwillich mocht wesen de selve voochdie ende sulcx den last daer hy diens-volgende toe is ghestelt / aen te vaerden / ende sulcken eenen hem liet voorstaen ende vermeten wilde daer toe goede redene ende wettighe onschulde te hebben / de selve sal binnen een tijt van drie weken naer hem wete ghedaen / ende hy verwitticht sal zijn vande Voochdie hem opghelept / ghehouden zijn te compareren voor Bailliu ende Wees-mannen op haren ordinarisen comparitie-dach / omme sijn redene van onschulde aldaer te openen ende die te bewijsen / ten eynde de selve redenen van weygeringe ghehoort/daer op by Bailliu ende Wees-mannen op't spoedichste sal moghen werden ghedisponeert. Ende indien Bailliu ende Wees-mannen bevonden de gheallegeerde redenen / goet / redelick ende ghefondeert te zijn / sullen de selve toelaten/ ende sulcx andere Voochden inde plaetse vanden onwillighen stellen: Maer indien sy anders bevonden/

Hoe men voorts varen sal, als de gestelde voochden onwillich zijn.

te weten / met redelick ofte onghefondeert / in vougen dat Bailliu ende Wees-mannē verstonden eñ verclaerden dat de onwillighe Voocht of Voochden / niet jegenstaende de redene by hem voortgebracht / den last van Voochdie hem opgheleyt / schuldich ende ghehouden waren aen te nemen ende te bedienen / ende dat de selve onwillighe hem naer sodanighe verclaringhe niet en begeerden te ghedragen/maer daer van provoceerden ende appelleerdē/so sullen de voorsz. Bailliu ende Weesmannen by provisie andere Voochden in haer plaetse kiesen/surrogeren ende stellen tot heurluyder costen / lasten ende pericule / by so verre syluyden eyntelick bevonden worden vande voor gheroerde verclaringe van Bailliu ende Wees-mannen mit onghelijck gheprovoceert te hebben.

xx.

Als Testamentaire voochden onwillich zijn.

VAn gelijcken indien yemant die by eenich testament of uyterste wille Voocht of Executeur ghestelt ende gheordonneert is / den selven last niet en wilde aenvaerden noch aen nemen / overmits sy daer toe niet gheconsenteert of bewillicht en hadden / of om eenighe andere wettighe oorsaecke die sy souden moghen hebben / of vermeynen te hebben / de selve sullen nochtans mede binnen ghelijcke tijt inde voorgaende Keure begrepen ende verclaert / naer sy kennisse gheeregen sullen hebben van het Testament of de uyterste wille daer by sy tot de voochdie of executie genomt/versocht ende gecommitteert zijn als vooren/ te verschijnen voor Bailliu eñ Wees-mannen/eñ aldaer de voorsz. uyterste wille of het Testament te vertogen/ indient moghelicken is / ende sy tselve in handen

hebben

hebben/indien niet / Bailliu ende Wees-Mannen te verclaren wat vander saken is/ende de selve daer beneffens te openen ende te ontdecken de redene van hare weygeringhe of onschult/ende sal daer op eyntelick ghedaen/ghehandelt ende ghedisponeert werden als in de voorgaende Keure. Wel-verstaende nochtans dat d'executeurs/niet ghehouden sullen wesen den last van d'executeurschap te aenvaerden/ten ware dat syluyden tselve belooft/of daer inne expresselick gheconsenteert hadden.

xxj.

Alle bewint-hebbende of administrerende bloet Voochden/die by Baillíu ende Wees-mannen sullen zijn ghestelt of ghegeven/zijn ghehouden ende verbonden voor date ende al eer sy t'bewint van eenighe goeden aen nemen/of daer inne treden/ten ghenoughen vande voorschreven Baillíu ende Wees-mannen/ende tot verseeckertheyt vande weesen goede vaste ende ghenouchsame borchtochte te stellen/ende sulcx seker te doen de Vierschare ende het Rechts-ghebiedt van t'Bailliuschap van Rhijnlandt onderworpen zijnde.

Borchtochte van de administrerende voochden.

xxij.

Alle Voochden t'zy Testamentaire of andere/zijn ghehouden binnen drie weken naer sy van haer nominatie of verkiesinghe sullen zijn verwitticht/voor t'begin van haer bewint ende administratie/aen handen vandẽ voorsz. Baillíu ende Weesmannen/by eede te verclaren ende te affirmeren/dat sy de personen tot de opsichte vande welcke sy zijn ghestelt

alle voochden moetẽ eedt doen, ende wat.

sorchvuldelick sullen bewaren / de selve niet goeder op-
sicht inde vreese des Heeren sullen doen op-voeden / ter
scholen continuelick houden / ofte eenich eerlick am-
bacht/neeringhe/of hanteeringhe daer toe sy bequaemst
zijn / sullen doen leeren / ende hare goeden ghetrouwe-
licken gade slaen regeren ende administreren sullen.

xxiij.

Wat Voochden belooninghe mogen eysschen, wat gheen.

ALle Voochden by Bailliu ende Wees-mannen
ghegeven of gestelt wesende van sobere conditie/
indien sy ter saken van haren arbeyt / diensten
ende moeyten in t' administreren vande voorschreven
Voochdie te doen/eenighe belooninge begeerden/ sullen
daer van tot redelicheyt mogen werden beloont eñ vol-
daen/ naer t' seggen / goetduncken ende verclaringe van
Bailliu ende Wees-Mannen / insicht nemende op de
moeyten ende diensten die ghehadt ofte ghedaen sullen
wesen : Maer Vader / Moeder / Groot-vader / ofte
Groot-moeder / en sullen van haren arbeyt / dienst oft
moeyten vander Voochdie/ gheen belooninghe ghenie-
ten/ oock niet eysschen moghen / ende dies niet te min de
redelicke costen die sy int administreren/ bedienen ende
ouffenen vande voorsz. Voochdie sullen hebben ghe-
daen/ in rekeninghe moghen brenghen / alwaer hem de
selve ter discretie vande voorsz. Bailliu ende Wees-
mannen/gheleden ende ghepasseert sullen werden.

xxiiij.

De Voochden moetẽ selfs administreren, uytghesceyt in groote boedelen.

ENde sullen alle Voochden selfs / ende in eyghe-
ner persoon t' bewindt ende de administratie
hebben vande goeden der geenre die hun op-
sicht

sicht zijn onderworpen : In sulcke verstande nochtans / dat in groote verstorven boedelen / tot verclaringhe ende mit believen van Bailliu ende Wees-Mannen / tot den ontfanghe ende de regeringhe van dien / ghestelt ende ghecommitteert sal moghen werden een Rent-meester tot redelick loon ende last vanden Weesen / t'welc uyt hare goeden sal worden voldaen : Maer by aldien de selve Rent-meester hem niet behoorlijck en quame te quijten in sijn administratie / sal t'selve zijn tot schade ende perikel vande Voochden.

xxv.

Tot welcker tijt eenich Voocht deser werelt sal comen te overlijden / so sal de mede Voocht / tzy administrerende of andere daer van binnen een maendt ghehouden zijn te adverteren ende verwittighen den Bailliu ende Wees-Mannen ende aen de selve te solliciteren ende benaerstighen / datter in des afghestorvens plaetse sekere bequaem ende ghetrou persoon beneffens hem ghestelt ende ghesurrogeert werde / op de verbeurte van twee guldens ten prijse voorschreven.

De voochden overlijdende ander in plaetse te stellen.

xxvj.

Alle Vaders of Moeders / Stief-vaders / of Stief-moeders zijnde de langhst levende / sullen den Voochden van hare kinderen / ten langsten binnen een tijt van twee maenden naer sy de selve Voochdie aen ghenomen hebben / ende daer van verwitticht.

Leveringe van staet of inventaris by de langhst levende.

witticht sullen zijn / ghehouden wesen over te leveren eenen goeden / deuchdelicken ende behoorlicken staet of Inventaris vande goeden by den af ghestorven naer gelaten: Maer indien by Testament oft uyterste wille vanden overleden expresselick verboden ware staet ofte inventaris van sijn of haer goeden ghemaeckt ofte yemant ghelevert te werden: So sullen nochtans in sulcken ghevalle Bailliu ende ghesworen Welboren Mannen van Rhijnlandt / naer voorgaende kennisse van saken / ende omme merckelicke redenen dienende tot voordeel ende profijt vande Weesen / maer anders niet / moghen ordonneren / dat niet jeghenstaende de selve dispositie ofte verbodt vande overleden / gemaeckt ende ghelevert sal werden behoorlicke staet of Inventaris van alle des selfs overleden achter ghelaten goeden / welcken Inventaris de voorschreven langst-levende ghehouden sal wesen aen handen van Bailliu ende Wees-mannen mit eede te bevestighen: t'welck ghedaen zijnde / sal de selve ter Secretarie van Rhijnlant / ghelevert / ende tot verseeckerheyt vande Weesen gheregistreert ende te bouck ghestelt worden: Op pene so de voorsz. Vader / Moeder / Stief-vader / of Stief-moeder veerthien daghen naer t'verloop vande voorschreven tijdt van twee maenden in ghebreke bleven: de voornoemde staet of inventaris over te leveren / van te verbeuren ses guldens ten prijse voorseyt / ende noch langher in ghebreecke blijvende / sullen daer toe van weghen den voornomden Bailliu ende Wees-mannen by gijselinghe / of sodanighe andere weghen van ghereede ende parate executie als hem goet-duncken sal / bedwonghen moghen werden.

Dat

xxvij.

DAt Vader / Moeder / Stief-vader / of Stief-moeder / zijnde de langst-levende / ende hebbende hunne oft hun voor kinderen te bewijsen van haer afghestorven Vaders of Moeders erve / of jegens de selve te schiften / scheyden ende deelen / ghehouden sullen wesen behoorlicken Inventaris te leveren / ghesterckt by eede alst behoort / voor date ende al eer sy comen te herhuwelicken / al waert oock dat sulcx ghe-viel binnen den tijt van twee maenden / int voorgaende Artijckel ghementioneert: Op pene van boven de boeten inde voorgaende Keuren verclaert / noch te verbeuren thien guldens ten prijse voorschreven ende dies niet te min realicken ende metter daet daer toe te werden gheconstringeert. De langhst levende moet inventaris leveren aleer hy comt te herhuwelicken.

xxviij.

INdien tot eeniger tijt mocht werden bevonden / dat yemant makende staet of Inventaris van eenich sterf-huys / willens ende wetens eenighe goeden versweghen ofte achter gehouden hadde / so sullen de selve verswegen goeden alleenlicken comē tot profijt van des overgeledens erfgenamen: in voeghen dat hy / die de selve goeden willens ende wetens als vorens upten staet of Inventaris ghelaten sal hebben / sijn gedeelte daer aen verliesen / ende quijt zijn sal. Alsser uyt6 staet of inventaris eenige goedē verswegen zijn.

xxix.

DAer gheen Vader / Moeder / Stief-vader / noch Stief-moeder inden boedel en is ghebleven / De voochden inventaris te dočn maken, daer geen boelhouder en is.

sullen

sullen de Voochden binnen acht weecken naer sy zijn ghestelt / of naer de doot vanden overleden / doen maken ende ter Secretarie van Rhijnlandt moeten overleveren behoorlicken Inventaris of staet van alle de goederen hemluyden betrout / om die alvoren by den Bailliu ende Wees-mannen gheaccepteert zijnde / daer naer ten Registre te werden ghestelt / op de boete van twee guldens / ten prijse voorschreven / ende boven dien tot leveringhe vanden voorschreven staet / realicken ende metter daedt als vooren / bedwonghen te werden.

xxx.

Alle goedē den weesen namaels aencomende, mede ter Secretarie te brenghen.

INsgelijcx oft ghebeurde dat den voorschreven Weesen / in voochdye wesende / eenighe goeden op quamen ofte verstorven / sullen de Voochden ghehouden wesen alle de selve goeden mede ter voorschreven Secretarie van Rhijnlandt over te brenghen / ende den overgheleverden Inventaris daer mede te verhooghen / inder manieren / binnen den tijdt / ende opte verbeurte ende constraincte als voren.

xxxj.

VVanneer men Boel-scheydinge mach versoucken, ende wie.

ALs den voorschreven staet of Inventaris ter Secretarie van Rhijnlandt ghelevert is / salmen moghen voorts-varen tot Boel-scheydinghe ende deelinghe / indien die versocht ende begheert wort by meerder-jarighe / portie / paert / of ghedeelte daer inne hebbende / ende dat mit kennisse ende ten overstaen vande Bailliu ende Wees-mannen.

xxxij. Om-

xxxij.

Mme totte voorschreven deelinghe ende boedel-scheydinghe te geraken / sullen alle de goeden vanden Boedel / de selve deelinghe ende boedel-scheydinghe onderworpen zijnde / soo wel roerende als onroerende / by neutrale personen hem des verstaende / onder eedt diemen de selve gherechtelicken sal af nemen / ghepríjseert moeten worden: twelck ghedaen zijnde / indien partien mitten anderen / nopende den uytcoop / niet en conden verdraghen (daer toe de Voochden mit advijse van Bailliu ende Wees-mannen / den staet ende Inventaris mitte prijseringhe ghesien hebbende / sullen moghen verstaen) sullen de goeden by cavelinghe ende blinde lotinghe ghescheyden werden.

De goeden te doen prijseren voor de deelinghe.

xxxiij.

SO wie naer den overlijden ende afsterven van zijn Vader of Moeder / int sterf-huys vande selve comen / ende jeghens den langhst-levende wil deelen / t'sy mit zijn Broeders ende Susters / of alleen / die sal ghehouden wesen alles inne te brenghen dat hem upten ghemeenen boedel ten huwelijcke sal zijn gegheven / of de waerde van dien / sulcks het waerdich was ten tijde vande voorschreven Gifte / ofte t'gunt hy anders ghenooten sal hebben / sulcks als naer rechten bevonden sal werden te behooren.

Wie deelen wil moet inne brenghen.

Hoemen roerende goeden vã Weesen vercopen sal.

Alle roerende goeden / eenighe Weesen by besterfte of andersins aenghecomen / sullen byde Voochden ter gheleghender tijdt ende plaetse / mit advijse van Baillin ende Wees-mannen / in t'openbaer ende naer behoorlijcke ende ghewoonlijcke uytroepinghen / vercoft werden aen den meest-biedenden / ende sullen de penninghen daer van voort-comende / werden verstreckt tot betalinghe vande schulden daer mede de Weese is belast/ of anders tot coopinghe van goede vaste Landen of Renten.

xxxv.

Der Weesé onroeréde goedé niet te moghen vervreemden.

Geene Voochden en sullen vermoghen de onroerende goeden van eenighe Weesen (daer onder de Renten ende Pachten mits-desen mede werden verstaen ende begrepen) te vercopen / vervreemden / belasten / beswaren / vermanghelen / in eewighe of erf-pacht upt te gheven / of die den Weesen eenichsins quijt / afhandich / of weerloos te maken: om wat saken tselve oock soude moghen zijn / t'waer om schulden tot last vande Weesen staende / te voldoen / of dat de selve upte incompsten van hunne goeden/niet en mochten werden onderhouden/ of andersins om wat saken of ghevallen t'selve soude mogen zijn: in welcken gevalle alleenlicken sy t'selve sullen vermoghen te doen/mit voorgaende kennisse/toelatinge/ ende bewilligen van t'meerendeel van t'Collegie van Baillin ende Gesworen Welboren Mannen van Rhijnlant/ collegialiter versaemt ende vergadert zijnde. Welverstaende dat

indien

indien de Voochden gheraedsaem vinden datmen uyt eenighe ander oorsake der Weesen onroerende goeden soude behooren te vercoopen / dat de selve Voochden t'selve ghehouden sullen wesen te vertoonen aenden Hove van Hollandt / omme by den selven dien aengaende / mit kennisse van saken / ghedisponeert te werden.

xxxvj.

DE onroerende goeden / t'sy Huysen / Landen / Thuynen / of andere dierghelijcke / eenighe Wees-kinderen in heel of deel toecomende / en sullen by gheene Voochden moghen werden verhuyrt dan int openbaer den meest-biedende / ende ten overstaen van ten minsten de Schout ende een Schepen of twee Schepenen vander Plecke / ofte andersins ten minsten by advijse ende voor-weeten vanden Bailliu ende Wees-mannen / die mit kennisse van saecken de verhuyringhe oock sullen moghen toe-laten: sonder dat de selve int openbaer sal moeten gheschieden ofte ghedaen werden / op pene dat de huyr die anders sal zijn ghemaeckt / van onwaerden sal zijn / ende dat sy boven dien ghehouden sullen zijn de schade by de Weesen midts-dien te lijden / uyt haer eyghen beurse te voldoen / te weten / t'gundt de selve landen apparentelick tot verclaringhe van t'Collegie van Bailliu ende Ghesworen Wel-booren Mannen meerder souden hebben vermoghen of behooren te gelden.

Hoemen der VVeeses onroerende goeden verhuyren sal.

xxxvij. Soo

Binnẽ wat tijde der Weesen penningen moeten werden beleyt.

SO wanneer de Voochden eenighe penninghen van Weesen onder hem hebben / sullen sy ghehouden zijn de selve binnen twee Maenden naer den ontfangh van dien / ten langhsten / te beleghen mit advijs ende goet duncken van Baillin ende Weesmannen / tot copinghe van goede vaste ende souffisante landen of renten / t' sy sy daer toe vande Vrunden vermaent worden ofte niet. Ende indien sy die langher als twee maenden onder hem hielden sullen de Weesen daer van ghehouden zijn interest te gheven naer beloop vanden penningh sesthien / ten ware dat sy-luyden sulcx binnen den voorschreven tijt niet ghevouchlicken en souden connen doen: twelck sy-luyden in sulcken ghevalle ghehouden sullen zijn den voorschreven Weesmannen te kennen te gheven / ende niet te min behoorlicke naerstichept tot belegh van dien te doen. Ten waer oock sake dat de Baillin ende Weesmannen om eenighe merckelicke redenen hem daer toe beweghende / verstonden dat de Voochden de selve penninghen noch eenen tijdt langh sonder beleggen / onder hun in bewaringhe houden souden moghen.

xxxviij.

Lossinghe vander Weesen renten tot haer bejaertheyt.

IN alle renten die ten behouve van Weesen sullen werden gheconstitueert ende beset / sullen de Voochden ghehouden zijn te bedinghen dat de vercooper of besetter vande renten / de selve mitte hooftsomme van dien / sal moeten lossen naer de Weese tot zijn vijfentwintich Jaren / of ten huwelick

lick sal zijn ghecomen : Twelck indien de Voochden versuymden te bedinghen / sullen selfs in haer privee name/inde gheroerde lossinghe ghehouden zijn.

xxxix.

Alle de originale brieven van constitutie / ende andere den Weesen toecomende / sullen de Voochden leveren ter Secretarie van Rhijnlandt in sekere cofferken / kiste ofte doose behoorlicken ghesloten / om aldaer als ter plaetse die daer tot coste van t'voorschreven Landt ghemaeckt / ende behoorlicken verseeckert is / totter Weesen behouf bewaert te werden. Bewaringe vander weesen brieven.

xl.

Dat alle originale brieven van constitutie ende andere den Weesen toecomende / by den Secretaris pertinentlicken gheregistreert sullen werden / ende dat gheen vande selve brieven upter Secretarie van Rhijnlandt tot bewaringhe vander Weesen brieven ghedestineert / sullen werden ghelicht / dan alsmen die nootelick van doen sal hebben / ende dat onder behoorlicke recepisse diemen in plaetse van dien legghen laten / ende de brieven wederom inne ghebracht zijnde casseren sal. Gheen VVees-brieven uyt der Secretarie te lichten, dan onder recepisse.

xlj.

Gheene Voochden sullen eenighe questien / oneenheden of gheschillen / beroerende de Weeskinderen of hare goeden / als eysschers voor Dat de Voochden geen recht moghen makẽ, dan mit oorlof.

recht moghen betrecken / of instantien beginnen (ten ware in saecken van liquide schulden / als verschenen renten / lant-pachten / ende dierghelijcke / daer niet te-ghens en valt te segghen) dan by voorgaende goet-duncken ende oorlof van Bailliu ende Wees-mannen / op pene vande costen selfs te moeten draghen / sonder die den Weesen te moghen afcorten / of tot laste vande selve / in hun rekeninghe te brenghen.

xlij.

WVeesen onbehoorlick onderhouden.

Sy soo verre mocht werden bevonden dat eenighe Weesen / t'sy by haer Ouders / naeste Vrunden / of andere / die mit t'onderhoudt van de selve sullen zijn belast / niet so wel ende behoorlijck onderhouden / opghevoedt / gheleert ende ghestuyrt werden alst bevoorwaert waer / soo sullen de selve by de Voochden elderswaer besteet werden / mit rade ende ter discretie vande Bailliu ende Wees-mannen / tot coste ende laste vanden ghenen die t'onderhoudt van dien aenghenomen hebben / of daer in verbonden zijn / de welcke daer voren dadelicken sullen moghen werden gheexecuteert by alle weghen van ghereede executie.

xliij.

Dat Voochden of Curateurs ontboden sijnde, compareren moeten.

SUllen vorder alle Voochden / soo wel bewint-hebbende als toesiende / mitsgaders alle Curateurs van boedelen / oock Executeurs van uptersten wille / daer inne eenighe Weesen in gheheel ofte deel gherechticht zijn / ghehouden wesen so dickwils als sy ontboden zijn voor de Bailliu ende Wees-mannen te compare-

compareren / ende van hare handelinghe ende daet/ den voornoemden Weesen aengaende / behoorlick te verantwoorden / ende rekenschap te gheven / oock de selve op haer begheren ghenouch te doen / ende in t'vorder hem naer haer-luyder goedt-duncken ende bevel te ghedraghen : op pene van d'eerste reyse achter blijvende / te verbeuren dertich stuyvers / de tweede reyse drie guldens ten prijse voorschreven / ende de derde reyse / by Bailliu / ende Gheswoaren Welboren Mannen van Rhijnlandt arbitralicken te werden ghecorrigeert / ende boven dien tot behoorlijcke ghehoorsaemheyt mit parate executie als voren ghedwonghen te werden.

xliiij.

Alle Testamentaire of ghegheven Voochden / die bewint hebben van eenigher Weesen goeden / of oock Rentmeesters die met consent ende believen / als inde voorgaende Keuren zijn ghestelt / sullen alle jaers binnen den tijt hem van weghen den Bailliu ende Wees-mannen voor te stellen / ter voorschreven Secretarie voor de selve / ten by-zijn / overstaen / ende mit kennisse vande toesiende Voocht / rekeninghe ende bewijs doen / ende het reliqua oft overschot ghehouden zijn als boven / te employeren / of ter Ordonnantie vanden Bailliu ende Wees-mannen / ten oorbaer vande Weese te verstrecken / op pene van drie guldens / ten prijse voorschreven / ende evenwel daer toe by de ghereetste weghen van parate executie / gheconstringeert ende bedwonghen te werden.

Hoe de Voochden rekenen sullen.

xlv.

Hoe out de VVeeseu moeten sijn eer sy uyter voochdye ontslaghen moghen werden.

Alle kinderen t'sy knechtghens of Meyskens/ sullen onder Voochdye blijven tot haren vollen ouderdom van vijfentwintich Jaren / ende sullen alle contracten / obligatien ende verbanden / by de selve middeler-tijdt tot hun achterdeel ghemaeckt/ nul ende crachteloos wesen / uytghesondert contracten ende obligatien by de selve persoonen / na dat sy ghehuwelickt sullen zijn / ghemaeckt / ten aensien alleen van hare roerende goeden / ende jaerlicxe renten of andere incomen / daer van sy-luyden in sulcken ghevalle hebben sullen de vrye administratie/ sonder eenighe onroerende goeden of renten voor den voorschreven ouderdomme te moghen vervreemden ofte belasten.

xlvj.

Daer d'Ouders voor by gegaen, ende onbejaerde erfghenamen gheinstitueert zijn.

TOt welcker tijt eenighe onbejaerde die Vader en Moeder / of een van beyden noch int leven hebben / by Testamente erfghenamen ghemaeckt zijn / ende haer-luyder Ouders voorby ghegaen werden / of dat hemluyden alleen de lijf-tocht is ghemaeckt / soo sullen de Voochden / Curateurs of Executeurs van testamenten ende uyterste willen / of daer de selve niet en zijn / de Ouders van sulcken onbejaerde binnen drie weecken naer de doodt vanden Testateur / ende dat sy wetenschap van het testament sullen hebben vercreghen / t'selve testament ter Secretarie van Rhijnlandt brenghen / om tot verseeckertheyt van d'onbejaerde aldaer te bouck ghestelt te werden / ten minsten daer van den Baillin ende Weesmannen

mannen op haer vergaderinghe goede kennisse doen hebben / ende binnen een maendt daer nae de goeden onder pertinenten Inventaris ter voorschreven Secretarie van Rhijnlandt brenghen / omme mede te bouck ghestelt / ende vorder daer mede ghedaen te werden als Bailliu ende Wees-mannen ten oorbaer vande onbejaerde bevinden sullen te behooren / op de boete van drie guldens ten prijse voorschreven / ende daerenboven ghehouden te wesen in alle de schade ende interesten die de onbejaerde daer deur souden moghen comen te lijden.

xlvij.

Voorts alsoo by daghelicxe experientie bevonden wert / dat oock veel ende verscheyden meerderjarighe personen / niet jeghenstaende heurluyder ouderdom / onbequaem zijn om heurluyder eyghen goederen selver te administreren ofte regeeren / dat mede soodanighe persoonen nae rechten in veel ende verscheyden poincten by minder-jarighe Weesen gheleken werden / namentlijck / die heurluyder goeden onnuttelick verdoen ende verquisten / ende mitsdien grootelijck aen gheleghen is / dat diesaengaende mede ordre ghestelt ende goede opsicht ghenomen werde. Soo hebben Baillui ende Gheswooren Welboren Mannen voorschreven / int stuck van dien mede gheordonneert ende ghestatueert sulcx hier naer volcht. Van Over-jarighe Weesen.

xlviij.

Hoe overjarige Weesen in curatele sullen werden ghestelt.

SOo wanneer yemandt boven zijn vijfentwintich jaren ghecomen zijnde / bevonden werdt hem qualicken te regeeren / ende zijn goet onnuttelick te verdoen ende verquisten / soo sal den selven / t'sy opt rapport van Vrienden ende Maghen/ ofte anders nae voorgaende behoorlijcke informatie by den voorschreven Baillin ende Gheswooren Welbooren Mannen / ghesteldt werden in curatele ende voochdye / midts hy alvooren daer op ghehoordt / ende tot dien eynde behoorlijck ghedachvaert sal moeten wesen.

xlix.

Publicatie vande curatele der overjarige VVeesen.

DE selve voochdye sal openbaerlijck ghepubliceert ende vercondicht werden ter plaetse daer soodanighen persoon woonachtich is / goedt heeft / ende dagheliicx frequenteert / ten eynde een yeghelick gheadverteert ende ghewaerschout werde dat hy met sodanighen persoon niet en contraheert / noch hem yet borghen wille / op peyne dat hem dies-aengaende / gheen recht en sal ghedaen werden / noch uyt saecke van dien yet sal moghen eysschen / als wesende soodanighe pretense contracten / obligatien/ schulden ende verbanden / nul / negeen / ende van onwaerden.

L. Insghe-

L.

Insgheliicx sullen mede alle dulle / uytsinnighe ende dierghelijcke persoonen (die heur-luyder sinnen ofte verstandt niet en ghebruycken / ende mitsdien niet ghequalificeert en zijn om hare goeden selver te regeeren) ghestelt worden in curatele / soo langhe ende ter tijdt toe heur-luyder ghebreck gheduyren sal. Dulle, uytsinnighe, ẽn ghelijcke persoonen.

Lj.

Belanghende voorts de verkiesinghe van Voochden over de regeeringhe vande personen ende goeden vande voorschreven overjarighe Weesen. Item aengaende den eedt van sodanighe Voochden / mitsgaders leveringhe van Inventaris / verbreemdinghe van goeden ende dierghelijcke / salmen hem dies-aengaende reguleeren nae de voorgaende Keuren ghemaeckt opt stuck van Voochden van onderjarighe Weesen. Verkiesinghe van Voochden van overjarige, &c.

Lij

Als een Over-jarighe Weese ghehuwet is / soo sullen twee Voochden ghesteldt werden / een van zijn zijde / ende een vande zijde van zijn Huysvrouwe / indien de saecke sulckx vereyschende is. Overjarige Weesen gehuwet zijnde.

Liij. De

Vrouwen van over-larighe Weesen.

DE Vrouwe en sal niet hebben de Voochdye van haren Man / maer sal wel moghen by Bailliu ende Welboren Mannen opt advijs vande naeste Vrunden ende Maghen / gheauthoriseert werden tot d'administratie vande vruchten ende innecomen van de ghemeene goeden / als sy daer toe bequaem is.

Liiij.

Hoe over-larighe Weesen sullen werden ontslagen vande curatele.

NIemandt en sal vpter voorschreven curatele geraken / dan mit kennisse van saecken / ende mit expres consent vande voorschreven Bailliu ende Gheswoten Welboren Mannen.

Lv.

Dat de over-larige VVeesen oock mogen werden toegelaten.

NIettemin Bailliu ende Mannen sullen de voorschreven Weesen naer gheleghentheyt van saecken / moghen admitteren ende consenteren de administratie ende ontfangh vande vruchten van heurluyder goeden / indien daer reden toe dient: sonder nochtans dat sy-luyden daer deur upte curatele ghestelt / of daer van ontslaghen sullen werden / sulcks dat sy hare goeden souden moghen alieneren ofte beswaren / ofte eenighe schulden moghen maecken / contrarie ofte in prejuditie vande interdictie ende publicatie te voren ghedaen.

Lvj.

ENde soo wie de voorschreven poincten ende articulen/of eenighe van dien sal comen te overtreden/sal ter saecke vande selve wederhooricheyt werden ghecorrigeert ende ghestraft tot goetduncken/ arbitragie / ende verclaringhe van t'Collegie van Bailliu ende Gheswoorен Welboren Mannen van Rhijnlant/ten ware in saecken daer toe eenighe speciale ende ghenomde boeten/breucken ende gheldtstraffen zijn ghesteldt. Inde welcke de Bailliu van s'Heeren weghen tot inwinninghe vande selve / als naer rechte ende ghewoonte vande Vierschare van Rhijnlandt/sal vermoghen voorts te varen.

Besluyt, en hoe alle ongenoemde boeten arbitralick sullen werden ghestraft.

Lvij.

WElverstaende nochtans dat de voorsz. Weeskeuren niet en sullen plaets grijpen / over de ghene die in crachte vande Resolutie der E. Mo. Heeren Staten van Hollandt / ende West-Vrieslandt / self in hen Ambachten Wees-kameren hebben opgherecht.

Ander

Andere Keuren.

t'Broot backen in Rhijnlandt

Lviij.

Opteyckeninge ende Merck vãde ghenen die broot backé wil, op thien ponden.

EErst soo wie in Rhijnlandt broot backen ofte vercoopen wil / die sal ghehouden wesen te comen by den Bailliu van Rhijnlandt ofte sijnen Clerck / ende laten sijnen Naem / ende zijn merck / daer mede hy t'broot teyckenen sal / ten registere op schrijven / in teghenwoordicheyt van twie Welgeboozen Mannen / opte boeten van thien ponden.

Lix.

Geijct gewicht, ende rechtvaerdige Schalé in Huys te hebben, op thien ponden.

ITem soo wie in Rhijnlandt broodt backen / of broot te coop houden wil / die sal binnen zijn Huys hebben / alsoo veel loots ofte ghewichts / dat gheijckt is mitten laetsten ijck vande Bailliu van Rhijnlandt / als hem van noode is te hebben / om te wegen Terwen-broot / Witte-broodt ende Roggen-broot / houdende daer toe goede recht-veerdighe Schalen binnen haren huyse / mede opte boeten van thien ponden.

Lx.

Ghewicht van Roggen-broot van twaelf of ses ponden, op twe pont thien schellingen over elck broodt.

ITem soo wie in Rhijnlandt Rogghen-broodt backen oft vercoopen wil / van xij. ponden ofte ses ponden naer advenandt van dien sal t'selve niet minder dan vier loot min / mer wel meerder moeten weghen / Op een boete van twie ponden ende thien

thien schellinghen / over elck broodt tot laste vande Backer of vercoper / by wien t'selve bevonden sal werden. Behouden den vercooper zijn regres jeghen de ghenen/die t'broodt ghebacken heeft.

Lxj.

Item soo en sal niemandt broot in Rhijnlandt backen / t'zy coop-broot ofte huys-broot / groot ofte kleyn / of hy sal zijn merck of teycken boven op t'broot printen / ende daer op backen / soo datmen by t' merck kennen ende weten mach/ wie t'broot gebacken heeft / opte boete alsvoren van twie pondt thien schellinghen / over elck broot twelck onghemerckt bevonden sal worden.

T'merc op t'broot te printen, op twie ponden thien schellingē over elck broot.

Lxij.

Item men sal backen in Rhijnlandt een Rogghen-broot / datmen hiet een groot ofte gheheel Roggen-broot / weghende acht ponden / ende sal sonder verbeuren moghen weghen twaelf loot meer dan acht ponden / of vier loot min / min noch meer te weghen opte boeten alsvooren van twie ponden thien schellinghen.

Ghewicht van broodē van acht ponden, op twie ponden thien schellingen van elck broot.

Lxiij.

Item voorts salmen backen een half of kleyn Rogghen-broot van vier ponden / t'sal moghen acht loot meer of twie loot min weghen / sonder verbeuren/hogher noch lagher opte boete voorsz.

Ghewicht van een half of cleyn Rogghenbroot, op twie ponden thien schellingen van elck broot.

Verclatinghe vande Backers van gheen Semel Carnel noch Cort meel in t'deech te doen, noch doen doen, op thien ponden, ende Correctie, eude t'ghewicht van dié op twe pont thien schellingé.

ITem wie binnen Rhijnlandt eenich Rogghen-broot backen wil / die sal eerst ende alvooren aen handen vande Baillu van Rhijnlandt / In presentie van twie Wel-ghebooren Mannen by zijn eede verclaren/dat hy in tzelve broot ofte deech gheen semel Noch carnel/ Noch cort meel doen / Noch doen doen / Noch menghen en sal / opte boete van thien ponden ende correctie / ende tselve broot sal moghen weghen twaelf loot boven / ende vier loot onder / meer noch min opte boeten alsvooren van twie ponden thien schellinghen.

Lxv.

Gebuylt-Rogghen, broot.

ITem soo wie ghebuylt Rogghen-broot op de koop backt / dat sal weghen / te weten / een langh of groot broot vier ponden acht loot boven / of vier loot beneden/hogher noch lagher / opte boete als boven / van twie ponden thien schellinghen.

Lxvj.

Vunstich broot verboden, te vercopen ofte te coop te legghen.

ITem vunstich broot is verboden te vercopen / ofte te koop te legghen opte verbiurtenisse van twie ponden thien schellinghen/ over elck broot twelck in contrarie van desen bevonden worden sal vercoft ofte te cope ghelept te zijn.

Item

Lxvij.

Item soo en salmen in Rhijnlandt gheen terwen broot backen/dan een groot paertgen terwen broots van ses ponden / twaelff loot swaerder ofte vier loot lichter/ swaerder noch lichter opte boeten als voren / van twie ponden thien schellinghen.

Taruwen broot ende t'ghewicht van dien.

Lxviij.

Item men sal backen een kleyn paertghen terwen broots / weghende drie pondt acht loot boven/ of vier loot beneden/ hogher noch lagher opte boeten als boven.

Cleyn taruwen broot.

Lxix.

Item men sal backen tarwen-broot weghende anderhalff pondt/ acht loot boven of vier loot beneden/ hogher noch lagher opte boeten als boven.

Broot van anderhalff pondt ende t'ghewicht

Lxx.

Item een witte broodt ghehеten een witte-bol / sal weghen soo swaer als een kleyn taruwen broodt/ opte boete voorsz. twee bollen soo swaer als een kleyn paertghen taruwen broodts / mede opte boeten voorschreven.

wittebroot

ITem alle witte-broodt / datmen voor witte-broodt vercoopen wil / dat sal weghen veerthien loot of lichter / des en salmen gheen kleynder witte-broodt backen / dan van een penningh ende een duyt / ende dat sal zijn ghewichte hebben / naer advenandt vande witte-bollen / ende dit alles mit Rhijnlandts ghewicht van oudts / ende tot noch toe geuseert ende ghebruyckt / opte boete voorschreven.

t'Ghewicht van witte-broot.

Lxxij.

DEs en sal t'stuck van d'onderghewichte van eenich broot niet moghen ghenomen werden / op de candt-brooden / (dat es die teghens de kanten vande oven ghestaen hebben) mer alleen op t'verder broodt dat aen allen zijden beschooten es gheweest / ende jeghens ander broot ghstaen heeft.

Cantbroot t'onderwicht niet subject.

Lxxiij.

ENde sullen de broodt-vercopers / tot Voorburch ende aenden Leytschendam / Delfs-broodt / opte ghewichte alst aldaer ghebacken / ofte tot Delft ghehaeldt wert moghen vercopen / mits daer op stellende een teycken van een wit ende swart layghen / ende gheen ander broodt daer beneffens vercoopende / opte boete over elck broodt insghelijcx van twee ponden thien schellinghen.

Broot-vercoopers tot Voorburch ende aende Leytschendam, Delfs broot te moghen vercopen.

Desolate Boedelen.

Lxxiiij.

DAt alle laghe Officiers elck inden zijnen behoorlick regard nemen sullen opte versterffenisse/ onder haer bedrijf vervallende/ ende of de Kinderen ende Erff-ghenamen/ de Erffenissen begheeren aen te vaerden ofte niet/ om twelck te weten/ sullen sy de Gherechte Erff-ghenamen/ indien sy te becommen zijn/ tot costen vande boedel/ binnen drie daghen/ naer den overlijden doen insinueren vande aslijvicheyt/ omme naer den Boedel ende achter ghelaten goeden/ te comen upt sien: Ende indien de voorschreven Erf-ghenamen t'selve veesupmiden/ of dat sy oock niet en waren te becomen/ sullen de voorschreven laghe Officiers binnen een Maendt naerden overlijden inden Dorpe daer t'sterff-huys is ghevallen inder kercken ofte inder Vierschare Publicatie doen doen/ daer by adverterende/ dat den ghene die hem sal pretenderen eenich recht van erffenisse/ tot soodanighen vervallen boedel ende naghelaten goeden/ te competeren ghehouden sullen wesen hen erffenisse binnen een Maendt daer naer ten lanckxsten te comen aenvaerden/ op pene dat tot d'opsichte/ ende regeeringhe vanden boedel by Baillu ende Mannen/ een Curateur ghestelt sal worden/ aenpleckende de Publicatie/ t'sy voor de kercke ofte voor t'Huys vanden Officier ofte voor eenighe Herberghe daer t'recht ghehouden wort/ Ende sal even-wel de voorschreven laghe Officier/ van t'begin

Lage Officiers goet regart te nemen op de versterffenissen onder haer bedrijff vallende, mitten ghevolghe.

gin vande sterk-dach af / behoorlick opsicht opt sterk-huys nemen / ende de roerende goeden / als koeyen / beesten / ende Paerden / mit behoorlicke kennisse / int by wesen van ten minsten twie Buyr-luyden / onder Inventaris / in sijne bewaernisse te nemen / om daer van in tijden ende wijlen / t'sy jeghens den Erfghenamen / ofte den schult-eysscheren te moghen verantwoorden.

Lxxv.

Stellé vande Curateurs, als d'erffenisse binnen een Maent niet en worde geaenvaert.

Ende indien d' Erff-ghenamen binnen een Maendt daer aen d'erffenisse niet en comen aenvaerden / sullen de voorschreven laghe Officiers daer van den Bailliu ende Gheswozen Welgheboren Mannen behoorlicken verwittighen / ende aende selve overleveren nominatie van drie personen / omtrent de plaetse daer t'sterk-huys ghevallen is woonachtich / ende bequaem zijnde / omme de Curatele vande voorsz Boedel aen te vaerden / ten eynde de voornoemde Bailliu / ende Mannen dien-volghende tot bewaernisse ende goede regieringhe vanden selven boedel / ten behouve vande ghene / des best gherechticht wesende / een goet ende ghetrou Curateur uyte drie ghenomineerde ofte oock andere / die sy daer toe bevinnen sullen bequaem te wesen / sullen moghen verkiesen / stellen ende committeren / daer toe sy den selven oock sullen verleenen behoorlicke acte.

Lxxvj. De

Lxxvj.

De voorschreven Curateur alsoo ghestelt zijnde ende zijnen eedt der ghetrouwicheyt ghedaen ende souffisante cautie voor t'doen van zijne reeckeninghe / ende t'voldoen van t'reliqua van dien ghestelt hebbende / twelck hy inder Vierschare sal doen / sal ter presentie vande Schoudt vande plecke metten Secretaris ende twie Buyren / oft van Notaris ende ghetuyghen / van alle de roerende ende onroerende goeden / actien ende crediten / in ende uytschulden / vande achter-ghelaten ende onbeheerden boedel een deuchdelicken Inventaris maecken / voor soo veel eenichsins tot zijn kennisse staende is / ende de selve behoorlicken doen onderteyckenen / ende de goeden schulden ende lasten naderhandt hem openbarende / ende ter kennisse comende daer op verhaghen. T'maken van Inventarijs.

Lxxvij.

TWelck ghedaen wesende / sal alle de roerende goeden Huys-raet / Imboedel / Clederen / ende Beesten int openbaer / ten by wesen van den Officier / ende Secretaris vander Plecke / om ghereede penninghen / ofte op dach / ter discretie vanden Officier / naer voorgaende Publicatie ende Kerckgheboden vercoopen / ende de penninghen van dien inne manen / ende ontfanghen / behouden in alles de gherechticheyt van den Officier vande plecke naer de ghewoonte van Rhijnlandt. Vercopinghe vande roerende goederen.

Lxxviij. Ende

Lxxviij.

Verhuyringe vande onroerende goederen.

Ende nopende de onroerende goeden / Huysen gronden / ende Landen / sal de selve voor t'eerste int openbaer verhuyren / ten minsten by kennisse ende ten overstaen vanden Officier vande Plecke / of van twee ghe-eede Welgheboren Mannen.

Lxxix.

Vecopinge van onroerende goeden.

Ende sal middelretijdt hem beraden mit den schult-eysscheren / of eenighe vandien / of hen oorbaer sal duncken / voorts te varen tot vercopinghe vande selve landen / ende onroerende goeden / t'welck even wel niet en soude moghen gheschieden / dan naer voorgaende consent vande Bailliu ende Mannen / de welcke ten eynde t'selve sonder fraude sal moghen gheschieden eenighe upten haren sullen committeren / omme de selve vercoopinghen / die int openbaer naer voorgaende Kerck-gheboden ende publicatien sullen moeten ghedaen werden / te assisteren.

Lxxx.

Preferétie, t'lichten van de penningé ende t'stellen vande cautie vã dien.

Ende sullen de penninghen vande voorschreven desolate boedelen comende / by vonnisse vande Bailliu ende Mannen aengheschat ende toeghewesen worden / den ghenen die daer toe best gherechticht sullen wesen: volghende de ghewoonte vande Vierschare van Rhijnlandt / waer naer de Curateur elck inden zijnen de betalinghe sal doen / mits by elck eenen passerende behoorlicke quitantie / ende stellende/

stellende / aengaende sulcke penninghen / als / sy ontfanghen / souffisante cautie de Vierschare van Rhijnlandt subject zijnde omme de selve te restitueren / indien namaels yemandt bevonden mochte werden beter daer toe gherechticht te wesen.

Lxxxj.

OMme waer toe te commen binnen der stede van Leyden als Hooft-stad van Rhijnlandt op de Marck-dach oock inde Vierschare / voort inden Dorpe daer t'sterf-huys is ghevallen / ende inde twie naeste omlegghende Dorpen / behoorlijcke publicatien / ghedaen sullen worden: Ten eynde alle de ghene / die yet aen sulcken boedel ten achteren zijn / ghehouden sullen wesen haer actien te comen bekent maecken / voor den Secretarijs van Rhijnlandt binnen seeckeren tijdt hem te prefigeren op versteecken. Publicatiē ten fijne van de aenteyckeninghe van de acten ende gherechticheyden.

Beroerende de Keurwonden ende de Cchirurgijns.

Lxxxij.

ITem dat soo wie ghewondt wordt / uyt den Ambachte daer hy ghewondt is / niet en sal moghen gaen / sonder eerst ende alvoren zijn wonde ofte wonden te doen ijcken / in presentie vande Schout ofte zijn Bode / of twie Wel-ghebozen Mannen / ofte buyren / ende daer van maecken / ofte doen maecken drie ijcken / omme de eene te laten onder de Wel-ghebozen Mannen / Yckē vande wonden.

nen / ofte Buyren / de tweede selver te behouden / ende de derde ghelevert te worden onder den Schout vanden Dorpe / daer de wonde ghevallen is / omme voorts ghelevert te werden de Baillius Bode / Ende soo wie ghewondt werdt / ende sulcx niet en doet / sal verbeuren thien pondt.

Lxxxiij.

Elcke Keurwonde is thien pondt.

VAn elcke Keurwonde sal den handadighen verbeuren teghen den Bailliu thien pondt / in voughen dat den selven verscheyden Keurwonden insligherende / van yder der selver thien pondt sal moeten betalen.

Lxxxiiij.

Ontledinge of merckelicke mishandelinge, is thien pont ende arbitrale correctie.

ENde den ghenen die yemant mit bijten of andere quade manieren van doen ontleet / of anders merckelick mishandelt / ende ghedeformeert sal hebben / sal verbeuren thien pondt / ende boven dien arbitralick ghecorrigeert worden / na ghelegentheyt vande saecken.

Lxxxv.

Verbinden der Chirurgijns t'nemen vande ijc, ende dē eed vande selve Chirurgijns t'vernieuwen van dien ende dē gevolge.

DAt gheen Chirurgijns ofte Meesters hen vervorderen en sullen eenighe ghewonde persoonen in Rhijnlandt te verbinden / ofte vermaecken / ten zy hy eerst ende alvoren den ijck vande wonden ofte wonde ghenomen heeft / in presentie vande Schout ofte Bode vanden Dorpe ofte twie Wel-gheboren Mannen / ofte Buyren / omme den ijck aen de Bailliu sijnen

sijnen Substituyt ofte gheswozen Bode gelevert / ende t'recht vande Graeffelickheyt daer inne bewaert te werden / als naer behozen. Ende so wat Chirurgijns ofte Meesters in Rhijnlandt / sullen willen wercken ofte Meesteren / sullen ghehouden wesen den behoozlicken eed hier toe te doen / in handen van den Bailliu ofte sijnen Substituyt / ter presentie van twie Mannen. Ende wie bevonden wozdt contrarie desen te doen / sal verbeuren telcken reyse thien pondt / met verboth van in Rhijnlandt niet te mogen verbinden binnen den tijt van een Jaer op meerder pene. Ende sullen de selve Chirurgijns hen eed Jaerlicx ghehouden zijn te vernieuwen onvermaendt / naer dat de Mannen op nieus sullen wesen geeligeert. Des sullen sy-luyden alle hare patienten / om haer arbeyts-loon ter eerster Instantie voor des Baillius Vierschare moghen doen roupen / ende met de eerste ende eene clachte recht verkrijghen / soo verre als pertije sulcx verdaecht wozdt

Vertichtinghen t'Salarijs vande Schouten, Schepenen ende Secretaris mitten ghevolghe.

Lxxxvj.

ITem dat alle de ghene die eenighe boedelen ten platten Lande van Rhijnlandt / aenghecomen / ende opghestorven zijn / off voorts sullen aenkomen of opsterven / daer van afnoch gheen wettighe of behoorlicke vertichtinghe ofte boedel-schepdinghe en is gheschiet / t'selve ghehouden sullen wesen te doen binnen den tijt van een Jaer / naer dat den boedel sal zijn verstorven telcken op een boete ofte verbeurte over elcke persoon / die hier van in ghebreecke sal zijn van thien ponden tot veertich grooten t'pondt / daer van de laghe Officier / onder wien sulcke verbeurte sal zijn ghevallen / ghenieten sal twie gelijcke ponden ende twie schellinghen / ende de rest de Bailliu. Verklarende alle boedel-schepdinghen ende vertichtinghen anders dan voorschreven is gheschiet / ofte te gheschieden voor nul / crachteloos / ende van onwaerden / wel-verstaende indien yemandt ongheleghen ware binnen den voorghestelden tijt de voorschreven boedel-schepdinghe ofte vertichtinghe te doen / sullen de selve alvoren den voorghestelden tijt sal zijn omme ghecomen / ghehouden wesen te verschijnen voor den Officier vande plecke / ter plaetse daer t'sterffhuys sal zijn ghevallen / ende aldaer te bekennen wat Landen ende onroerende goeden / sy alsnoch int gemeen zijn behoudende / met oprechte verclaringe vande plaetse / grote

grote ende belenden van dien / ende aen hem vertreck van tijt te versoucken / die hem t'selve / alles ten overstaen van twie ghebuyren / Schepenen ofte Geswoorens naer ghewoonte vande plecke / mitsgaders vande Secretaris aldaer / voor ghelijcken tijt als boven / voor alle vertreck sal moghen vergunnen ende toelaten. Belastende den selven daer van acte te maecken / ende t'selve in hare Protocollen / te laten stellen ende inne-schrijven / op ghelijcke boeten. Ende alsoo de goeden vande voorschreven boedelen dickwijlen in verscheyden Heerlicheyden / Ambachten / ende Bedrijven zijn gheleghen. Daermen nochtans den Scheypt ofte vertichtbrief maer in een ambacht / te weten aldaer den boedel is vervallen / ghewoonlick is te verlijden / soo sullen de voorschreven scheypt ofte verticht brieven / oock moeten werden verthoont den anderen Officieren / ende Schouten daer onder eenighe Landen sullen zijn gheleghen / ten eynde de selve by hem / voor soo veel de Landen onder haer bedrijf legghende aengaet / wien de selve zijn aenbedeelt / met wat last / ende vorder noch anders niet / in hen Protocol sullen moghen ende moeten werden opgheteyckent / alles op pene voorschreven. Ende op dat de goede Luyden niet en werden beschat / sullen de voorschreven Officiers / ten platten Lande voor haer recht van verlij ende seghel in alle vertichtinghen ofte boedel-scheydinghen moghen af eysschen ende nemen / twie ponden ten prijse voorseyt / daer voren zy ghehouden zijn twee zeghelen te steecken / te weten aen elcke zijde eene. Welverstaende / indien vande selve vertichtinghen / ende scheydinghen / meer dan twie zeghelen werden begeert / sullen van elcke zeghel daerenboven eysschen ende ontfanghen moghen ses stuyvers / sonder nochtans hier inne te verstaen indien de kinderen naderhandt weder van een

sullen

sullen begeeren te scheyden / t'welck indient ghebeurde/ sal sulcx ghehouden worden voor een nieuwe scheydinghe/ende ghehouden wesen te betalen/ ghelijck recht als boven. Des sullen de Officiers insicht nemen / op arme ende onvermoghende boedelen/ende met de selve/ nopende haer voorschreven recht / soo civilicken ende gracelicken handelen / als sy in redenen sullen bevinden te behooren. Ende dit al onvermindert der voorschreven Officieren vorder gherechtichheyt / indien sy / om tot de voorschreven vertichtingen/ofte scheydinghen te geraecken / eenighe extraordinaris diensten / of vacatien hadden ghedaen/omme daer van by de ghene/die hem sullen hebben versocht / te werden betaeldt soo t'behoren sal. Dat voorts de twie Schepenen / Gheswozens of Ghebuyren / over sulcke vertichtinghe / ende schept-brieven ghestaen hebbende/elcx hebben sullen vier stuyvers/ende dat den Secretariis van zijn besoinghe indien hy dies aengaende / met partijen diet aengingh / met ghemoede niet en const verdraghen / sal werden gheloont tot verclaringhe vande Schout/mitsgaders vande Schepenen of ghebuyren / die over t'verlij sullen hebben ghestaen/ insicht nemende / opte grote ofte kleynte vande brief ende de moeyten ende diensten by hem daer inne ghedaen / behalven in allen ghevallen / zijn recht vande schept of vertricht-brief te bouck te stellen / of te protocolleren/ volghende 't Placaet vande Co. Ma. uytgegeven/ opten negenden Meye xvC ende t'sestich. Ende in alle uytstellinghen van tijden / of dat de principael vertichtinghe / of boedel-scheydinghe voor een ander Officier ware ghescheit / sullen de voorsz Officier / ende Schepenen ofte buyren ghenieten half recht / ende de Secretarijs voor zijn protocolleringhe achtervolghende t'voorschreven Placaet.

KEVREN
Opten Yck van Maten ende gewichten ende t'recht van dien.

Lxxxvij.

TEn eynde de goede-luyden in hare Mate niet en sullen werden verkort / noch vermindert / noch dat hen gheen meerder recht dan van outs en werde afghenomen / sullen alle natte ende droghe maten van Rhijnlandt / sy zijn dan Houdt / Tinne / of Loot / daermen saet / koren / meel / wijn / bier / olie / soudt / asijn ofte yet anders / hoemen t'selve soude moghen noemen / mede in ofte uyt meet: Oock Aerde Cruycken / naer de Rhijnlandtsche mate / mitte mate der stadt Leyden / als de Hooft-stadt van Rhijnlandt ghelijck zijnde / ende over een comende / sullen moeten zijn ghejuyst / verghelijckt ende gheijckt / te weten de houte maten mette brandt / ende de tinne ende loden Maten / mittet op gheslaghen merck-yser vanden ijck. Iuystē ende ijcken van Maten, Cruycken, ende ghewichten.

Lxxxviij.

DAt van ghelijcken alle ghewichten zijnde van Loot / Tinne / Cooper ofte Yser / daer mede in grote ende kleyne waghen / balanchen / schalen of ongsels ghewoghen wordt / mede naer der voorschreven Stad Leyden ghewicht sullen moeten zijn gejuyst / ende (voor soo veel de Loode of Tinne ghewichten aengaet) Iuystē ende ijcken van Loot, tinne Coper, ysere ofte Metael gewichten.

gaet) gheijckt / ende beroerende de Ysere ofte Metale ghewichten / daer op men den ijck niet bequamelick en mach slaen / dat de selve by den Secretaris s'landts van Rhijnlandt / die hem op alle ijcken teghenwoordich sal vinden opghetepckent / ende int bouck vanden Yck geschreven sullen worden/ende by wien men naderhandt meerder yseren ofte cooperen/ghewichten bevint/ dan by den Secretaris sijn opghetepckent / de selve sullen verbeuren de boeten hier naer gheneralick verclaert.

Dat de Bailliu, twemael om de vijff Iaré ycken mach, ende daer of eenen yegelicken by Kerck-geboden, of affixie van Billetten, gehouden es te adverteren.

Lxxxix.

DAt de Bailliu sal moghen Ycken om de vijff Jaren twe-mael/ende sal de voorschreven Bailliu ten minsten veerthien daghen voor den Yck/ alomme over t'platte-landt van Rhijnlandt Kerck-gheboden doen gheven / of affixie van Billetten doen doen/ ende eenen yeghelicken daer by verwittighen ende te kennen gheven den dach ende plaetse vanden Yck/oock wat dorpen op elcke plaetse sullen komen.

Een nieut achtendeel vier stuyvers.

xc.

DE Bailliu sal voor zijn recht vanden Yck moghen eysschen als naer ouder ghewonte / te weten van een nieut achten-deel vier stuyvers.

Nieuwe boter-cop een stuver.

xcj.

VAn een nieuwe Boter-cop een stuyver.

xcij

VAn alle nieuwe Pintſ-maten/ende andere houte/ ende Tinne Maten / groot / ende kleyn / t'ſtuck een ſtuyver.

Pintſ-maté ende andere maté een ſtuyver.

xciij.

VAn alle nieuwe Loden ende ghewichten van t'pondt opwaerts/ op elck pondt een oordt ſtuyvers.

Loden ende gewichten, t'pont opwaerts op elck ponde een oort ſtuyver.

xciiij.

VAn alle nieuwe kleyne Loden ende ghewichten beneden t'pondt op elck ſtuck een oordt ſtuyvers.

Nieuwe cleyne Loden ende gewichten beneden t'pont, t'ſtuc een oort ſtuyvers.

xcv.

VAn alle nieuwe fleſſchen / tap-kannen ende Aerde Cruycken/een halve ſtuyver.

Nieuwe fleſſchen, Kannen, ende aerde Cruycken, een halve ſtuyver,

xcvj.

WElverſtaende datmen van alle t'geen dat den voorgaende Yck vande ſelve Baillju heeft/ in alles maer halff-gelt gehouden en is te betalen.

Dat den voorgaenden ijck heeft half geldt.

Eersten ijc in alles doubelt geldt.

DE Bailliu inder tijdt/ slaende zijn eersten Yck/ twelck hy int eerste Jaer/ dat hy aent Offitie komt mach doen/ komt in alles dubbelt recht.

xcviij.

Twede Kercgeboden ofte affixie van billetten.

DAt de Bailliu/ naer dat hy de daghen van sijnen Yck ten platten lande sal hebben waer-ghenomen/ ten eynde niemandt en sy behaelt/ anderde/ of tweede kerck-geboden/ ofte affixie van billetten alomme ghehouden sal zijn te doen/ daer by een yegelick verwitticht sy/ dat soo wie alsnoch/ zijne natte/ of droghe Maten/ ende ghewichten niet en hebben doen Juysten/ ende Ycken/ de selve binnen een Maent daer aen camen ten huyse vanden Bailliu binnen Leyden/ ende versoucken den Yck die de Bailliu ghehouden wordt te gherijven: Nemende daer van dubbelt recht/ behalven van flesschen ende tap-kannen/ daer van niet meer dan enckel recht sal worden betaelt/ Ende wat droghe of natte maten/ of ghewichten/ naer t'verloop vande voorschreven. Maendt in yemandts huys werden bevonden/ ongejuyst/ ende ongheijckt/ sal staen tot boete als hier naer.

xcix.

Die twie Koeyen heeft, moet een geijckte Boter cop in zijn huys hebben.

DAt oock yeghelick die twie Koeyen ofte daer boven heeft/ ghehouden sal zijn een gheijckte boter-cop gheijckt metten lesten brandt ende Ycke van Rhijnlandt binnen zijnen huyse te hebben/ op boete als hier naer.

Van

Van ghelijcken dat alle de ghenen hen gheneerende met melck te vercoopen / een gheijckte maet ofte cop in haer huys sullen hebben / ende en sal niet anders dan soodanighen gheijckten cop/ of Mate tot het coppen vande Boter / ende het meten vande Melck/ moghen ghebruyckt worden / elck poinct van desen op boete / soo dickwils als yemande by twee Boden van Rhijnlandt bevonden wordt ter contrarie ghedaen te hebben.

Die melck vercoopt moet een gheijckte Maet, of cop in zijn Huys, hebben, ende daer mede Boter coppen ende Melc meten.

Cj.

Alle welcke voorschreven boetē sullen wesen twe pondt thien schellinghen van veertich grooten: Over elcke flesch / kan / Cruyck / Maet / Cop/ ofte ghewicht / twelck in voughen voorseyt / bevonden sal worden niet gheijckt te wesen.

Boete op elcke Flesch, Kā, Cruyck, Maet, Cop, oft ghewicht, van twe pondt thienschellinghen.

t'School-houden ten platten Lande.

Cij.

Item dat gheen School-meesteren / ten platten Lande en sullen werden toeghelaten / dan met voorgaende kennisse van Bailliu ende mannen/ende by advijs vande Ambachts-heeren / elck inden sijnen / Ghebiedende sulcx wel uytdruckelick / dat niemandt binnen den mercken van Rhijnlandt ghesetem/

hem en verworderе School te houden / ten zy hy op nieus / by Bailliu ende Gheswozen Mannen / met advijse alsvozen toegelaten sy / ende opte onderrechtinge / hem voor te houden / eedt ghedaen sal hebben : Ten welcken eynde zy middelertijt aen Bailliu ende gheswozen Mannen / versouck sullen komen doen / op een boete voor d'eerste reyse van thien ponden / de tweede reyse van twintich ponden / ende de derde reyse van bannissement.

KEVREN
Op t'leggen van t'Hoy datmen by de Koe-hoys verkoopt.

Ciij.

NIemandt en sal ten platten Lande van Rhijnlandt / eenich hoy by de Koe-hoys moghen vercopen / noch elders ter marckt brenghen / ten sy saecke dat t'selve hoy / by eenen gheswozen leggher / die daer toe in elck Dorp by den Schout ende Regierders aldaer sal werden geeedt ende ghestelt / sal zijn ghelept / opte verbeurte van thien ponden van veertich grooten t'stuck : Behoudelicken nochtans / dat eenen yegelicken sonder verbeuren zijn hoy / by den hoop / sulcx hy t'selve gheladen sal hebben / sal moghen vercopen / so oock t'voorschreven hoy / sonder verbeuren als vozen / by een ander sal moghen werden gelept / als den coper ende vercoper beyde daer in te vreden zijn.

KEV-

KEVRE
Ende verbot van Vasten-avondt-spelen.

Ciiij.

NIemandt wie hy zy/ en sal hem moghen onderwinden/ Swanen/ Gansen / Hanen / Conijnen/ Palinghen/ Haringen of andere gedierten / ghene uytghesondert te voet / of te paerdt / te water of te Lande / te rijden / te steecken / te trecken / te slaen / ofte andersins te ontleden/ noch oock eenighe andere vasten-avonts-spelen voorts te brenghen / kleyn nochte groot. Ghelijck oock by den Herbergiers / ofte andere eghene hulpe ofte bystandt daer inne ghedaen sal werden / in eenigher manieren / op pene dat de ghene die sulcx deden ofte voortbrachten / elcx hooft voor hooft verbeuren sullen/een boete van thien ponden/ van veertich grooten vlaems t'pondt / ende dat d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ende onbejaerden. Ingheballe van overtredinghe van desen / voor de selve kinderen ende onbejaerden sullen innestaen / ende de voorschreven boeten moeten opbrenghen / ende daer vooren executabel zijn.

KEV-

KEVREN
Ende Ordonnantie opt houden vande Stieren, t'schutten van dien ende den ghevolghe.

Cv.

NIemandt en sal ten platten Lande van Rhijnlandt / eenighe een winter ofte ouder Stier / ofte Stieren moghen houden / dan op zijn eyghen ofte huyr-landen. Ende in soo verde d'selve op eenige weghen / ofte in eenighe andere Landen bevonden werden / sullen de selve by den ghenen daer toe last hebbende moghen werden gheschut / sonder dat den Schutter nochtans die uyt yemandts landt sal mogen halen / dan by consent ende onthiet vande bruycker van t'selve landt / ende sullen d'eygenaers van dien van elcke gheschutte stier / voor d'eerste reyse verbeuren een boete van twee ende veertich stuyvers / d'eene helft tot behouf vande Officier vande Plecke / ende d'ander helfte vande Schutter.

Cvj.

ENde voor de tweede ofte meerder reysen / telcken een boete van thien ponden / daer van den Schutter ghenieten sal een vijfde paert / ende de resterende vier vijf de paerten den hooft-Officier / ende dit al onvermindert t'recht van oudts tot het schutten ghestaen hebbende. Behouden mede den be-

scha-

schadichden/haer actie/jeghens den voorsz. eyghenaers nopende hare gheleden schade / des den Schutter ghehouden werdt d'Officiers respective / vande ghedaen schuttinghe te verwittighen / aleer hy hem t'gheschutte beest af handich sal moghen maecken / opte boete van thien ponden/ ten profijte vande hooft-Officier.

Cvij.

DAt voorts niemandt eenige Stier ofte Stieren/ uyt een anders Landt sal moghen halen / noch doen halen / dan by consent vande eyghenaer der selver Stier ofte Stieren / opte boete van thien ponden / ten behouve vande hooft Officier / ende daer toe consent hebbende / sal hy de selve ter naester weghe moeten uytleyden / sonder die over t'Landt te jaghen / op een ghelijcke boete van thien ponden ten behouve alsvoren.

KEVRE

Opt Nieu Iaer singhen.

Cviij.

TEn platten Lande van Rhijnlandt / en sal niemandt wie hy zy / jonck ofte oudt / op Jaers-avondt / noch tot eenighe andere tijden moghen gaen singhen t'nieuwe Jaer ofte eenighe nieuwe Jaer spelen ofte ghesanghen voortbrenghen / noch de goede Luyden diesaengaende eenich gelt ofte yets anders afeysschen / in gheenre manieren / op pene dat de ghene / die ter contrarie deden / elcx hooft voor hooft verbeuren sullen een boete van thien ponden van xl grooten vlaems t'pondt / ende dat d'Ouders ofte Voochden vande kinderen / ende onbejaerden / ingheValle van overtredinghe van desen / voor de selve kinderen ende onbejaerden sullen moeten inne staen / ende de boeten betalen. Ende by aldien aen yemandt vande overtreders van desen geen verhael en ware / sullen d'selve arbitralick ghecorrigeert worden / ter discretie van Mannen

KEVREN

KEVREN
Op t'Mestrecken, ende de lenghte van Messen.

Cix.

IUTem dat niemandt binnen den Bailliuschappe van Rhijnlandt in eenich ghekijf / ofte anders / in ernstighen ghemoede zijn op-steecker oft ander gheweer jeghens niemandt trecken / noch niemandt slaen / smijten / stoten / oft niet een Canne / Kruycke / of yets anders / daermen yemandt mede quetsen mach werpen en sal moghen / opte boete van twe-en-veertich stuyvers / te verbeuren by den gheenen die eerst zijn Mes / of ander gheweer ghetrocken / of eerst ghesmeten / gheslaghen / ghestoten of ghewoꝛpen sal hebben / ten behouve vanden Officier vander plecke daer t'selve gheschiet sal zijn / ende dat onvermindert de boeten van oudts daer toe staende / namentlijck ghelijcke twee-en-veertich stuyvers / ende dat over elcke quetsure / in soo verde yemandt daer over ghequetst / ofte ghebloet-rist mocht werden.

Cx.

ENde / dat niemandt vande Inghesetenen van Rhijnlandt / langher op-steeckers / of bꝛoodtmessen sal moghen dꝛaghen / noch by hem hebben / dat van zeven Rhijnlantsche hout dumen / ende daer beneden / te weten de lemmeren / op een boete van thien ponden / ten behouve vanden Bailliu.

KEVRE
Op t'vertooch van vreemde persoonen, hun in Rhijnlandt metter woon begevende.

Cxi.

Alle vreemde ende uytheemsche persoonen / die hen binnen de Jurisdictie van Rhijnlandt/metter woone sullen willen begheven / sullen ghehouden zijn binnen vier daghen / na haer aencompste aen de Officier vander plecke / daer sy haer woonplaetse menen te houden / te verthonen behoorlijck bescheyt/ vande laetste plaetse haerder residentie / ende in wat voughen sy hen aldaer ghedraghen hebben / opte boete van thien ponden van veertich grooten t'pondt te verbeuren by den ghenen die bevonden sal worden contrarie ghedaen te hebben / ten behouve vanden hooft Officier / welck bescheyt binnen den tijt van acht daghen na de publicatie van desen mede verthoont sal moeten werden by alle vreemde ende uytheemsche persoonen / die hen binnen s'jaers in Rhijnlandt metter woone hebben begheven/op gelijcke boete; Ende werdt midtsdesen alle Officiers / onder het Recht-ghebieden van Rhijnlandt gheseten/wel scharpelicken belast op sodanige persoonen goede toesichte te nemen / ten eynde t'gene voorschreven is mach werden onderhouden.

Ordon-

ORDONNANTIE
Opt Schutten vande Bruydegoms ende Bruyden

Cxij.

NIemandt / wie hy zy en sal hem moghen onderwinden ten platten lande van Rhijnlandt eenighe Bruydegoms ofte Bruyden / t'zy op weghen of in Wateren / te schutten / noch doen schutten / noch de selve eenich gelt af te gaen / of perssen in eenigher manieren / so datmen d'selve met haer gheselschap / vryelijcken ende onverhindert / sal laten passeren / sonder haer oock met werpen / smacken ofte stooten / eenich letsel te doen op verbeurte van thien ponden van veertich grooten t'pondt over elcken persoon die bevonden sal werden ter contrarie ghedaen te hebben : Ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande Kinderen ofte onbejaerde / inghevalle van overtredinghe van desen / voor de selve kinderen ende onbejaerden / moeten innestaen de boeten opbrenghen / ende daer voren executabel zijn.

Gheen Turff te tonnen, ofte te meten in Rhijnlandt, dan daer toe ghe-eedt weesende.

Cxiij.

DAt hem niemandt en sal verborderen eenighen turf in Rhijnlandt te leveren/ofte te ontfanghen/ doen leveren/ofte doen ontfanghen / dan by ghebrande tonnen ofte ghebrande Mandens / die metten laetsten Brandt vanden Bailliu van Rhijnlandt ghe-ijckt ende ghebrandt sullen wesen / ende dat by eenen ghesworen Tonster / ofte Mantster / die daer op binnen s'jaers by den Bailliu ghe-eedt sal wesen / ende by niemandt anders : Ende soo wie ter contrarie bevonden werde ghedaen te hebben / sal t'elcken reyse verbeuren/ jeghens den Bailliu / een boote van thien ponden te veertich grooten.

Op

Op Sondaghen, ende Biddaghen des Morghens onder de Predicatie niet te mogen ghelag houden, ende met gheen onbedecte Waren voort te staen, of Winckelen open te settē, noch geen uytwendig werck te mogen doen.

Cxiiij.

DAt niemandt ten platten lande van Rhijnlandt/ des s'Morghens/ gheduyrende de Predicatie/ dienen op Sondaghen/ ofte gheordonneerde Biddaghen sal doen: en sal moghen drincken of ghelach houden opte verbeurte van thien ponden/ soo wel by de Waerd ofte Waerdinne/ als by alle de Gasten die hier inne breuckich bevonden sullen werden te verbeuren/ des sullen de reysende lieden/ hier inne niet begrepen zijn.

Cxv.

DAt gheen Schouten/ Ambachs-bewaerders ofte andere/ in dienste vande Ambachten wesende/ gheduyrende de voorschreven Predicatien/ eenighe vergaderinghen sullen maecken ofte legghen/ t'zy om te reeckenen/ of andersints/ op ghelijcke boeten: Nootsaecken tot discretie van Mannen van Rhijnlandt uytghesondert.

Cxvj. Dat

Cxvj.

DAt niemande onder de predicatie met eenighe waren onbedect zijnde / sal moghen voorstaen / of oock eenighe winckelen open setten op ghelijcke boeten.

Cxvij.

NIemandt en sal op eenige Zondagen ofte geordonneerde Biddagen eenich uytwendich werck moghen doen / maer hem daer van afhouden opte voorschreven boeten / uytghesondert nochtans dat elck eenen zijnen hop-bou ende Ougst / naer / ghelegentheyt des tijts / sonder verbeuren sal moghen waer nemen / hebbende daer toe voorgaende consent vande Baillu / ofte ten minsten vande Officier vande plecke die den ghenen / die hy ten eynde voorschreven oorloff gheven sal ghehouden sal wesen aen te teyckenen ende by gheschrifte te stellen / omme t'selve (des versocht zijnde) aen handen vanden Bailliu ofte sijnen Substituyt te werden ghelevert.

KEVREN

KEVREN
Op t'visschen, ende wes daer aen cleeft

Cxviij.

DAt niemandt hem en sal vervorderen inde jurisdictie van Rhijnlandt / de swetten / grachten watergangen of sloten / eenighe persoonen in eyghendomme toecomende / met Kerven / Fuycken / Schaeckens / Zeghens / Klopnetten / houpnetten / wannetten / of andere ghetouwen / of netten te visschen / ofte eenighe visscherijen in Maey of Weylanden / turf ende ander ghewas te beschadighen. Ende den ghenen die ter contrarie bevonden worden ghedaen te hebben / sullen telcken verbeuren een boete van thien ponden / boven de gereetschappe daer mede hy sal hebben ghevischt / ten ware t'selve ghschiede mit consent vande eyghenaers.

Cxix.

DAt voorts niemandt metten Hengel en sal moghen visschen in eenighe Maeylanden / noch op eenighe ackers daer Turff op leyt / of Elst ghesaeyt of gheplandt is / op gelijcke boete van thien pondt.

Cxx.

DAt mede de ghene die in ghemene binnen ende buyten wateringhen / of schou-sloten wil visschen / gheen vlym of ander vuylicheyt uyt de

gront

gront comende / opte goede Luyden landen sal moghen laten legghen / maer t' selve weder int water werpen op pene als boven op thien pont.

Cxxj.

DAt voorts niemandt in eenighe wateren in Rhijnlandt / eenighe slach-elgers ofte span-havens en sal ghebruycken / noch oock de selve binnen zijn huyse/ ofte op andere plaetsen mogẽ hebben, Elck poinct opte boeten alsvoren van thien pondt.

Cxxij.

DAt gheen smeden noch ander persoonen binnen Rhijnlandt wonende / ofte van buyten comende in Rhijnlandt /eenighe slach-elgers ofte spanhavens en sullen moghen maecken noch vercopen / telcken op ghelijcke boete.

Cxxiij.

ENde sal de bekeuringhen van desen ghedaen moghen werden / soo wel by den Officier ende Bode vander Plecke daer sulcx ghebeurt/als by den Baillius Boden / welcke Officier / of Bode vande Plecke voor de selve bekeuringhe ghenieten sal een gherecht derdepart vande voorsz. boeten. Ghelijck oock den eyghenaer ofte geinteresseerde in zijn aenclachte ghelooff ghegheven werden sal.

COPIE

COPIE

Extract uyt het Publicatie-boeck der stede van der Goude.

DE Magistraten der Stede vander Goude/ laten by desen eenen yeghelicken weten/ datter groote clachten ghecomen zijn / van dat eenighe heur vervorderen te visschen buyten der Goude/ ende de vrydom/ ende Jurisdictie ofte ballinagie van dien/ bedryvende moetwillicheyt ende fortse/ de huyslupden heur turf/ ende andersints beschadighende/ ende dat de sommighe heur niet en ontsien roers / ende andere wapenen mede te nemen/ omme soo verre heur eenich belet ghedaen werde/ t'selve te weren/ poghende alsoo heur quaet doen met ghewelt voor te staen/ ende te effectueren/ alle twelcke soo dickwils gheheurt/ ende soo grof toe gaet/ dat eenighe hooft-officiers van meninghe zijn daer op waer te nemen/ omme de sulcke datelick te attraperen / ende apprehenderen omme ghestraft te werden nae heure verdiensten / ghelijck mijn Heeren wel van goeder handt bericht zijn/ waer omme men by desen eenen yeghelicken hier van wel heeft willen waerschouwen: Ende indien yemandt comt gheapprehendeert te werden/ dat de Heeren niet van meeninghe zijn yet daer voren te doen/ maer ter contrarie dat den Bailliu deser stede/ mede ghelast is/ int resort der selver stede / ghelijcke toesicht te hebben/ ende den delinquanten aen te vatten. Dies hem een yeghelick mach wachten voor schade / ende andere swaricheden/die daer uyt souden moghen volghen.

Ghepubliceert / den xviij^en. Julij / Anno xvjC. ende derthien/ende is onderteyckent Ioh. Flo. de Iagher.

COPIE

ALsoo die vande Gherechte deser Stede te kennen ghegheven is / dat verscheyden Innewoonders deser stede / hen vervorderen buyten deser stede / ende de Jurisdictie van dien te vervoeghen onder het dexel van te gaen visschen / middeler tijdt de huys-luyden die ten platten lande woonen grootelicx beschadighende / ende groote moetwillicheyt teghens de selve ende haren goeden ghebruyckende / soo met het bederven van de turf / als anders : omme waerinne te voorsien / de Officieren ten platten lande ghenootdruckt zijn daer inne soodanighe ordre te stellen / dat de goede luyden niet meer soo moetwillichlijck / ende buyten alle ordre ende redenen werden beschadicht/ maer dat de selve moet-willen / ende ongeregeltheden tot exempel / ende ontsich van anderen werden ghestraft : Soo ist dat die vande Gherechte voornoemt alle ende eenen yeghelicken by desen wel hebben willen waerschouwen / ende oock verbieden / hen niet buyten deser Stede in manieren voorschreven te vervoeghen / t'sy onder dexel van te gaen visschen / henghelen : of andersins / ende de goede luyden te beschadighen / of oock fortselick bejeghenen / op dat sy niet by de Officieren / daer toe ghesteldt / of noch te stellen gheapprehendeert werden / ende naer meriten ghestraft / waer aen oock van weghen deser Stede de handt sal werden ghehouden / sonder eenichsins de

selve

selve te sullen verschoonen: Alwaert oock dat sy binnen deser stede ende de Jurisdictie van dien woonachtich waren: Des hem eenen yeghelicken mach houden voor ghewaerschout / Elck segghet den anderen voorts. Onderstaet: Aldus ghedaen / ende desen naer voorgaende Klocken gheslach / voor den Volcke ter pope afghelesen / ten by zijn van Schoudt/ Burghemeesteren / ende Schepenen deser Stadt Leyden: Opten xxviij^en^. Julij Anno xvjC. xiij. Lagher staet / In kennisse van my / ende is gheteyckent

I. van Swanenburch.

COPIE

MAurits Prince van Orangen / Grave van Nassau Catzenelleboghe / Vianden / Diets/ Moers / etc. Marquis vander Veer / ende Vlissinghen / Heere van S. Vyt / Dael-burch / der stede Grave ende vande Lande van Cuyck / etc. Gouverneur / Capiteyn Generael / ende Admirael / nutsgaders de President ende Raden over Hollandt / Zeelandt / ende Vrieslandt : Alsoo den Bailliu ende Ghesworen mannen van Rhijnlandt / inden name ende van weghen de Inghesetenen des selfs Landts ende Rhijnlants-ghevolghe / ons vertoont / ende te kennen ghegheven hebben : Dat verscheyden persoonen / wonende binnen besloten Steden / ende oock ten platten lande / sich dagheliicx hoe langher hoe meerder / ende oock by nachte / vervorderen onder decxel van te visschen / mette hengel-roede / ende andere Instrumenten / te lichten ende te beroven / de Fuycken ende Korven vande Inghesetenen / inden voorsz. landen / oock mede heure Visch-houders op te breecken ende de Visch daer upt te steelen / de Eenden doot te slaen / ende naer hen te nemen / ende den turf / hoy / ende ander ghewasch te vernielen / ende verderven / tot groote schade / ende interest van de voorschreven Ingesetenen. Dwelcke als sy t'gundt voorschreven is willen teghen spreecken/ende sulcke moetwillicheyt keeren / in pericule vallen van gheschooten / gheslaghen / oft anders onbehoorlijck ghetracteert te werden : Alle welcke ghewelden ende overlasten gheschapen souden wesen groter ende argher te werden / ten ware by ons daer inne werde voorsien naer behooren. Soo ist, Dat wy inden Name / ende van weghen de Hooghe Overicheyt/ wel

wel expresselick verbieden / ende interdiceren alle persoonen van wat conditie ofte qualiteyt die zijn / onder pretext voorschreven niet uyt te loopen / opte landen van Rhijnlandt/ende Rhijnlants-ghevolghe/ende yemandt eenighe schade aen te doen/tzy int Hoy/Turf/oft ander ghewasch/ofte eenighe Fuycken/ofte Korven te lichten/ ofte te berooven / Visch-houders op te breecken / de Visch daer uyt te nemen / Eenden / Hoenderen / Gansen / oft andere beesten doot te slaen / wech te draghen/ ofte den goeden luyden te benemen / ofte op by nachte op pretext voorschreven ten platten lande aldaer te loopen ofte oock naer yemandt / heur daer over berispende/ te schieten/ te slaen/ofte de selve qualick te tracteren / ofte oock sulcx dreyghen te doen / op peyne / Dat alle de selve sulcx ofte eenighen poincten van dien doende / daer over als openbare ghewelders naer exigentie vander saecke / aen den lijve ghestraft sullen worden / lastende ende authoriserende wel expresselijck den voorschreven Baillu/sijn Stedehouder/ende allen Officieren/ ende Justicieren / mitsgaders alle den Schouten van Rhijnlandt ende Rhijnlandts-ghevolghe / alle persoonen van wat conditie die oock zijn / oock sonder regardt te nemen op wat plaetsen die woonachtich moghen zijn / die de voorschreven excessen / ofte eenighe van dien committeren te apprehenderen/ ende voor recht te brenghen / ende desen conform anderen ten exemple te doen straffen/naer behooren. Ende op dat niemandt hier van Ignorantie en pretendere/hebben wy mede ghelast / ende gheauthoriseert / den eersten Deurwaerder / hier toe versocht/ desen alomme in Rhijnlandt / ende Rhijnlandts-ghevolghe / daer hem aenghewesen sal worden / te publiceren / ende eenen yegelicken inden name ende van weghen als boven belasten hen hier naer te reguleren / mits-

gaders

gaders dubbelt ofte copien van desen aen te slaen / tot
allen plaetsen daer des noodich / ofte oorbaer wesen sal.
Ghegheven inden Haghe / onder t'seghel van Justitie/
hier op ghedruckt/in placcate / Den iij^en. Augusti Anno
xvj C. xiij. In kennisse van my Griffier / ende is ghe-
teyckent A. Duyck / hebbende een op ghedruckt root
wasschen zeghel/ overdeckt met een vierkandt pampier-
ken.

Copie

COPIE

WT crachte van d'opene Letteren / ofte Placcate van den Hove van Hollandt / in date den 3. Augusti Anno 1613. ende schriftelicke clausule van Authorisatie / daer inne gheinsereert / aen de marghe van de welcke dese mijne relatie ghehecht is / geimpetreert by den Ed. Heere Bailliu / ende gheswoxen Mannen van Rhijnlandt / inden name / ende van weghen de Inghesetenen des selfs landts / ende Rhijnlandts-ghevolghe / beroerende van onder t'dexel van te visschen metten henghel ende andere Instrumenten / te lichten ende te beroven de fuycken / ende korven van de Inghesetenen vanden voorschreven lande / ende oock heure Vis-houders op te breecken / de Visch daer uyt te steelen / de Eenden ende andere hare ghevogelte doot te slaen / ende naer hen te nemen / den turf / hoy / ende ander ghewas te vernielen / ende verderven / tot groote schade ende intrest vande voorschreven inghesetenen / als andere moetwillicheden onder pretext van dien te ghebruycken / hebbe ick Adriaen van der Leeuw Niclaesz. deurwaerder Ordinaris van den voorschreven Hove / ten versoucke vande voorschreven Ed. Heere Bailliu ende Gheswoxen Wel-ghebooren Mannen van Rhijnlandt / opten 10. Augusti daer aen volghende my ghevonden tot Leyden / den 12. der selver Maendt in den Haghe / den 14 daer aen volghende tot Rotterdam / ende den 15. der voorsz. Maendt Augusti tot Delft / ende hebbe naer voorgaende clocke-ghestach vande Peuyen vande respective raet-huysen van de voorsz. plaetsen by openbare publicatie ende edicten / alle ende een yeghelick van wat conditie ofte qualiteyt die zijn / van weghen de Hooghe Overheyt wel expresselijcken verboden /

verboden/ende geinterdiceert onder t'pretext voorsz. niet uyt te loopen opten lande van Rhijnlandt / ende Rhijnlandts-ghevolghe voorsz. ende yemandt eenighe schade aen te doen/ tzy int Hoy / Turf / oft ander ghewas / ofte eenighe Fuycken oft Korven te lichten / ofte te beroven/ Vishouders op te breecken / de Visch daer uyt te nemen/ Eenden / Hoenderen / Gansen / ofte andere beesten doot te slaen / wech te draghen / ofte den goeden luyden te benemen / ofte by nachte onder tpretext voorsz. ten platten lande aldaer te loopen / ofte oock nae yemandt hem daer over berispende / te schieten / te slaen / ofte de selve qualick te tracteren / ofte oock sulcx dreyghen te doen/ alles op peyne / dat alle de selve / sulcx ofte eenighe poincten van dien doende / daer over als openbare ghewelders naer exigentie van de saecke / aen den lijve ghestraft sullen werden. Waerschouwende eenen yeghelicken daer beneffens / in voeghen voorsz. mede / dat den voorsz. Heere Bailliu / zijnen Stede-houder / ende allen Officieren / Insticieren / mitsgaders alle den Schouten van Rhijnlandt/ ende Rhijnlandts-gevolge/ volghende den voorsz. Placcate oock zijn ghelast / ende by den voorsz. Hove gheauthoriseert alle persoonen van wat conditie die oock zijn / oock sonder regardt te nemen op wat plaetsen die woonachtich zijn / de voorschreven excessen ofte eenighe van dien committerende/ te apprehenderen / ende voor recht te brenghen / ende de selve conform den voorsz. Placcate ende als voren verhaelt is / andere ten exempel te doen straffen naer behooren. Ende ten eynde oock niemandt eenighe Ignorantie van t'voorsz. Placcaet ofte publicatie / in tijden ende wijlen en souden hebben te pretenderen/ hebbe mede coppe / soo van t'voorsz. Placcaet als vande voorsz. relatie (ghedaen drucken / wesende in forme van

van een Billet) ghedaen affigeeren aende deuren van de voorsz. respective Raet-huysen / ende op verscheyden andere plaetsen inde Steden / ende den Haghe voorschreven / als oock op alle Dorpen in Rhijnlandt ende Rhijnlandts-ghevolghe. T'oorkonde hebbe ick desen gheteyckent opten xxiij Augusti Anno xvjC. ende derthien voorschreven By my / ende is onderteyckent

A. N. vander Leeuw.

Onderstaet ghecollationeert jeghen elck der voorsz. Originelen ende is daer mede accorderende bevonden / opten xxvj. Augusti 1613. By my ende gheteyckent

D. Egmond Notaris.

Tappers, Herbergiers, ofte Taverniers.

Cxxiiij.

DAt gheen Tappers / Herbergiers / ofte Taverniers/in oft voor de betalinghe van eenighe gelaghen / panden sullen moghen nemen / t' zy van clederen / huysraet / of andere goeden / op pene dat den Baillin / des by den ghenen diet eenichsints aengaet versocht zijnde / de panden metter daet deur den Bailliu-boden sal moghen weder doen halen / ende restitueren / daer ende dient behoort. Ende dat den Tapper / Herbergier ende Tavernier / boven dien arbitralicken sal werden ghestraft / nut verboth van Neeringe of andersints / gelijck oock sullen werden ghestraft alle de ghene die hen goeden in sulcker vougen te pande sullen hebben ghegheven / mit ghelept te worden te castiemente of andersints/alles ghelijck ghesworen Mannen/ naer ghelegentheyt van saecken / tijden ende persoonen bevinden sullen te behooren.

Cxxv.

DAt mede alle Tappers / in wiens Herberghe van eenighe coopmanschappen yets wordt bedonghen / ten behouve vanden Armen / ghehouden sullen zijn daer of register te houden / ende t'selve register tot vermaninghe vanden heylighengeest-meestren / d'selve te exhiberen / elck poinct byson-
der

der op een boete van vijf pondt / ten behouve vanden Armen / tot executie van welcke boeten de Schouten vander plecken gheauthoriseert worden mitsdesen. Ende dit / t'zy of de coopmanschap naderhandt afghemaeckt wordt dan niet.

Vreemde ende uytheemsche persoonen, Item van Aelmissen voor de deuren te gheven, ende te gaen bedelen.

Cxxvj.

Dat alle vreemde ende uytheemsche personen/ ghehouden sullen wesen binnen den tijdt van een Maendt naer de Publicatie van desen/ upt het Balliuschap van Rhijnlandt te vertrecken / ten ware dat de Schouten / ende Ambachts-bewaerders vande plaetse bevonden dat de selve persoonen sulcks waren ghequaliseert / dat het Ambachte nochte den Heylighen Geest aldaer / daer mede namaels niet en soude moghen wesen beswaert / opte boete van thien ponden / by elcke persoon te verbeuren / die naer d'expiratie vande voorsz. tijt / binnen den Bailliuschappe mitter woone soude moghen blijven / ten behouve vanden Hooft-Officier / ende vorder op arbitrale correctie.

Cxxvij.

Dat voorts hem niemandt en sal verborderen/ t'sy van wat conditie ofte qualiteyt die zijn/ aen eenighe vreemde ofte uytheemsche persoonen / haer huysen / camers ofte andere woonplaetsen/ te verhuyren / ofte in haer huysen te logeren / voor ende

al eer

al eer sy aenden Schout / ende ambachts-bewaerders vande plaetse sullen hebben ghestelt souffisante cautie/ dat het ambacht / ende den Heylighen-Gheest niet soodanighe persoonen niet en sullen werden belast / opte boeten telcken reyse van thien ponden ten behouve alsvoren.

Cxxviij.

DAt noch niemandt vande Inghesetenen van den voorsz. Bailliuschappe hem sal verborderen / voor haer deur aen eenighe vreemde Bedelaers yets te gheven / opte verbeurte t'elcken van tweenveertich stuyvers / ende dat ten behouve vanden ghenen / die de bekeuringhe sal doen / daer toe gheauthoriseert werden de Baillius boden / mitsgaders de Schouten / ende Boden vander plecke.

Cxxix.

DAt oock egheen Inghebooznen van t'Bailliuschappe van Rhijnlandt binnen den selven Bailliuschappe sullen moghen gaen bedelen/ zonder alvoren te hebben een Billeth vanden Officier vander plaetse / ende dat de selve even wel mitter billeth niet voorder en sullen moghen gaen dan int dorp / ofte Jurisdictie daer inne sy woonachtich zijn: Op pene inden Placate vande E. M. Heeren Staten begrepen.

KEVREN

KEVREN

Opte Dans-ſpelen, Item van onghenoot op gheene gheleyde Maeltijden te commen, opt trouwen der Bruyden niet te ſchieten, ende onder de Predicatie omtrent de Kercken niet te Caetſen, Colven, noch Cloot-ſchieten.

Cxxx.

Niemandt wie hy zy / onder t'rechtſ-ghebieden van Rhijnlandt gheſeten zijnde / t'zy Herbergiers / Taverniers / Tappers / Speel-luyden / ofte eenighe andere ghehuwede ofte onghehuwede perſonen / en ſal eenighe dans-ſpelen moghen ophouden / ofte tot dien eynde / eenighe vergaderinghe ofte by een compſte maecken / ten zy den ghenen / die de ſelve dans-ſpelen ſullen ophouden telcken daer toe hebben conſent vanden Bailliu van Rhijnlandt / ofte vanden Officier vander Plecke / welcke Officier t'ſelve nochtans buyten voorweten vanden Bailliu niet en ſal moghen toelaten / op een boete van tweemael thien ponden van veertich grooten t'ſtuck / te verbeuren by den ghenen ten wiens huyſe het dans-ſpel ofte vergaderinghe ſal zijn gheweeſt.

Cxxxj. Dat

Cxxxj.

DAt mede eghene ghehuwede Mans persoonen in eenighe toeghelaten Dans-spelen sullen moghen comen noch converseren / ofte ghelach houden op verbeurte van thien ponden / ten prijse voorsept over elcke persoone die bevonden sal werden contrarie ghedaen te hebben.

Cxxxij.

DAt van ghelicken niemandt jonck oft oudt hem sal moghen begheven ofte laten vinden in eenige Bruylofs-feesten / doot maeltijden kindermaeltijden/ofte in eenighe andere Maeltijden / sonder aldaer van te voren ghenoot te zijn/op een boete van thien ponden/ ten prijse alsboven.

Cxxxiij.

DAt wijders op het trouwen van Bruydegoms ende Bruyden / soo int passeren na de Kercke/ of andere plaetsen / daermen troudt / als int wederkeren naer huys toe/ noch by die van t'gheselschappe vande selve Bruydegoms ende Bruyden / noch by niemandt anders / met eenighe roers of bussen sal moghen werden gheschoten / op verbeurte van thien ponden/ten prijse voorschreven over elcke persoon die bevonden sal worden contrarie ghedaen te hebben.

Cxxxiiij.

DAt niemandt/voor noch nae de noen / op eenighe Sondaghen ofte Biddaghen / allser Predicatie ghedaen sal werden ende ghedurende de selve op twaelf roeden nae aende Kercken / eenich gheraes/ gheclap ofte ghetier sal moghen maecken / noch mede omtrent de Kercken sal moghen kaetsen/ kolven / klootschieten / ofte eenighe andere ghespelen hanteren / daer by den Predicandt in zijn predicatie / ofte de toehoorders van dien eenichsints gheturbeert of verstoort souden moghen werden. Alles op een boete van thien ponden ten prijse voorseyt/ soo wie ter contrarie dede.

Cxxxv.

ENde sullen d'Ouders / ofte Voochden vande kinderen off onbejaerde ingheválle van overtredinghe van eenighe der voorsz. Keuren voor de selve kinderen ende onbejaerde innestaen / de boeten op brenghen/ende daer vooren executabel zijn.

Dat

Dat den Bailliu ende oock de Schouten van Rhijnlandt om heure Vecht-boeten mede mogen causeren, alle die in varende velde gheweest zijn, daer een boeten vervochten werdt, sonder dat de hant-dadighe bekent is.

Cxxxvj.

ITem den Bailliu van Rhijnlandt sal moghen causeren / allen den ghenen / die in varende velde gheweest zijn / ter plaetse daer eenighe keur-wonden gheinfligeert worden / soo wanneer den perpetrant / van dien onbekent is / omme den baerschuldighen Man onder hemluyden bekent te maecken / of by ghebreecke van dien de boeten daer toestaende / metten anderen te betalen.

Cxxxvij.

DAt van ghelijcken alle Schouten onder den Bailliuschappe van Rhijnlandt resorterende / van nu voorts-aen om haer vecht-boeten mede sullen moghen causeren / alle de ghene die in varende velde gheweest zijn / daer eenich ghevecht gheschiet is / tot Schouten boete / staende ende daer van den rechten perpetrandt onbekent is / ten eynde by de selve een baerschuldich Man bekent ghemaeckt / ofte de boeten van dien by hemluyden metten anderen betaeldt sullen werden.

KEVRE
Op t'Schutten van de Beesten.

Cxxxviij.

ALs yemande bevindt eenich beest ofte beesten/ sonder consent in zijn eyghen ofte Huyslandt te lopen/ofte ghewept te worden/soo salmen d'selve moghen doen schutten/by de Bode vander plaetsen / die de gheschutte beesten sal brenghen int schut-hock/ doende den eyghenaer t'synen costen daer of een behoorlicke weet/ die welcke t'gheschutte binnen xxiiij. uren daer naer ghehouden is te lossen/ ende t'schut-geldt / mitsgaders de schade van partijen te betalen / of anders sal de bode t'gheschutte goet besteden / omme den minsten penningh / prefigherende pertije ten fijne van voldoeninghe van t'voorsz. schut-geldt / ende de schade/ dach van rechte / indien den eyghenaer binnen den ambachte woonachtich is / ende indien den selven buyten de Jurisdictie is woonende / sal een gherechtelijcke weet besteet / ende den eyghenaer mit behoorlick consent overghedaecht / ende sulcx ter lagher Vierschare/ gheprocedeert worden als naer behooren / ghenietende de bode voor t'recht van schut-geldt : te weten van een Paert / Koe of Varcken / van yeder voet twee stuyvers/ ende van een Kalf ende Schaep de voet eene stuyver: Maer oft soo ghebeurde datmen den eyghenaer van t'gheschutte goet niet en wiste te becommen / salmen by openbaer Kerck-gheboth ende affixie van billetten/ eenen yeghelick adverteren / wat beesten datter gheschut / ende hoe de selve ghehaert zijn: Ten eynde den eyghe-

eyghenaer binnen ses daghen / daer naer d'selve sal moghen lossen / ende beneffen t' Schut-geldt / de schade ende costen betalen / tot taxatie van Schepenen / of anders sal t'gheschutte goet vercoft / ende van de penninghen van dien boven t'schut-geldt afghehouden worden de gheleden schade vande eyghenaers nutte costen / ter taxatie alsvoren / leverende t'overschot onder den Schout vande Plecke / omme by den eyghenaer aldaer / t'zijnen ghelieven ghelicht te moghen worden.

PERTICVLIERE
KEVREN,

Eerst op vergaderinghe te maecken ende het afschatten vanden besten boom, der geenre kinderen uyt-hylickende in Aerlanderveen.

Cxxxix.

DAt niemandt hy zy Jonck ofte Oudt/ onghehuwet ofte ghehuwet hem en sal vervorderen/ noch opten Pincxter-avondt / noch oock tot eenighe andere tijden / int heymelicken ofte int openbaer binnen den Dorpe van Aerlander-veen / eenighe vergaderinge/ ofte te samen compste te maecken / te houden / off hem des eenichsints te onderwinden / off oock de goede luyden eenighe bomen aff te schatten / off penninghen off te gaen/ in eenigher manieren/ opte boete van thien ponden van veertich grooten t'pondt te verbeuren by elcke persoon die hier inne breuckich bevonden sal worden/ ende so yemandt breuckich bevonden zijnde/ in gebreecke bleef de boeten te betalen / off dat hy de selve by zijn Onders niet en dede betalen / dat de selve in dat gheval daer over/ t'zy by geesselinghe/ bannissement/ ofte anders/ arbitralicken ghestraft/ ende gecorrigeert sal werden/ sulcx gheswooren Mannen van Rhijnlandt naer gheleghentheyt vande saecke bevinden sullen te behooren.

Op de

Op de Turf draghers ende Tonsters omtrent de Zwammerdamsche brugghe, in Aerlanderveen.

Cxl.

Alle Turf-draghers/ ende Turf-tonsters/ turf-draghende ende turf-tonnende/ aen ende omtrent de Zwadenburgherdamsche-brugghe/ wordt expressellick ghelast de goede luyden aldaer met turff comende/ te laten onghemolesteert van de selve eenich bier ofte yets anders inde plaetse van dien of te moghen nemen/in eeniger manieren/ mer hem te vreden te houden mit hen ghewoonelijck loon / alles op een boete van thien ponden/ van xl grooten t'pondt/ ten behouve vande Bailliu/ telcken te verbeuren/ soo wel by de nemers als by de ghevers/ die bevonden sullen werden contrarie desen gedaen te hebben. Belastende voorts de voorsz. Turf-draghers/ ende Turf-tonsters/ dat zy int wercken vanden Turf / eerst sullen helpen de ghenen die eerst sal zijn ghecomen/ sonder de selve te moghen laten legghen / ende een ander die later was ghecomen te gherijven / ten ware den eersten ghecomen/ daer mede te vreden was.

Op het Kolven ende Cloot-schieten tot Cudel-steert.

Cx'ij.

NIemandt / en sal binnen den dorpe van Cudelstaert / te weten vande scheptpael van Aelsmeer af / tot voorby de huysinghe van Trijn Senten toe / moghen Kolven noch Kloot-schieten / opte verbeurte van twee ende veertich stuyvers / ten behouve vanden ghenen / die de bekeuringhe sal hebben ghedaen / welcke bekeuringhe ghedaen sal mogen worden / soo wel by den Schout ende Bode van Cudelstaert als by den Baillius Boden van Rhijnlandt / ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen / ende onbejaerden ingheval van overtredinghe van desen / voor de selve kinderen ende onbejaerden innestaen / de voorsz. boeten op brenghen / ende daer vooren executabel zijn.

Van

Van binnen den dorpe van Reynzaterwoude niet te moghen Kolven, noch de cloot schieten, oock op het Kerck-hoff aldaer niet te moghen Kolven, noch met steenen werpen.

Cxlij.

ITem dat niemandt hy sy Jonck of out/binnen den dorpe van Reynzaterwoude: Te weten tusschen de kercke aldaer/ende de heul vande oude Schout/de kloot sal moghen schieten/noch mette kolve den bal slaen/ghelijck oock op het kerck-hoff aldaer/niet ghecolft/noch met steenen gheworpen sal moghen werden/alles opte verbeurte van twe-ende-veertich stuyvers/ten behouve vanden ghenen/die de bekeuringhe sal hebben ghedaen/welcke bekeuringhe ghedaen sal moghen werden: Soo wel by den Schout ende Bode van Reynzaterwoude/als by den Baillius Boden van Rhijnlandt: Ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ende onbejaerde/ingevalle van overtredinghe/van desen/voor de selve kinderen ende onbejaerde innestaen/de voorschreven boeten opbrenghen/ende daer vooren executabel zijn.

Van binnen den dorpe van Lemuyden niet te moghen Kolven, noch de Cloot-schieten, oock op het Kerck-hoff aldaer niet te mogen Kolven, noch met steenen werpen.

Cxliij.

Item dat niemandt / hy sy jonck of oudt binnen den dorpe van Lemuyden / te weten uit Oost/ vande poordt van Frans jonghe Dircken of/ tot int zuyden voor de wooninghe van Pieter Christoffelsz. Waert / ende beneffens dessels Pieters voor deure toe / de cloot sal moghen schieten / noch metten Kolve den Bal slaen / ghelijck oock op het Kerck-hoff aldaer niet ghekolft noch met steenen ghewor pen sal moghen werden / alles opte verbeurte van twee ende veertich stuyvers / ten behouve vanden ghenen / die de bekeuringhe sal hebben ghedaen : Welcke bekeuringhe ghedaen sal moghen werden / Soo wel by den Schout / ende Bode van Lemuyden / als by den Baillius Boden van Rhijnlandt : Ende sullen d'Ouders ofte Voochden vande kinderen ende onbejaerden / ingheValle van overtredinghe van desen / voor de selve kinderen ende onbejaerden innestaen / de voorsz boeten opbrenghen/ende daer voren executabel zijn.

Beroe-

Beroerende de Schouten in Rhijnlandt.

Cxliiij.

DAt de Schouten van alle beseghelde brieven van onroerende goeden sullen ontfanghen hen zeghel-recht / als van oudts / t'zy of sluyden pondt geldt ghenieten dan niet / ende dat soo wel vande Rente-brieven / ende Schult-brieven / als vande Coop-brieven.

Cxlv.

OP t'salaris vande Schepenen over t'verlij staende / es ordre ghestelt by de Eed. Mo. Heeren Staten van Hollandt / ende West-Vrieslandt.

Ordonnantie op t'loon vande Secretaris van Rhijnlandt, in saecken, de Vierschare, ende t'ghene daer van dependeert concernerende.

DAt de Secretaris sal ontfanghen van elcke clacht / die hy int langhe te bouck stelt acht stuyvers / te weten vier stuyvers voor hem / ende vier stuyvers voor Mannen / ten ware de selve extraordinaris groot waren. Twelck staen sal ter discretie van Mannen.

Van alle appoinctementen of vonnissen / te weten interlocutoir drie stuyvers / ende diffinitijf ses stuyvers.

Van t'dictum van alle vonnissen by Mannen ghewesen / onder zijn handt uyt te gheven ses stuyvers.

Van acten van provisionele condemnatien of Namptissementen ses stuyvers

Van alle andere judiciele acten / die pertijen begheren sullen mede ses stuyvers.

Vande vonnissen in behoorlicke forme / met de middelen by pertijen geallegeert / te bewerpen grosseren ende registreren / twaelff stuyvers.

Wel-

Welverstaende indien de selve vonnissen mochten excederen twee zijden gheschrifts elck houdende dertich regulen / dat de Secretaris alsdan sal ghenieten boven t'ghene voorschreven is van elcke zijde noch vier stuyvers.

Ende sal den Triumphandt ghehouden zijn de selve vonnissen te lichten / of sal de Secretaris / de selve moghen expedieren / ende den Triumphandt of zijn ghemacht t'huys seynden / ende t'loon doen eyssen ende ontfanghen.

Ende sal de Secretaris in saecken van recht vorderinghe van elcke van partijen hen saecken lichtende / voor t'bewaren van dien moghen eyschen / ses stuyvers.

Van een Procuratie te bouck te stellen vier stuyvers.

Van bekende schult / ende willighe condempnatie te bouck te teyckenen vier stuyvers.

Van alle Notulen / Appellatien / cautie / ende contrarie conclusien / op elck termijn te bouck te stellen vier stuyvers.

Vande saecke in state te stellen twee stuyvers.

Van elcke ghetuychnisse voor de Vierschare dienende te schrijven / ende te bouck te stellen / partijen aengaende ses stuyvers.

Ten ware Mannen daer overstaende / midts de groote van dien / ende de langhe besoinghe den Secretaris meerder toevouchden.

Van yeder Missive van Biddaghen / ende anders vier stuyvers.

Ende soo eenighe copien daer by ghevoecht worden/ voor elck der selver ghelijcke vier stuyvers.

Ende van andere voorvallende saecken / de Vierschare aengaende / naer advenandt ofte ter discrete van Mannen.

Ordonnantie opte Procureurs ende des selfs Loon.

DAt niemandt als Procureur voor de Vierschare van Rhijnlandt en sal moghen dienen/ ten sy den selven alvoren by Bailliu ende ghesworen Wel-gheboorn Mannen daer toe sal wesen gheadmitteert / ende dat hy den behoorlicken eed sal hebben ghedaen / in handen vanden selven Bailliu / ende ten minsten twie Gesvoorn Mannē/houdende dat sy Bailliu ende Mannen alle Eer ende reverentie bewijsen sullen/dat sy partijen/ soo wel arm als rijcken ghetrouwelicken dienen sullen / sonder hen te laten ghebruycken in saecken/die by hen kennisse onghefondeert zijn / ende dat sy hen mit eghene onbehoorlijcke uytvluchten/ dilayen ofte ander indirecte manieren van Procederen en sullen behelpen.

Item

Item dat ghene Procureurs yemandts woordt voor de Vierschare en sullen moghen houden / voor yemandt die selfs niet jeghenwoordich es / sonder behoorlicke Procuratie / die sy luyden ten langhsten op den eersten recht-dach na sulcx by pertije soude moghen versocht wesen / ghehouden sullen zijn te exhiberen / op pene dat pertije / des goet vindende / sal moghen versoucken ende obtineren absolutie vande instantie witte costen / ende een boete van vijff ponden / ten laste vanden Procureur.

Dat partijen indien sy des begeeren heur-luyder saecken self sullen moghen waer nemen / ten ware hen luyden by Bailliu ende Mannen anders werde ghe-ordonneert.

Item dat niemandt naer t'pronunchieren van Vonnissen / of appointementen / dinghen en sal / opte verbeurte van twee ponden twee schellinghen / soo dickwils als yemandt by den Bailliu ofte des selfs stede-houder daer over in boeten gheslaghen / ende by Mannen sulcx ghekendt werdt tot behouf vanden Bailliu.

Item en sal d'een in des anders woorden niet vallen / mede op een boete van twee ponden twee schellinghen / ten behouve vanden Bailliu.

Niemande vande Procureurs / en sal hem op ordinaris rechtdaghen / moghen absenteren / sonder consent vanden Bailliu / op verbeurte van thien ponden ten behouve vanden selven Bailliu.

Item

Item of eenich vande Procureurs partijen recht versuymde / sal de selve ghehouden wesen t'Interest van van partije te voldoen / ende noch daer en boven verbeuren tot behouf vanden Bailliu thien ponden / die hy ghehouden sal zijn terstondt te betalen / aleer hy weder dienen mach : Ende indient dickwils ghebeurde / sal hy by den Bailliu ende Mannen ghesuspendeert ofte gheprivеert werden van zijnen dienst.

Item en sal niemandt vande Procureurs part ofte deel moghen hebben in saecken daer inne sy partijen dienen / noch eenighe actie copen / op arbitrale correctie / ende sal t'contract daer op ghemaeckt / nul ende van onwaerden wesen.

Item indien yemande gheen voorspraeck ghecrijgen en conde / sullen Bailliu ende Mannen / hem van een voorspraecke versien / om hem te dienen / om zijn loon of indien hy arm is om Godswille / ende soo verde de selve quam te triumpheren / sal hy ghehouden zijn alle de gerechtelicke costen voor al vande ghewonnen penninghen op te legghen ende te betalen.

Item dat gheen Procureurs en sullen maecken noch helpen maecken beyde pertijen Schrifcueren ofte de Secreten vande pertijen / die zy dienen de wederpertije te kennen gheven / op arbitrale correctie.

Item sullen de Procureurs ofte andere / die haer eyghen woorden houden / manierlicken spreken voor de Vierschare / op dat Bailliu ende Mannen / daer deur niet gheturbeert en werden / opte verbeurte van twee ponden twee schellinghen / tot behouff vande Bailliu.

Item

Item de Procureurs en sullen niet droncken voor de Vierschare moghen comen / om yemandts woordt te houden / op pene voor d'eerste reyse van twee ponden ende twee schellinghen/ende voor de tweede reyse ghesuspendeert te werden / tot discretie van Bailliu ende Mannen.

De Procureus sullen hen eyssche ende ander Notulen by den Secretarijs te bouck doen stellen/ s'daechs voor de recht-daghen /opte verbeurte van twee ponden twee schellinghen voor den Bailliu.

Item de Procureurs sullen gheloont worden als hier naer volcht / sonder dat sy meer sullen moghen eysschen / op arbitrale correctie van suspensie / privatie ofte anders.

Item de Procureurs sullen ghehouden wesen / alle hare exeptien tenemael te proponeren / ende niet temen onvermindert hare exceptien ten principale hare conclusie te nemen / begerende recht by ordine / uytghesondert de exceptien declinatior litispendentie ende litisfinite de welcke zy alleen sullen moghen proponeren/ende daer by persisteren.

De Procureurs sullen ghehouden wesen pertijen Schrifturen gheteyckent over te leveren opte boete van twaelff stuyvers.

Ghelijck sylupden oock de sacken van partijen behoorlick sullen furneren al-eer zy in rechte concluderen / ende vonnis versoucken sullen / opte boeten van twee ponden twee schellinghen als-vooren.

Dat

Dat de Procureurs sullen verbonden wesen voor t'voldoen van t'recht vande Secretaris / behouden hen regres aen partijen die sp lupden sullen hebben ghedient.

Dat de Procureurs beneffen hen declaratie van costen ghehouden sullen zijn over te legghen de acten van citatie/ mitte relatie vande Boden. Item / vande dingtalen ende Vonnissen / inde selve declaratien vermelt / op pene dat de costen van dien inde declaratie sullen worden gheroyeert.

De voorsz. Procureurs sullen ghenieten van alle acten van citatie behoorlijck geextendeert vier stupvers.

Van copien aen pertijen te leveren twee stupvers.

Van Retenue ses stupvers/ op elcke saecke / behalven saecken van suyvere Obligatien / Schult ende Rentebrieven / ende diergheliijcke daer teghen niet en valt te segghen / inde welcke sy voor retenue niet sullen moghen eyschen.

Van een eysch te maecken vier stupvers ten ware die merckelick groot ware in welck gheval t'selve sal staen tot discretie vande Baillu ende Mannen.

Van alle loopende saecken tusschen partijen te bedienen / die mondelinghe voldonghen / ende op eenen rechtdach ghetermineert worden thien stupvers.

Van alle ordinarijs termijnen te houden van eysch antwoordt / replijcq ende duplijcq / te dienen van productie/

ductie / reprochen / of salvatien / mitsgaders vonnissen te hooren / daer inne zy comen te triumpheren acht stuyvers.

Van alle extraordinarijs termijnen ses stuyvers.

Van elck blat in beschreven rechtvorderinghe / houdende aen elcke zijde twintich regulen voor minuyt ende gros by den tael-luyden selff ghemaeckt vier stuyvers.

Ende by een rechts-geleerde gemaeckt acht stuyvers.

Voor het teyckenen vandien drie stuyvers.

Van elcke pleyt-sack vier stuyvers.

Van t'maecken van Interrogatorien daer mer eene ghetuyghe en is drie stuyvers / ende van meerder ghetuyghen die tsamen ghehoort werden / van elck twee stuyvers / ten ware die merckelick groot waren ter discretie van Mannen.

Van te dienen op taxatie van costen voor termijn ses stuyvers.

Ende indien by gheschrifte van diminutien ghedient wordt/vant bladt ghelijck voorsz. is.

Van t'maecken van Inventaris vande stucken inde rechtvorderinghe overghelevert / van t'bladt behoorlijcken gheschreven / mit de Minuyt vier stuyvers.

Van declaratie van costen / van t'bladt voor minuyt ende gros drie stuyvers.

Van t'doubelt van t'bladt anderhalve stuyver.

Item in saecken teghen den Baillin die op eenen dach mondelinghe voldonghen ende afghedaen werden / sullen de Procureurs ghenieten twaelff stuyvers.

Ende soo de saecke gheordonneert worde / te werden beschreven / sullen syluyden ghenieten als voorschreven is.

Ende van alle andere saecken / hier vooren niet ghementioneert sullen de Procureurs hen te vreden moeten houden / met sulck salarijs / als hen by Bailliu ende Mannen sal werden toe ghevoucht.

Salarijs vande Boden.

DE Boden sullen hebben van elcke citatie / die sy ten versoucke van partijen / of hen Procureurs doen sullen sesthien stuyvers.

Van elcke schriftelicke relatie drie stuyvers.

Van sommatie mitte relatie achthien stuyvers.

Van renovatie mitte relatie mede achthien stuyvers.

Van roerende goederen in arrest te nemen / met d'acte van arrest / by twee Wel-boorn Mannen gheteyckent / achthien stuyvers.

Van

Van onroerende goederen in arrest te nemen / mit gelijcke acte achthien stuyvers.

Van elcke Kerck-ghebodt ten fijne van vercopinghe van roerende ende onroerende goede achthien stuyvers.

Van Publicatie van t'marckt-daechs ghebodt binnen de stadt Leyden / mit het luyden ofte cleppen van de klock ses stuyvers.

Van alle déffaillanten uyt te roepen twee stuyvers.

Van elcke Missive aende Regierders vande dorpen te brenghen vier stuyvers.

Ende van alle andere saecken hier voren niet gheroert / ter discretie van Mannen.

Verscheyden insertien t'Bailliuschap ende den aencleven concernerende.

Octroy om te dinghen met Ordinaris Mannen.

PHillips by der gratie Gods / Coninck van Castilien / van Leon / van Arragon / etc. Allen den ghenen die desen onsen brieff sullen sien salupt / doen te weten / dat wy ontfanghen hebben d'ootmoedighe supplicatie van onsen welbeminden Willem

van Palesteyn Bailliu van Rhijnlandt. Inhoudende / hoe dat zijn voorsaten / Bailliuwen van Rhijnlandt ghewoonlick zijn gheweest hare Vierschare te spannen / ende te houden met Wel-booren Mannen / sonder datter eenich gelimiteerde ghetal van Mannen daer toe ghedestineert / ofte gheordonneert is gheweest / sulcx dat elck van partijen altijt gheoorloft is gheweest soo veel Mannen op haer daghen van Rechten te brenghen / als hemluyden goet dochte / waer door groote confusie ende ongheregeltheyt inde Vierschare ghescheiden / ende verscheyden faulten ende abuysen daghelicx op quamen / so dat somtijts de ghene die t'meeste ghetal van Mannen by brachte inde saecke triumpheerde / door dien dat de selve Mannen (de welcke oock groote ghelaghen tot laste van partijen droncken) den selfden grootelijcx favoriseerden sonder opte Merijten vander saecke volcomelick te letten / soo dat wel van noode ware / omme daer inne te remedieren / datter alle Jaren seeckere bequame persoonen tot Mannen ghenomineert / ghecozen ende geeedt souden werden / metten welcken hy Suppliant / als Bailliu ende zijn nacomers int Officie zijn Vierschare houden / ende een yeghelijck recht soude helpen administreren / soo heeft hy ons ghebeden / dat ons ghelieven soude hem suppliandt / als Bailliu te authoriseren van nu voortsaen te nomineren alle Jaren vijf-en-twintich Wel-boren Mannen / omme daer uyt by die van onsen Rade in Hollandt ghecoren te werden derthien in ghetale / de welcke ghehouden souden zijn in handen van hem suppliandt den behoorlicken eedt te doen / omme metten selven zijn Vierschare te houden / ende eenen yeghelicken Recht ende Justitie te doen. / Ende dat de selfde nominatie / electie / ende afneminghe van eede alle Jaers van nieus

ghedaen

ghedaen werde: Ende voorts dat ons gelieve / by forme van Ordonnantie te interdiceren alle Wel-boren Mannen niet ghecoren / noch ghe-eedt zijnde / ter voorschreven Vierschare te comen sitten op alsulcke pene als ons goetduncken soude / ende daer af te verleenen onse behoorlicke brieven: Soo ist dat wy / de saecken voorschreven over ghemerckt / ende hier op ghehadt t'advijs van onsen lieven ghetrouwen de President / ende luyden van onsen Raden in Hollandt / daer op by hemluyden ghehoordt de Burghermeesteren ende Regeerders onser stede van Leyden / naer communicatie / daer op by hem luyden ghehouden met alle de Schouten vande Dorpen / sorterende onder t'Bailliuschap van Rhijnlandt / den voorschreven suppliandt als Bailliu / gheneghen wesende in faveur van Justitie t'zijnder supplicatie / ende bede: Ende omme te beter ordre te stellen op de goede administratie van Justitie / hebben hem ghegont / geoctroyeert / ende geconsenteert / gunnen / octroyeren / ende consenteren / hem oock authoriserende / dat hy als Bailliu / ende zijn nacomelinghen / int Offitie / sal moghen alle jaren nomineren vijff-en-twintich Wel-boren Mannen / van goede name ende fame / ende mede van goeden in Rhijnlandt ghelegen / de welcke hy sal presenteren aen de voorschreven van onsen Rade in Hollandt / omme van dien / ofte andere dient hem goetduncken sal te ordonneren ende committeren derthien voor dat Jaer / die ghehouden sullen zijn heurluyder eet te doen in handen vanden voorschreven Suppliandt als Bailliu / ende met hem compareren in alle Vierscharen / ten ware zy eenighe merckelicke redenen hadden van hemluyden absentie / t'zy van sieckte / ofte andere redelicke excusatie / met alle d'welcke derthien
Mannen

Mannen de selve Baillu houden sal zijn Vierschare ende partijen Justitie administreren / van veerthien daghen te veerthien daghen / Interdiceren allen anderen Wel-boren Mannen / niet ghecoren noch geeedt zijnde als boven / ter voorschreven Vierschare te comen sitten. Welverstaende dat tot desen laste niet genomineert / ofte ghecosen sullen werden eenighe Poorters ofte Inwoonders onser Stede van Leyden / soomen die niet en heeft moghen compelleren ter Vierschare te comen vande voorschreven Baillu van Rhijnlandt. Ende want het te lastich vallen soude voor de voorschreven derthien personen alle veerthien daghen te rechte te comen / sonder eenighe bate / ofte proffijte te hebben / ofte te ghenieten omme hem eenichsints te recompenseren van heurluyder vacatien / comparitien / ende teercosten / hebben hem gheconsenteert / ende gheoctroyeert / dat alle de eysschers die voor heurluyder eysch maecken sullen totte somme van drie guldens van veertich grooten t'stuck Vlaemscher munte eens / ofte daer onder ghehouden sullen zijn te namptiseren twee stuyvers / ende soo verre den eysch excedeert drie guldens vier stuyvers / de welcke ghedraghen ende ghesupporteert sullen worden by die zijn proces verliesen sal. Ende wanneer eenighe taxatie van costen vallen / soo sullen pertijen daer voren betalen ses stuyvers / waer af de helft comen sal tot proffijte van twee Mannen / die daer toe gheordonneert sullen werden / ende d'ander helfte comen inde ghemeene beurse / tot proffijte van hemluyden allen / die t'eynde vanden Jare metten anderen ghelijckelick onder hemluyden ghedeelt sullen worden. Ontbieden daeromme / ende bevelen de voorschreven van onsen Rade in Hollandt den voornoemden Suppliandt ende zijn naecomelinghen int Offitie / mitsgaders de voorschreven Mannen

nen desen onsen octroye/ accoort ende consent / soo / ende inder manieren voren verhaelt / rustelick / vredelick / te laten ghenieten/ende ghebruycken / sonder hem ofte yemandt van henluyden /nu noch in toecoemende tijden te doen ofte laten gheschieden eenich hinder / letsel / ofte moeyenisse ter contrarie maer te procederen jeghens den overtreders van desen tot de peynen daer inne begrepen / want ons alsoo ghelijft. Des t'oorconde hebben wy onsen zeghel hier aenghehanghen. Ghegheven in onse Stadt van Bruyssel den tweeden dach van December / int Jaer ons Heeren vijfthien-hondert neghenenvijftich/van onsen Rijcken/te weten van Spangien/Cecilien/etc. t'vierde/ ende van Napels t'seste /ende opte plijcque stondt gheschreven by den Coninck in zijnen Rade/ende gheteyckent.

I. de la Torre.

Veranderinghe vande Oude Vierschare van Rhijnlandt.

Alsoo Willem van Palensteyn / Bailliu van Rhijnlandt / de luyden vander Reeckeninghe in Hollandt / vertoont hebbende dat de oude Vierschare van t'selve Bailliuschap binnen der stede van Leyden seer oudt / vergaen / ontdeckt ende ghenouch ruineus was / sulcx datmen aldaer niet bequamelicken voortaen recht ende Justitie administreren mochte / versouckende daeromme reparatie vander selfder Vierschare / tot costen vande Majesteyt / ofte vander stede van Leyden / soo de selve stede / mits de

menich-

menichfuldighe frequentatie ende Comparitien / soo vande Mannen / als andere buyten luyden / ter voorsz Vierschare te doen hebbende / ende comparerende / in hare neeringhen ende erchijsen / seer gheprofijteert ende ghebetert waren: Soo was by den voorschreven vander Reeckeninghe tot meer-stonden een upt haer Collegie gheordonneert gheweest / die hem by den Burgher-meesters ende Regeerders der voorsz. stede ghevonden / ende versocht heeft / dat de selve vander stede de voorschreven oude Vierschare souden willen repareren / Ofte ghelijck alle andere steden in Hollandt doen / hare Vierschare den Bailliuwen in Rhijnlandt inder tijt communiceren op distincte Recht daghen / Ende naer vele ende verscheydẽ communicatien / mette voorsz. vander Stede / ende oock den Bailliu / over ende weder over / ghehouden / zijn de voorsz van Leyden eyntelicken (naer sy de saecke met de Vroetschappe, aldaer in deliberatie ghelept, hadden) aenschou nemende op de menichfuldighe lasten der selver stede / die daghelicx door verminderinghe vande neeringhe vande draperijen meerderden afslaende de voorsz Reparatie vander oude Vierschare / in effecte te vreden gheweest de Majesteyt ofte zijne Majesteyts Bailliuwen van Rhijnlandt inder tijt t'accommoderen / ende te doen hebben binnen het stede-huys aldaer / seeckere bequame plaetse / omme zijn Vierschare / t'sy int Crijm / ofte int Civijl te moghen houden / midts daer aen oock maeckende een vertreck / waer inne de voorschreven Bailliu ofte zijne Mannen / tot haren ghelieven / upte voorschreven Vierschare sullen moghen vertrecken / ende hare vonnissen secretelicken concluderen / ofte anders Communiceren naer exigentie vander saecke / met een Schoor-steen ende Haert-stede / alwaer by tijden van Winter bequamelicken

melicken vuyr ghemaeckt / ende ghelept sal moghen werden/ende dat tot costen vander Stede/die de behoufken van dien sullen administreren/ nits dat de voorschreven stede weder aen haer souden nemen ende behouden/ tot der selver stede behouf / de voorschreven oude gheruineerde Vierschare / ofte Dingh-huys / metten erve ende plaetse van dien / sonder dat de Majesteyt ofte Bailliuwen inder tijdt daer eenighe gherechticheyt meer sal competeren / ofte oock eenighe Jurisdictie aldaer exerceren / dat oock de Bailliuwen inder tijdt gheen Poorters nochte inwoonders der voorsz. Stede van Leyden aen hare voorsz Nieuwe Vierschare comende / in Civile ofte Criminele saecken/en sullen moghen arresteren/becommeren ofte citeren / doen arresteren nochte becommeren in eenigher wijse / anders dan den ghenen die aldaer inder Vierschare dingh-plechtich sullen wesen/ ten ware aldaer compareerden eenighe delinquanten/ ofte quaet doenders in des Baillius Jurisdictie eenighe delicten gheperpereert hebbende / apprenhentie ende corporele punitie waerdich zijnde/den welcken de voorschreven Bailliuwen indien gheballe / aen hare Vierschare/ sonder prejuditie vande voorschreven stede jurisdictie sullen mogen apprehenderen / ende anders niet/dat oock de Bailliuwen/inder tijdt / den bewaerder vander Stede-huyse / aldaer wesende / voor zijn moeyten ende diensten / als vander Vierschare te openen ende weder te sluyten / de selve schoon ende reyn te houden / t'vuyraen te legghen/ende af te draghen / etc. t'elcken half Jare betalen sullen twintich stuyvers Brabandts / tot twee grooten vlaems den stuyver / welcke offre / ende presentatie de voorschreven vande Reeckeninghe gheaccepteert hebben/ende accepteren midtsdesen/ende is hier van gheordonneert acte te maecken ende de voorschreven

stede/

stede / mitsgaders den Bailliu elcx een te leveren / omme hem daer na te reguleren. Ghedaen inden Haghe /ten bevele der voorschreven Camere/den tweeden Octobris/ xvC. vier ende tsestich. Onderstondt gheschreven/ My jeghenwoordich ende daer beneffens ghetepckent

Rataller.

Het Cesseren vande Azingh Recht te houden mit Schepenen, ende van appellatien.

DIe Staten van Hollandt / ende Zeelandt / hebben gheresolveert ende verclaert / dat voortaen binnen allen den Dorpen inden quartiere van Rhijnlandt gheleghen/den Azingh sal cesseren / ende dat mitsdien binnen den selven Dorpen nuit ghenen Azingh/ mer mit Schepenen als in Kennemerlandt ghedonghen ende Recht ende Justitie gheadministreert sal worden. Welcke Schepenen by den Ambachtsheer vander Plecken / ende daer ghene en is by den Officier aldaer vijff of seven in ghetale / naer dat die Dorpen cleyn zijn ofte groot alle Jaers gheeligeert / ende geeedt sullen werden naer behooren. Welcke Schepenen upten Huyslupden / ofte Wel-gheboren Mannen binnen elcken Dorpe ghesteldt ende gheordonneert sullen moghen werden naer dat de selve Dorpen sullen zijn gheleghen ende ghepopuleert. Ende dat voorts van allen vonnissen van Schepenen voornomdt / sal moghen werden gheappelleert / t'zy voor den Bailliu / ende Mannen van Rhijnlandt / oft voor den Hove Provinciael van Hollandt/tot optie van Pertijen. Ghedaen ter Goude den ix. Octobris / Anno xvC. sevenentseventich.

Onder

Onder stont Ter ordonnantie vande Staten. By my/ ende is gheteyckent C. de Rechtere. Lagher staet/Voor Copie van d'originele (mitte welcke desen naer verghelijckinghe/bevonden es t'accorderen) huyden den xxvij. Februarij xv C. twee ende tachtich/uytgegeven/By my ende is gheteyckent S. van der Wuert.

Ordre vande E. M. Heeren Staten omme recht ende justitie te administreren/ soo in t'Crimineel als Civijl.

Aen mijn E. Heeren de Staten van Hollandt.

VErthoont mit Reverentie Foy van Brouckhoven Bailliu van Rhijnlandt/hoe dat van ouden tijden die laeghen Vierscharen in Rhijnlandt berecht zijn gheweest/by Schout Azinck ende Buyren/ende die Hoghe Vierschare by Bailliu ende Wel-boren Mannen van Rhijnlandt/sonder datter eenich ghetal van Mannen gheordonneert was/mer eenen yeghelick mochte soo veel Mannen ter Hogher Vierschare bewillighen ende brenghen alst hem goet dochte: Waer upt groote confusie ende ongheregeltheyt ter hogher-Vierschare gheschieden/soo dat inden Jare xvC. ende Lix. by den Coninck gheordonneert is gheweest/datter alle Jaren xxv. Wel-boren Mannen ghenomineert souden worden/omme by den Hove van Hollandt daer upt/ofte anderen die t'Hoff goetduncken soude derthien Mannen ghecommitteert te

worden / die ter Hogher Vierschare alle veerthien dagen compareren / ende Justitie administreren souden des niet te min is altijdt tot noch toe geobserveert gheweest / dat van alle criminele saecken extraordinarise recht-daghen ghehouden werden / mit sulcke Wel-boren Mannen / als den Bailliu daer toe doet verdaghen / T'is nu soo dat opten neghenden Octobris anno xvC. lxxvij. by uwe E. gheordonneert is dat van doen voort aen binnen allen den dorpen in Rhijnlandt gheleghen den Azinc soude cesseren: Ende dat mit Schepenen / als in Kennemerlandt ghedonghen / ende recht ende justitie gheadministreert soude worden / ende dat de selfde Schepenen by den Ambachts-Heer vander plecke ende daer gheen en is / by den Officier aldaer vijff of seven in t'ghetalle / naer dat de Dorpen kleyn of groot zijn alle Jaren gheeligeert ende gheeedt souden worden / welcke Schepenen upten huyslieden / ofte Wel-boren Mannen binnen elcken Dorpe ghesteldt ende gheordonneert souden moghen worden naer dat de selfde Dorpen souden zijn gheleghen ende ghepopuleert / Waer upt goet te verstaen is / dat die kiesinghe van Schepenen upte Wel-boren Mannen / alsdoen by uwe E. ghepermitteert is gheweest / overmits die notoire de vastatie van gheheel Rhijnlandt / door die voorleden troubles verwoest ende grootelicx ghedepopuleert zijnde / sulcx datmen alsdoen in veel Dorpen naeuwelicx ses ofte seven ghequalificeerde Huys-luyden bevonden soude hebben bequaem om Schependom te bedienen / dan nademael allen Dorpen in Rhijnlandt alsnu seer wel ghepopuleert zijn / ende mitsdien die finale oorsaecke vanden voorsz uwer E. Ordonnantie in respect vande Wel-boren Mannen cesseert / sulcx dat de Wel-boren Mannen behoren te ghenieten heur oude Immuniteyt ende exemptie / van niet

ghehou-

ghehouden te zijn ter lagher Vierschare te sitten / noch justitie administreren / dan alleenlick ter Hogher Vierschare van Rhijnlandt / ende hy Suppliant in crimineele ende andere saecken ter Hogher Vierschare specterende / alle acten van jurisdictie / soo van informatie precedente te nemen / als anders moet doen / mit Wel-boren Mannen / tot allen plaetsen / daer hy de selffde weet te becommen / ende niet by Schepenen ofte buyren / dat oock die Wel-boren Mannen mit ghene dubbelde lasten ende diensten en behooren ghelast te worden / immers by ghevalle Wel-boren Mannen die Laghe Vierschare subject souden blijven : omme aldaer als Schepenen te sitten voor de handt onwillich souden zijn over saecken / staende tot berechtinghe vande Hoghe Vierschare te vaceren / twelck tot reterdement van Justitie tenderen / ende groote confusie in Rhijnlandt in brenghen soude: Waeromme soo keert hy suppliandt hem tot u mijn E. Heeren / versoeckende dat uwe E. ghelieve / altererende de voorsz. Ordonnantie / ofte Resolutie vanden neghenden Octobris xvC. Lxxvij. te verclaren dat Wel-boren Mannen in Rhijnlandt over saecken ter hogher Vierschare van Rhijnlandt specterende / soo Crimineel als Civijl ghehouden zijn / als naer ouden Heer-commen / ende oock volghende d'voorsz. Ordonnantie vanden Jare xvC. ende Lix. te staen sonder datmen hemluyden belasten sal ter lagher Vierscharen / als Schepenen te sitten noch Justitie te administrerẽ / dit doende / etc. In margine staet gheapostilleert. De Staten van Hollandt / verclaren dat tot vorderinghe vander justitie / ende omme daer inne tot vorderinghe vander selver justitie / binnen den lande van Rhijnlandt alle goede ordre te moghen ghebruycken ende onderhouden alle Wel-gheborn mannen binnen den voornoemde lande van Rhijnlandt

landt voortaen vry ende onghehouden sullen zijn ter la-
gher Vierschare aldaer te sitten / ofte recht ende justitie
te administreren/niet teghenstaende voorgaende Resolu-
tie vande Staten: Ende dat voorts den Bailliu van
Rhijnlandt volghende den Octroy vanden eersten De-
cembris xvC. neghen-ende-vijftich / alle jare sal nomi-
neren vijf-ende-twintich persoonen / Wel-ghebooren
Mannen van goede name ende fame/ ende mede van
goederen/ in Rhijnlandt gheleghen / ende d'selve presen-
teren aen dien van den Rade Provinciael in Hollandt/
omme van dien ofte andere Wel-ghebooren Mannen
uyt dien quartiere dien t'hen goet-duncken sal t'ordon-
neren ende committeren derthien personen / voor dien
jare / die ghehouden sullen zijn haer-luyder eedt te doen
in handen vanden Bailliu/ ende met hem te compareren
in alle Vierscharen van veerthien daghen tot veerthien
daghen/ende recht ende justitie t'administreren / soo wel
in criminele als civile saecken / ende oock in alle Crimi-
nele saecken / ende alle den ghevolghe van dien / die by
ofte van weghen den Bailliu behoorlick gheinsinueert
ofte gheinterpelleert zijnde/tot allen tijden / soo wel op de
ordinarise recht daghen/ als anderen tijden ende daghen
te compareren ende te vaceren sonder van dies te doen
eenichsints in ghebreecke te wesen / Op peyne van vijff
ende twintich ponden van xl. grooten/ t'appliceren d'eene
helft ten behouve vanden Heere / ende d'ander helft van-
de presente Wel-ghebooren Mannen. Belastende den
Bailliu ende Wel-ghebooren Mannen voorsz hen voorts
naer inhouden vande voorsz. Octroy te Reguleren.
Ghedaen inden Haghe den xxvij[en]. Aprilis xvC. tween-
tachtich. Onder staet/ter Ordonnantie vande Staten.
By my ende is gheteyckent.

C. de Rechtere.

Naer-

Naerder ordre vande E. M. Heeren Staten om Recht ende Justitie te administreren soo in Criminele als Civile saecken.

Aenden Ed. Mog. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt.

VErthoont reverentelick Joncheer Adriaen/ Heere van Zwieten / Bailliu van Rhijnlandt/ dat hy Remonstrandt ghesien hebbende de Requeste uwe Ed. Mog. ghepresenteert / van weghen den Heere Advocaet Fiscael van Hollandt ende West-Vrieslandt/ hem Remonstrant inde voorsz. qualite ter hande ghestelt/volgens uwer Ed Mog. Ordonnantie vanden xiiij. Decembri xvj^C. ende twaelf lestleden / omme daer op te dienen van bericht ende advijs respective / verclaert sulcx / opt versouck vanden Heere Baillin van Rhijnlandt inder tijt den ij. Decembri xv^C Lix. gheordonneert gheweest te zijn by den Prince vanden Landen / nopende het nomineren / presenteren / committeren/ende eeden van Wel-boren Mannen / als de voorsz. requeste vermelt ende t'Octroy ten selven geannexeert medebrenght / dat mede zedert de Wel-boren Mannen in dier voughen ghecommitteert ende geeedet zijnde/ alleenlick recht ghedaen hebben in civile saecken/ ende nopende de saecken crimineel / sulcx tot noch toe is gheobserveert / als by de selve requeste werdt verhaeldt / ende oock op de leste commissie vanden Hove van Hollandt/ voor den lopende Jare ghevolcht is de protestatie teghens de Missive vanden selven Hove aenden Remonstrant

strandt mede by de voorsz. Requeste ghevoucht / ende dat sulcx by Remonstrandt t'sedert oock tot noch toe int berechten van crimnele saecken ghevolcht heeft t'ghebruyck int beroupen van andere ongeeede Wel-boren Mannen van oudts / ende by zijne predecesseurs in Offitie gheobserveert. Vindende nietemin hy Remonstrandt niet vreempt / dat by uwe Ed. Mog. werde gheordonneert dat oock alle criminele saecken in Rhijnlandt by geeede Wel-boren Mannen voorts aen worden berecht / mits dat daer van blijven geexcuseert de ghenen die tot berichtinghe vande civile saecken / op voorgaende nominatie by den voorsz. Hove zijn ofte souden moghen worden ghecommitteert / ende daer toe by den Remonstrandt ghe-eedeth/mer dat ten dien eynde ghelijck ghetal/ als ter berechtinghe vande civile saecken tot ses ende twintich werde ghenomineert ende daer upt by den voorsz. Hove derthien ten fine voorsz. werden gecommitteert / ende by den Heere Bailliu inder tijt geeedet. Welverstaende ten regarde Rhijnlandt hem verre ende breet extendeert / ende voor den verde gheseten beswaerlick soude vallen op alle beroepinghen niet alleen van berechtinghen / mer oock examinatien ende andere voorvallende nootelicke presentien in criminele saecken van verde weghen te compareren / ofte oock langhe in d'selve beroepinghe ofte commissie ghecontinueert te worden / dat niet ongeraiden soude wesen den Heere Bailliu inder tijt gheautoriseert te werden in allen voorvallende saecken/niet requirerende de presentie van t'volle collegie van Wel-boren Mannen te moghen employeren de naestgheseten Mannen / ende dat d'selve Mannen ten hoochsten niet langher dan voor twee Jaren in hare dienste blijven verbonden / ende ten minsten daer naer drie Jaren vrije / ende buyten sodanighe

commisse

commisse ghehouden werden / refererende de Remonstrant hem niettemin / soo dies-aengaende / als nopende t'voorder inhouden vande voorsz. requeste tot uwer Ed. Mog. discretie ende dispositie die doende / etc. Inde mergine staet geappostilleert de Staten van Hollandt / ende West-Vrieslandt / ghesien hebbende dese berichtinghe / verclaren dat t'Collegie van geeede Wel-boren Mannen gehouden zy so wel te sitten over de criminele / als civile saecken. Behoudelick datse alle preparatoire informatien / examinatien / ende andere sullen moghen doen by ghebeurten / met drie upten heuren / ende den anderen daer inne van drie tot drie Maenden verschonen / ende datse twee Jaren ghedient hebbende / daer jeghens in drie volghende Jaren niet wederom en sullen mogen werden verkosen noch gehouden zijn te dienen. Actum in den Haghe den xxv. Martij Anno xvj^C derthien.

Onder staet /

Ter ordonnantie vande Staten.

Ende is gheteyckent /

A. Duyck.

Protest van ghesworen Welboret Mannen om te sitten, soo in Criminele als Civile saecken.

ALsoo de Heeren Staten van Hollandt / by haer Resolutie van date den xxv. Martij Anno xvjC ende derthien verclaert hebben / dat de geerde Wel-ghebozen Mannen van Rhijnlandt ghehouden sullen zijn te sitten / soo wel over de criminele als civile saecken. Ende de ghesworen Mannen jeghenwoordich ter Vierschare van Rhijnlandt sittende / verstaende daer by grootelicx beswaert te zijn / hadden zy aende voorsz. Heeren Staten Requeste ghepresenteert / om daer van ontlast te moghen blijven / ende niet dorder beswaert te werden / dan tot noch toe was gheschiet / sonder dat voor alsnoch op haer versouck was ghedisponeert / ende hoe wel sylupden op hupden ter Vierschare sullen compareren / om in criminele saecken te wijsen / alsoo den Bailliu seeckere ghevanghen heeft legghen / die hy niet langer kan ophouden / ende dat apparentlicken op heurlupder versouck soo haest niet ghedisponeert sal connen werden / hebben sylupden verstaen ende verclaert dat de selve comparatie / mitsgaders andere comparatien / die hier na meer souden moghen vallen / aleer op haer versouck sal wesen ghedisponeert / gheschieden sullen by provisie ende sonder prejuditie van haer voorsz. versouck daer van sylupden wel expresselicken waren protesterende. Twelck voorsz. is den Substitupt Bailliu in absentie vanden selven Bailliu bpde voorsz. gesworen Mannen / aleer sy ter Vierschare waren gaen sitten ende eedt ghedaen

daen hadden / aengheseyt zijnde / hebben sylupden aen my onderschreven Secretaris van Rhijnlandt versocht acte van haer voorschreven verclaringe ende protestatie. Aldus ghedaen desen xj. dach van Meye Anno xvjC. ende derthien. Onder staet / My jeghenwoordich / Ende is gheteyckent

S. vande VVuert.

Eerste Electie na de naerder Ordre

Edele Erntfeste Voorsienighe seer discrete.

WY hebben ontfanghen uwe E. nominatie van xxv. Wel-gheboren Mannen van Rhijnlandt / omme by ons uyt de selve derthien persoonen gheeligeert te worden / die voor desen aenstaenden jare aldaer recht ende justitie / soo int Civijl als Crimineel souden helpen administreren / soo hebben wy dien volghende / uyte selve ghenomineerde persoonen geeligeert ende eligeren midtsdesen / Gerrit Willemsz. van Heyninghen Schout van Rhijnsaterwoude / Bouwen Aertsz. Brammer / Jan Hubertsz. van Eyck / Schout van Waddincxveen / Dirck Gerritsz. tot Zegwaert / Oloff Cornelisz. / Jan Matheusz. van Heyninghen / Heyman Bouman Schout van Oestgeest ende Sassenhem / Ysbrandt Dircxsz. tot Oestgheest / Bouwen Jansz. van Leeuwen / Cornelis Gerritsz. Schout van Sevenhoven / Jan Matheusz. inde corte steeck / Gerrit

 Adriaensz.

Adriaensz. Outshoorn Schout van Zoetermeer / ende Schrevel Claesz. van Voor-burch / lastende ende bevelende V. E. van weghen de Hoghe Overicheyt de selve geeligeerde personen den behoorlicken eedt aff te nemen/ omme voor desen aenstaenden Jare met uwe E. recht ende Justitie / soo int Civijl als Crimineel te helpen administreren/ter eeren Godes/dienste ende welvaren vanden Lande. Ende aenghesien de Heeren Staten by heure acte van Resolutie vanden xxv^en. Martij voorleden verstaen / dat de ghene vande Wel-ghebooren Mannen die twie Jare ghedient hebben in drie daer aenvolghende Jaren niet weder vercoren en sullen moghen worden / soo lasten ende bevelen wy u mede inden name ende van weghen alsboven voorts aen onder de oude Mannen in uwe nominatie niet te stellen eenighe vande ghenen/die twee jaren ghedient sullen hebben / ende onder de nieuwe Mannen mede niemandt te stellen vande ghenen die binnen drie voorgaende jaren in dienste gheweest sullen zijn / ende echter u ghetal te maecken ter nombre van xxv. personen / ten eynde met beter directie die electie daer uyt ghedaen mach worden sonder daer van in ghebreecke te blijven.

Onse Heere God sy met V. E. Gheschreven in den Haghe den xvj^en. Septembris xvj^C. derthien. Ende is gheteyckent / A. Duyck. De superscriptie is: Edele Erntfeste voorsienighe seer discrete J^r. Adriaen van Zweten/ Bailliu ende Dijckgrave van Rhijnlandt.

Aldus

ALdus verclaert, gheordonneert, ende voor soo veel des noodt sy, op nieus ghekeurt, opten lesten Iunij, anno xvj^{c}. ende twintich, by I^{r}. Adriaen Heer van Zweten Bailliu, Heyman Bouman, Schout tot Oest-geest, ende Zassenhem, Gerrit Adriaensz. Outshoren, Schout tot Soetermeer, Bouwen Aertsz. Brammer tot Oestgeest, Gerijt Willemsz. van Heyninghen Schout tot Reynsaterwoude, Leymuyden, Vriesecoop, ende Cudel-steert, Cornelis Claesz. tot Voorburch, Dirck Lenaersz. van Immerzeel in Soeterwoude, Gerijt Ghijsbrechtsz. tot Alphen, Cornelis Geritsz. Schout tot Seven-hoven, Oloff Cornelisz. in Soeterwoude, Ionghe Dirck Dircxz. Schoneman mede aldaer, Cornelis Iacobsz. Donck tot Leyderdorp, Ysbrandt Dircxz. tot Oestgeest, Dirck Adriaensz. tot Alphen, ende Iacob Pietersz van Leeuwen tot Leyderdorp, Gheswořen VVel-gheboren Mannen van Rhijnlandt, die welcke den Schouten vanden Ambachten des selfs Landts by desen ghelast hebben, de voorseyde Coustumen, Keuré ende Ordonnantien, by heurluyder Secretarijsen voor eene reyse, in openbare Vierschare voor den volcke te doen Publiceren, ende daer of te maecken pertinente relatie, leverende d' selve, terstondt na de publicatie, aen dé Bailliu ende Manné, om in t' comptoir

toir van Rhijnlandt bewaert te werden, ten eynde daer of niemande ignorantie en heeft te pretenderen, Ende zijn alle de voorsz. Costumen, Keuren ende Ordonnantien by den Secretaris van Rhijnlandt inde Vierschare desselfs Landts ghepubliceert, desen xxj^en. Iulij anno voorschreven.

Ter Ordonnantie van Bailliu ende Gheswo-
ren VVel-gheboren Mannen van Rhijnlant.
Ende is gheteyckent.

S. Egmond.

W. Benninck.

TAFEL

TAFEL

Dienende tot het jeghenwoordighe Coustuym ende Keur-bouck. Ende is te verstaen/dat het voorste Chyffer ghetal aenwijst de Coustume/ ende Keur respective/ende t'laeste t'blat daer de selve staende zijn.

Eerst vande Coustumen met de Insertien achter de selve

Coustuymen ende Usantien die Bailliu/ende gheswoeren Wel-gheboorn Mannen verstaen dat sullen onderhouden worden/Soo in Criminele als Civile saecken.

Eerst Criminele Saecken.

Civile Saecken.

Politijcke zaecken.

Sinninghe ofte Naestinghe van Landen, Erven, ofte ander onroerende goeden.

Die

Verscheyden Insertien die Bailliu ende geswooren Wel-geboren Mannen goet gevonden hebben achter de voorsz. Coustumen te werden ghevoucht/ als op eenighe der selver Coustumen dienende.

Keuren ende Ordonnantie van t'Bailliuſchap van Rhijnlandt.

Ende eerſt de VVeeſ-keuren.

Hoe

Ander Keuren.

t'Broot backen in Rhijnlant.

Gebuylt

Desolate boedelen.

Beroerende de keurvvonden ende de Chirurgijns.

Keuren

Keuren opte ijck van Maten ende gevvichten ende 'trecht vandien

Bruy-

Perticuliere Keuren.

Verscheyden Insertien 't Bailliuschap ende den aenkleven concernerende.

FINIS.

Y Hier

Hier naer volghen seeckere Oude Coustumen ende Ordonnantien / die eertijts in Rhijnlandt ghevolcht ende onderhouden zijn gheweest.

Eerst van Successie ende Erffenisse.

I.

ALle Successien ende erffenissen van goeden / hebben buyten Testamente in Rhijnlandt totten jare Lxxx. toe / ghegaen ende ghesuccedeert naer Aesdoms recht / te weten / dat de naeste in grade / soo wel inde ascenderende / als descenderende ende collaterale linien metten anderen in hoofden succedeerden / sonder alle representatie van eenighe vorder graden / ende sonder onderscheydt van waer die goederen ghekomen waren.

Vsantien diemē inde Schouten Vierscharen plach te houden.

ij.

Overmits dat in voorleden tijden gheen ontsich/ noch audientie en was voor den Schouten Vierschare inde dorpen van Rhijnlandt / ende dat daer veel delicten / mesusen / quade feyten ende misdaden gheschieden/die alle verswegghen ende achter ghehouden worden / in groote versmaetheydt ende verachtinghe vande Justitie. Soo is den Bailliu inder tijdt wesende / van ouden tijden gheautoriseert gheweest te stellen twee gheswooren persoonen / diemen noemde Asinghen / welcke ghehouden waren by eede te komen d'een aende hooghe zijde vanden Rijn / ende d'ander aende laghe zijde op sonderlinghe recht-daghen in alle de dorpen ende Vierscharen van Rijnlandt / omme te sien ende te hooren wat manieren van mesusen / ofte delicten daer aen de selve Vierscharen souden mogen gheheuren ofte gheschieden / Dat welcke sy den Bailliu schuldich waren by haren eede te relateren / om by den Bailliu ende Welgheboren Mannen ghestraft te werden/als dat van rechts ende redenen wegen behoorde.

Ende de selve Asinghen saten mede by den Schout ende Ghebueren ter Vierschare / ende gaven by haren eede hare opinien / ende streckte oock hare opinien om vonnis te wijsen / ghelijck den Schoudt ende andere buyren ter Vierschare sittende.

Ende

Ende uyt saecken dat de dorpen van Rhijnlandt verre vanden anderen gheleghen zijn / ghelijck Sevenhoven/ Noorden/ Nieuweveen/ Aerlanderveen / vier of vijf mijlen / Waddincxveen van Alphen / Coudekerck twee drie mijlen / ende voorts andere min ofte meerder/ ende de selve Asinghen by nachten door reghen ende windt daer moesten wesen/ soo ontfinghen sy haer jaergelden alle jaers te Banusse van een dorp eene gulden/ van andere twee gulden/ drie gulden/ van sommige vier gulden / nae gheleghentheydt vande groote ende rijckdommen vande selve dorpen.

Noch ontfinghen de selve Asinghen van ouden tijden van elcke klachte/die eenighe vreemde luyden deden aen de selve Vierschare / ende binnen den selven dorp niet woonachtich en waren/een stuver.

Hier van soo moeste elcke Asingh den Baillíu van Rhijnlandt inder tijdt wesende / alle Jaers uytreycken thien ringsgulden/ ende dese voorsz profijten/ ofte emolumenten hebben altijt annecx geweest den pachte vanden selven Bailliuschappe.

Ende en mochten gheen Schouten in Rhijnlandt Vierschare bannen dan ter presentie van soodanighen Asing.

Hoemen ter lager Vierschare plach te procederen.

iij.

Als een eysscher sijn partije met een peremptoire weete ter lagher Vierschare hadden doen verdaghen / soo mocht den eysscher zijn eysch doen sluyten met een laech of hooch wedden / daer van hy de keure hadde / ende 't selve ghedaen zijnde versochte den eysscher Vonnisse interlocutoir vanden Gerechte / of alle wedden zijn weder-wedden behoorde te hebben.

Ende indien d'eysscher zijn eysch bevestichde met een laech wedde / soo mocht den verweerder indien hy korte expeditie begheerde / daer op bieden een hooch wedde / om de questie berecht te werden voor den Bailliu/ende Welgeboozen Mannen van Rhijnlandt.

Ende werde daer op by den Schout / Asingh ende buyren ghewesen / dat alle wedde moest hebben zijn weder-wedde / ende alsdan moest dat laghe wedde / dat hooger wijcken. Ende sulcks werde by den Schout/ Asingh / ende twee buyren / de Dingtalen van partijen ter naester Vierschare vanden voorschreven Bailliu inneghebracht / soo dat partijen alsdan daer uptinghe van Rechte / 't welckmen een hoffaert noemde / moeste verwachten.

Maer indien partijen willich waren om haer saecken voor de laghe Vierschare te voldinghen / sonder

den

den anderen een hooch wedde te bieden / soo mocht de ghene die aldaer succumbeerde / daer van appelleren aen de Vierschare van Bailliu ende Welgeboren Mannen / ende was gehouden de selve appellatie te vervolgen binnen ses weken.

Ende waren als dan de Schoudt / met twee buyren / ende den Azing ghehouden ter naester Vierschare vanden voorschreven Bailliu / de dingtalen van partijen / mettet Vonnisse in Gheschrifte in te brenghen.

Saeckē daerom men met den Baillius Bode ter eerster Vierschare vermochte te panden.

iiij.

OM boeten / breucken / 's Heeren penninghen / ghewesen vonnissen voor des Baillius Vierschare / ofte voor twee Wel-gheboorzen Mannen / beseghelde brieven / obligatien / huyr-cedullen / contracten inhoudende verbandt van allen rechten / verdroncken ofte gheborchde ghelaghen / verdroncken ofte verteert op des Baillius Recht-daghen vanden ghenen die daer voor recht te doen hadden.

Saken

Saken diemen panden mochte mette Boden vanden Dorpen, ende niet ter eerster instantie met des Baillius Bode.

v.

Renten/ simpele beseghelde brieven / simpele obligatien/ binnen jarighe landt-huyr/ lant-koope/ koop van huysen/erven/ende erffelicke pachten/ verteerde kosten/geleent gelt/ broot/bier/eedt-baer spijs/ salaris van Tal-luyden/arbeytsloon/ meesterloon/ ende de pandinghen van 't gunt voorschreven staet/ waren al kort recht binnen vier-en-twintich uyren / soo verre de schult niet verjaert en was.

Aengaende de pandinghen die ghedaen werden aen turf/hop/tacken/laken/ ende dierghelijcke schulden binnen 's Jaers verschenen/ die en hadden gheen recht dan t' Somers 't eynde seven dagen/ ende des Winters binnen veerthien daghen. Ende die op alsulcke pandinghe pantkeringhe wilden doen / moesten 't selve doen 't Somers binnen seven daghen / ende des Winters binnen veerthien daghen.

Maniere

Maniere van procederen by pandinghe.

vj.

ALle pandinghen moesten aengheleydt wesen in Rhijnlandt voor twee buyzen / ofte Welghebo-ren Mannen / die met vonnisse wesen binnen wat tijdt de pandinghe volstaen soude wesen.

Soo wanneer yemandt ghepandt hadde met een Schouten bode / ende daer pantkeeringhe op ghedaen werde / ende partijen dan voort accordeerden / soo en waren geen van beyden partijen eenighe boeten schul-dich.

Maer indien den pander met den Schoudt voort pande / ende dan weder met den Schout pantkeerin-ghe ghedaen werde / soo waren partijen aen een ken-ninghe.

Ten ware dat de pander met des Baillius Bode voort pande / ende dan weder met des Baillius Bode pandtkeeringhe ghedaen werde / soo quamen partijen door dien aen een Hoffaert.

Als yemandt hadde ghepandt uyt saecke voorschre-ven aen mobile ofte immobile goeden / ende gheen be-hoorlicke pandtkeeringhe op ghedaen werde / soo mocht den pander die den Schout ter naester Vierschare aen-dinghen / ymmers ten langhsten binnen ses weecken / of de pandinghe was interrupt / ende concludeerde je-ghens den Schout dat hy schuldich was hem de pen-ninghen op te legghen / daer hy voor ghepandt hadde /

niet de rechtelicke kosten/ of hem de pandinghe te goede te schelden / ende hem een rechtelicke schadt-dach te gunnen/ ofte te legghen tot zijn vermaninghe/dat welcke altijdt alsoo met vonnisse ghewesen werde / midts dat de Schout daer op nemen mocht zijn beraet van twee nachten. Ende indien de Schout de penninghen oplepde / soo mocht hy de ghepande weder eenen rechtelicken schat-dach doen legghen tot zijnen wille / ende de ghepande daer voor schatten metten derden penningh beter / 't welck was noch eens de helfte meer/ dan de capitael hooft-somme bedrouch / daer voor ghepandt was : Ende competeerde den Schout 't selve recht ter cause van zijn verschieten / ende de rechtelicke kosten daeromme by partijen gedaen.

Ende wast by alsoo dat den Schout den pander de penninghen niet op en leyde / maer hem te goede schelde / soo was hy schuldich ende ghehouden den selven pander / of zijne ghemachtichde een schat-dach te legghen op des ghepandes goeden tot des panders vermaninghe : Ende de gepande daer af doen doen by den Gheswoꝛen bode eene behooꝛlicke rechtelicke wete / ende verdaghen / ofte doen verdaghen / daer toe vier buyꝛen tot Schatters / omme met den vooꝛschꝛeven Bode den pander op eenen gheprefigeerden dach ende uyꝛe schattinghe te doen / welcken dach ende uyꝛe de Bode ende schatters schuldich / ende ghehouden waren waer te nemen.

Ende de pander die schattinghe begeerde/ was schuldich den Bode ende Schatters 't goet te wijsen / waer aen hy rechtelick gheschat begeerde te wesen / vooꝛ zijn somme met den derden penningh beter.

Alsmen quam tot yemandts huys omme schattinghe te doen / ende dat de ghene die binnen den huyse

was

was de Bode niet en wilde openen / soo mocht de Bode tot vermaninghe van partijen de deure op slaen/ mits de selve eens/tweemaels/driemaels/ ende de vierdemael boven recht opgeeyscht hebbende.

Ende wast by alsoo dat de selve Schatters dat goet van hare Buyren te hooch schatten/ ofte prijseerden/soo mocht de ghene die schattinghe versochte/tot drie reysen toe 't goet laten verschatten op den Schatters eedt / ende indien sy onwillich waren daer eedt te doen/so mocht de ghene die schattinghe dede doen/ met de laetste schattinghe ofte prijseringhe te vreden wesen/ ende laten hem die gheschatte goeden by den bode leveren op den Heerwech/als wesende zijn vry eyghen goet/Ofte docht hem ofte zijne gemachtichden noch dat goet by den Schatters te hooch gheschat/ ofte geprijseert te zijn/ soo mocht hy de Schatters / die daer toe geen eedt doen en wilden/ dat goet laten volgen voor den laetsten geschatten prijs/ ende houden zijn penninghen beter op te legghen t'eynde ses weecken daer nae / ofte die Schattinghe versocht hadde / mocht de selve Schatters dan komen schatten aen hare goeden.

Hoemen moste procederen by pandinghe ende tot Schattinghe.

vij.

Opten xen. Novembris 1523. werde by de nabeschreven Mannen eendrachtich geordonneert/ datmen van nu voorts-aen tot gheenen tijden noch daghen/ noch in gheenre manieren/ op pandinghen voorts varen en sal mogen tot schattinghe/ ten sy saecke dat de ghene die ghepandt is een rechtelicke weete vander pandinghe ontfangen heeft/ dats te verstaen/ soo wanneer yemandt den anderen doet panden/ soo is de ghene die de pandinghe doet doen/ schuldich den ghepanden een rechtelicke weete daer af te doen hebben in zijn presentie ofte persoon/ soo verre hy in zijn huys/ ofte binnen den Ambacht is/ daer hy woonachtich is/ ende daer 't goedt gheleghen is/ daer aen ghepandt is. Ende dat ghedaen zijnde/ soo en salmen de pandinghe den Heer niet moghen aendinghen/ ten sy dat nae de weet den ghepanden ghedaen als recht ende voorschreven is/ vier ende twintich uyren verloopen zijn/ ende nae de vier-en-twintich uyren dat die ghepandt is/ ende de weet ontfanghen heeft/ soo salmen den Heer dien pande moghen aendinghen/ ende houdt de Heer dan de pande aen hem/ soo sal hy de penninghen uytlegghen al eer hy tot schattinghe procederen sal moghen/ ende dat bewijst alst recht is/ met quitantie ofte levende ghetuyghen. Ende indien de

de Heere die pande yemandt te goede schelt / soo salmen daer af een panteel maecken/ende met die panteel procederen tot schattinghe alst behoordt naer rechte van Rhijnlandt. Ende verklaerden dat pandinghen / ende schattingen anders gedaen / geen effect sorteren en sullẽ.

Mannen/Gerijt van Hoochwout/Arent van Griecken / Gerijt van Zijl / Willem Willemszoon Schout/ Jan van Dam / Jacob Gerijtsz. Huych Jansz. Willem Roelofsz. Willem Bouwensz. van Thol / Willem Ewoutsz. Floor Backer / Gijsbert Florisz. Henrick Jansz. Allert Gijssen / Huych Pietersz. Lou Dirck Cupper / Bruyn Woutersz. Meester Dirck Pietersz. Balthasar Beys / Jacob Cornelisz. Henrick Jansz. van Dort/ Gerijt Hollant / Cornelis ende Jacob Onderwater / Symon Floor Huyghensz. Dirck Jansz. Floris Symonsz. Ruet Claesz. Willem Huyghensz. Dirck Gijssen / Lou Gerijtsz. Pieter Aertsz. van Tol/ Henrick Bon/Symon Pietersz. Hubert Henricxz.

Hoemen yemandt schuldich was te verwinnen, ende op verwin te procederen.

viij.

OPten twaelfsten Februarij anno vijfthienhondert ses ende twintich / soo worde tot versoucke van partijen / ende om toekomende inconvenienten te schouwen / by Mannen vonnisse eendrachtelick verklaert ende ghewesen / als dat van nu voortsaen den Heer selver / noch oock eenighe partijen/ op eenich verwin rechtelick procederen sullen moghen/ ten sy dat de ghene daer sy 't verwin op hebben met vier

klaghen.

klaghen beklaecht ende verwonnen zijn / ende dat de vier klachten/ ende 't verwin int klacht-bouck/ ofte Register autentijck/als dat behoort ghescreven staen ende geteyckent zijn. Ende voorts als yemandt op zijn verwin panden wil / eerst gehouden sal zijn een extract upten Register te nemen / geteyckent by 's Clercx handt/ ende anders niet. In kennisse van my

I. van Noorde.

Dat de Bailliu hem sijn klachte ontvallende, verhalen mochte, ende oock partijen als haer niet en was doen lijden.

ix.

Opten acht-en-twintichsten Martij anno xv^c. xxv. werde tot versoucke van Nicasius Anthonisz. by alle de Mannen eendrachtich gewesen/ dat Bailliuwen ende Schouten haer klachten / die sy op eenige partijen doen/opten vierden uytdragenden dach / hem de klachte ontvallen / ende partijen voor die reyse verdragen/ende de selve saecke van nieus ophalen/ ende beginnen mogen / om haer recht ende conclusie bet te fonderen. Insgelijcx dat partijen tegen malkander in recht staende / haren eersten / tweeden / derden / ende vierden uytdragendẽ dach/sonder yet te verbeuren/ontvallen / ende van nieus beginnen mogen / ende dit nae usantie ende vonnisse van Rhijnlandt.

Mannen/

Maunen / Meester Jan van Zeyst / Jan van Bosschuysen / Beys/ Gerijt van Zijl / Matheus van Berendrecht / Nicasius Anthonisz. Ysbrandt Gerijtsz. Phillips Jansz. Bouwen Kerstantsz. Jonge Wil/ Jacob Roelofsz. Willem Woutersz. Neel Gerijtsz. Noeys Claesz. Boen Gijssen / Volck Cornelisz. Rors Thomasz. Aelwijn Claesz. ende Gerijt Wormbrechtsz.

Hoemen van outs aentast van Landen moste doen.

x.

OPten vierden Octobris anno xv^c. ende dertich/ compareerde voor den Bailliu ende Mannen van Rhijnlant collegialiter vergadert ter Vierschare sittende/Pieter Jansz. Talman/ende verklaerde hoe dat hem grootelicx van noode is te hebben Certificatie / ofte ten minsten advijs vande ghemeen Welboren Mannen van Rhijnlandt / ende dat op een oude usantie ende costume van Rhijnlandt / ende oudt haerkomen van rechten aengaende / hoe/ ende in wat manieren men schuldich is aentastinghe van landen te doen/ soo dat alle de Mannen die in merckelicke getale ter Vierschare saten / eendrachtich verklaerden / als dat soo wie aentast van landen doen wil / sulcx dat hy in rechte daer mede volstaen mach/die moet beginnen metten Lagen rechte/ gaende vanden Lagen totten Hoogen/te weten datmen den eersten aentast doen sal metten geswozen bode vander plecke daer 't landt gheleghen is/Welverstaende dat alle Schouten selver opperboden zijn / ende werdt die hant vanden aentast afgeslagen / so salmen ten anderen aentast

aentast doen metten Schout vander plecke daer onder 't landt gelegen is/ende wordt de handt dan weder afgeslagen/ so salmen den derden aentast doen metten Bailliusbode van 't quartier daer onder 't landt gelegen is/ of daer de Vierschare vanden Schout onder ressorteert/ soo komen partijen met malkanderen aen een Hoffaert. Ende dat dese maniere van aentast van lande in Rijnlandt ende in allen anderen Bailliuschappen omtrent Rijnlandt gelegen / onderhouden ende geuseert is ghe-weest/ van over twintich/ dertich/ veertich/ ende vijftich jaren / ende voort van soo langhe daer te vooren / dat de contrarie in memorie van menschen niet en is / ende dat sylupden ter contrarie noyt ghehoort / noch geweten en hebben/ende dat noch dagelicx sulcks geuseert wert.

Aldus gedaen opten voorschreven dach. In kennisse van my.

I. van Noorde.

Van een hooch of laech VVedde op te steecken.

xj.

OPten voorschreven vierden Octobris compareerden voor den Bailliu ende Welboren Mannen van Rhijnlandt / Collegialiter vergadert/ ter Vierschare sittende om eenen yegelicken recht ende justitie te administreren/ Pieter Jansz. ende verklaerde hoe dat hem grootelick van noode was te hebben certi-

ficatie

ficatie / ofte ten minsten advijs vande gemeen Welboren Mannen van Rijnlandt / op een seecker articule de coustume / usantie / ende oude haerkomen van rechte aengaende/die hy by monde verklaerde/seggende ende vragende / dat soo wanneer in eenige laghe Vierscharen twee partijen voor den Gerechte compareerden / ende d'eysscher/ of d'een partije / dan tegen zijn weder-partije een laech wedde biet/of op steeckt/ of dan de weder-partije op steecken of bieden mach een hooch wedde / ende dat dan dat hooghe op gesteecken wedde / een weder-wedde hebben moet / ende 't lage wedde eerst op gesteecken/ doet wijcken of niet / of dat 't eerste op ghesteecken wedde voort-ganck hebben moet / ende watmen hier op gewoonlick ende dagelicks useert. Waer op alle de Mannen eendrachtelick verklaert ende geseydt hebben/ verklaren ende seggen midtsdesen / dat soo wanneer gebeurt in eenige Vierscharen van Rijnlant/ende omtrent Rijnlandt gelegen / dat yemandt hy sy eysscher of verweerder een laech wedde op steeckt/ ende de weder-partije tegen dat lage op gesteecken wedde een hooch wedde op steeckt/ 't zy in wat saecken / of tusschen wat partijen dattet zy / soo moet altijdt 't lage wedde wijcken/ ende 't hooge wedde voorgaen / ten sy dat de partijen die 't lage wedde op gesteecken heeft / aen 't woort van zijn weder-partije lijden wil ende kennen/soo blijft alsdan so wel 't hooge als 't lage wedden leggen/ ende dat tot allen tijden 't hooge wedde/'t lage wedde velt. Ende dat sulcx dagelicx geuseert ende onderhouden wordt / ende over twintich / dertich / veertich / vijftich ende sestich Jaren/ ende van soo lange geuseert ende onderhouden geweest is/ dat in haer noch in menschen memorie / die contrarie niet en is / ende dat sy ter contrarie noyt geweten noch gehoort en hebben. Van alle 't welck dat voorschreven is

 versochte

versochte Pieter Jansz. hem een acte gemaeckt ende gelevert te werden. Aldus gedaen ter plaetse voorsz/ by Cornelis Heerman / Jan van Bosschuysen / Cornelis van Zwieten / Jan van Alckemade/ Arent van Grieckẽ/ Matheus van Berendrecht/ Jacob van Bosschuysen/ Gerijt van Zijl/ Willem Dircxz. van Tetroe/ Willem Willemsz. Schout / Balthasar Beys / Gijsbert Florisz. Jan Pieter Kerstantsz. Dirck Gijsen/ Aertgen van Arckel / Anthone Carlier / Symon Molenaer/ Meynert Meynertsz. ende Willem Roeloffsz.

In kennisse van my.

L. van Noorde.

Een turbe beleet op een usantie van Rhijnlandt, in materie van schattinghe.

xij.

WY Jan van Berendrecht Bailliu/ Koen van Bosschuysen/ Jan van Bosschuysen / Jacob van Bosschuysen / Cornelis Heerman / Gerijt van Zijl/ Willem Dircxz. van Tetroe/ Jan van Noorde/ Pieter van Noorde / Bruyn Foytgensz. Balthasar Henricxz. Beys / Willem Willemsz. Schout van Zassenhem / Claes Ret Dircxz. Schout van Coudekerck/ Ewout Jansz. wijlen Schout van Soeterwoude/ Lambert Jacobsz. ende Floris Hobbensz. Welboren Mannen ende Costumiers van Rhijnlandt / Doe kont

eenen

eenen yegelicken certificerende voor de gerechte waer-heydt/ hoe dat in Rhijnlandt een oude costume is/ dat so wanneer gebeurt datmen aen yemandts goet/ 't zy oft roerende oft onroerende goet is/ nae voorgaende pan-dinge versouckt schattinge/ soo moetmen de schatters daer toe rechtelicken verdagen/ om op haer eedt sulck goet/ of goeden te schatten tot de rechtvaerdige waerde/ ende niet hooger noch lager/ 't welck gedaen zijnde/ende de Schatters haer salaris ontfangē hebbende/ so zijn de selve Schatters gehouden te gaen metten genen die 't recht versouckt/ ende metten ghesworen bode vander plecke/ ende schatten 't goet tot de somme toe daeromme dat gepandt is/ metten derden penningh beter voor de rechtelicke onkosten. Ende als de schattinge geschiet is/ ende partije die de schattinge versocht heeft/ dunckt dattet goet te hooch geschat is/ so mach hy de geschatte goeden daer voor laten/ ende de Schatters mogen hem dan verhalē/ ende van nieus wederomme anders schat-ten tot drie reysen toe/ ende alst goet de derde reyse ge-schat is/ ende partije 't geschatte goet den Schatters wil laten houden/dat machmen doen/ende bysonder alst goet kennelick te hooch geschat is/so moeten de Schat-ters dat goet selver aenvaerden voor de penningen daer zijt voor geschat hebben/ende de penningen op brengen/ ende den genen die de schattinge versocht heeft/ leveren binnen ses weken dan naest-komende/ten sy dat partij-en langer met gemoede vertoeven/ ende dach geven wil. Ende dat dese maniere ende usantie van schatten in Rhijnlandt over lange jaren onderhouden is geweest/ ende noch dagelicx onderhouden wordt. Des ten oor-konden hebben wy Bailliu ende Welboren Mannen voorschreven/ elck onse naem met ons selfs handt hier onder geschreven. Aldus gedaen inden jare vijfthien-

 hondert

hondert twee ende dertich / opten seven en twintichsten dach in Januario nae gemeen schrijven. Aldus ondertepckent / Jan van Berendrecht / Koen van Bosschupsen / Cornelis Heerman / Jan van Bosschupsen / Jacob van Bosschupsen / Willem Dircrz. van Tetroe / Lambert Jacobsz. Jan van Noorde / Claes Ket Dircrz. Gerijt van Zijl / Willem Willemsz. Balthasar Beys / Ewout Jansz. Pieter van Noorde / bp mp Floris Hobbensz. Bruyn Foytgens.

Gecollationeert tegen 't principael / ende geaccordeert bp mp

I. van Noorde.

Hoe ende in wat maineren de Bailliuwen eertijts haer penningen vande turfmaet by by quade betalinge deden innen ende executeren.

xiij.

Opten xvij. Februarij Anno xv^C. drie ende dertich / soo heeft Jan van Berendrecht als Bailliu van Rijnlandt mette naer beschreven Mannen collegialiter vergadert ter Vierschare sittende / bp monde verklaert / begeerende hoe ende met wat manieren van recht de Bailliuwen van Rijnlandt van ouden tijden met recht geprocedeert hebben tot inninge van hare penningen / komende vanden turfmaet / dat 's Heeren penningen eñ domepnen / ende annecx zijn 't Baliuschap

schap van Rijnlandt/ opten genen die onwillich zijn den turfmaet/ ofte last-gelde van haren gedolven turf te betalen. Ende oock voort soo wanneer dat eenige poorteren / ofte innewoonderen van Leyden in Rijnlandt delinqueren/ ende in boeten tegen den Bailliu voorschreve͂ vallen / hoemen de boeten innet / ende doet executeren. Waer op dat Mannen eendrachtich verklaert / ende gecertificeert hebben/verklaren ende certificeren by desen/ dat soo wanneer ymandt die turf in Rijnlandt gedolven heeft/soo wel poorter van Leyden/als innewoonder van Rijnlandt/ende zijn gedolven turf nae ouder herkomen heeft laten opschrijven / soo dat kennelijck is hoe veel hy ghedolven heeft / ende zijn turfmaet dan niet en betaelt alst behoort/ so procederen de voorschreven Bailliuwen op alsulcke onwillige betaelders by pandinghe ende schattinge aen de gereetste goeden die sluyden in Rijnlandt leggende hebben. Voort dat de Bailliuwen opte poorteren ende innewoonderen van Leyden / die boeten in Rijnlandt verbeuren/ procederen/ eerst voor de Vierschare ende Mannen van Rijnlandt met klaechlicke woorden/ alsoo dese verbeurte onbekende schult is. Ende ist dat sluyden by contumatie / of anders by getuychnissen ende beschept verwonnen worden/ procederen alsdan by pandinge ende schattinge aende goeden in Rijnlandt gelegen / om alsoo tot betalinghe te komen. Maer dat oock van allen ouden herkomen naer rechte van Rijnlandt geobserveert is geweest / dat soo wie om turfmaet / of om verwonnen boeten gepandt wordt / die mach pantkeringhe doen op zijn ban / boet / ende goet recht/ ende alst alsoo gebeurt/ soo komt de pandinge ende pantkeringe mette geheele saecke tot kennisse vande Mannen/ende wordt gewijdeert offer wel of qualick by pandinge geprocedeert is. Ende als niet onrecht ghepandt

pandt is / wordt de gepande by vonnisse gheabsolveert/ ende die wel gepandt is gecondempneert. Voorts verklaren / accorderen / ende certificeren alle de Mannen eendrachtelicken/dat sylupden nopt geweten/noch van haer Ouderen / noch van yemandt anders ghehoort en hebben/ dat Bailliuwen van Rijnlandt eenighe poorteren/ ofte innewoonderen van Leyden/ om tot betalinge van turfmaet / ofte boeten te komen / voor Schepenen van Leyden te recht gesteldt hebben / maer dat ter contrarie van menige lange jaren geobserveert eñ geuseert is geweest/ende noch dagelicx geobserveert ende geuseert wordt/dat de Bailliu van Rhijnlandt zijn turfmaet/ ende zijn boeten sulcx als vooren verhaelt staet/innet ende inwinnet/ende doet executeren met zijn gesworen boden by pandinge. Ende dat sulcx tot diversche stonden in diversche saecken / ende tusschen diversche partijen/ soo wel tusschen poorteren van Leyden / als innewoonderen van Rijnlandt inde Vierschare/ ende voor de Mannen van Rhijnlandt geobserveert ende geuseert geweest is / ende noch daghelicx gheobserveert ende gheuseert wordt. Aldus gedaen by Gerijt van Poelgeest Heer van Hoochmade / Jan van Alckemade Hoochhemraet van Rijnlandt / Phillips Nachtegael / Jan van Boschuysen/ Gerijt van Zijl/ Willem van Tetroe/ Gerijt Kerstantsz. Claes Ket Aelwijn Claesz. Borrit van Griecken / Willem Willemsz. Jan Cock / Henrick Claesz. Schout van Waddinxveen / Symon Huygensz. Schout van Outshoorn / Bouwen Kerstantsz. Pieter Daem/ Dirck Wouter Gerijtsz. Luyt Roelofz. Claes Arentsz. Bouwen Adriaensz. Mourijn Woutersz. Jonge Neel van Striemen / Adriaen Willemsz. Enghel Aertsz. Dirck Gijsen/Henrick Henricxz. Jaep Jansz. Olof Olofsz. Claes Gerijtsz. Dirck Dircxz.

Henrick

Henrick Symonsz. Jan Henricxz. Gorter/ Dirck van Teylinghen/ Matheus van Berendrecht/ op den dach ende inden jare als vooren. In kennisse van my

I. van Noorde.

Ordonnantien ende statuten by Balliu ende VVelgheboren Mannen van Rhijnlant eertijdts ghemaeckt op't salaris vande Taelmans in Rhijnlandt.

xiiij.

ITem van elcken eysch/ ofte klachte/ antwoordt/ ende verweeren/ elcx —— ij. stuyvers.

Item indien een kenninghe daer uyt spruyt/ ende gheknocht wordt/ soo sullen die Talluyden van elcke kenninghe uyt te dinghen hebben —— xv. st.

Item soo wat Talman een Kenning knoopt/ ende zijn partije een ander Talman neemt om de Kenninghe uyt te dinghen/ soo sal de eerste Talman half geldt voor zijn knoopen hebben —— viij. stuyver.

Item soo wat Talman een Hoffaert voor de Vierschare van Rhijnlandt dinght totten eynde toe/ sal hebben —— —— xxx. st.

Item indien op den vierden dach een ander Talman komt/ ende den Hoffaert dan voort uyt dinght/ soo sal de eerste Talman half gheldt hebben —— xv. st.

Item soo wat Talman eenighe partije tegens den Baillu dient/ 't zy in crimunele ofte civile saecken/ die sal

sal voor de saecken te dienen hebben —— xx. st.
Item als den vierden uptersten dach van Hoffaerden dienen / ende partije versouckt vorder uptstel / sal den Talman van elcke retardement dat daer nae ghehouden sal worden hebben voor zijn dienen —— vj. st.
Item als partije die ten eynde vande saeck ghedient is / 't zy of de saecke met recht / of met ghemoede geeynt is / sullen de Tallupden ten vollen geloont werden binnen veerthien daghen/ofte by gebreecke van dien sullen de Tallupden/ sonder eenighe sommatie op hemlupden procederen met pandinge ende korte expeditie van recht hebben/omme haer salaris/ ende de kosten daerom ghedaen/betaelt te hebben.

Maniere van procederen diemen ter lager Vierschare van Rhijnlandt plach te houden.

xv.

Alle de partijen die te recht te doen hadden / in/ ofte aen de laghe Vierschare vande Dorpen in Rhijnlandt ghelegen / die deden haer partijen citeren ofte verdaghen by den geswooren Bode vanden selven Dorpe met eender citatie/sonder meer/ende de geciteerde mocht daer nae noch achter blijven drie rechtdagen/sonder eenige schade daer van te hebben/ten ware dat gebeurde van eenige saecken/ die by alsulcke achter blijven ofte treyn/komen soude tot merckelicke schade/ofte achterdeel vanden eysscher/ende dat den eysscher dat den Gerechte dede blijcken / ende dat daer deur de eysscher

eyſcher geordonneert ende geconſenteert werde by den Schout / Aſing ende buyren / met kenniſſe van ſaecken eenen korten rechtdach/eñ daer van werde de gedaechde by den geſworen Bode een rechtelicke weete gedaen/om te recht te komen nae exigentie vande ſaecken.

Ende ten daghe dienende/of als de verweerder of zijn gemachtichde compareerde / ſoo was de eyſcher ſchuldich aldaer voor Schout / Aſingh ende buyren zijnen eyſch te doen/ende de verweerder zijn defenſie/ende waſt by alſoo dat de eyſcher ende verweerder aldaer voor Schout / Aſing ende buyren niet en begeerden te procederen/ ofte te recht te ſtaen / ſoo mochte de voorſchreven eyſcher voor replijcq ſeggen/ ofte doen ſeggen/ al 't gene ick u geeyſcht hebbe/ende alſnoch eyſche/ dat ſegge ick/ dat ghy my dat rechtelick ende deuchdelick ſchuldich bent/ende alhier in judicio gehouden zijn te kennen/ ofte wilt ghy daer tegens ſeggen / ofte ſuſtineren / daer biede ick u een Hoffaert op/ofte een hooch wedde/om deſe onſe queſtie ofte litiſpendentie berecht te werden voor den Baillin ende Welboren Mannen Vierſchare van Rijnlandt. Ende volgende de voorſchreven replijcque / ſoo weſen altijt de Schout / Aſing ende buyren / ende alſoo lange gedaen hebben dat gheen menſchen memorie ter contrarie ghedenckt / dat de verweerder ſchuldich ende gehouden was des eyſchers gedaen eyſch te bekennen/ ofte met hem te gaen aenden geboden Hoffaert.

Ende van gelijcken ſo mochten oock de verweerders in hare duplijcque/ſeggen tegen den eyſcher/alle 't gene ghy my hier eyſchende zijt / ſegge dat ghy my dat met onrecht eyſcht / ende ſegge dat ghy ſchuldich ende ghehouden zijt van alſulcken eyſch af te laten / ende te deſiſteren/ of met my te gaen aen een Hoffaert / ofte hooghe wedde als vooren.

Ende wast by alsoo dat de partijen self van de laghe Vierschare met malkanderen aen een Hoffaert gingen/ soo waren den Schout/ Asing met twee vande selve gebuyren gehouden de selve Hoffaert/ofte Hoffaerden met de ding-talen van partijen inne te brenghen ter naester Vierschare vanden voorsz. Bailliu. Van welcke moeyten de voornoemde partijen schuldich waren t'samen te betalen den Schout ses stuyvers / den Asing ende twee gebuyren elcx vier stuyvers. Ende de selve Hoffaerden alsoo ingebracht wesende met den eyssche / ende dingtalen van partijen / soo hadde de Bailliu aucthoriteyt om te kiesen twee Welgeboren Mannen / het zy of sy daer present ende teghen-woordich waren of niet / ende dat vande verstandichste ende expreste Costumiers die hy wiste/ ende die hietmen Kenners. Ende worden beyde de partijen dan by den Bailliu met luyder stemmen gevraecht/ oft eenige vande gekooren Kenners/ eenich van hemluyden suspect waren / om die te moghen wraken. Soo mochten beyde de partijen/oft eenige van hemluyden die accepteren ofte suspecteren. Ende wast by alsoo dat yemandt van die twee gekoren Kenners met redenen gesuspecteert worde / soo verkoos de Bailliu eenen anderen inde plaetse vande gesuspecteerde/welcke gekoren ende ongesuspecteerde Kenners gehouden waren te komen opten uytersten uytdragenden dach aldaer ter Vierschare omme de saecke met rechte te helpen termineren/opte verbeurte van thien der voorsz ponden.

Ende soo wanneer den laetsten uytdraghenden dach dienende was/ soo compareerden beyde de voorschreven partijen aen de selve Vierschare / ende worden alle de saecken verbotenus ende by monde voldonghen / ende niet by geschrifte. Ende de saecke voldongen wesende/ ende aen beyden zijden geconcludeert zijnde tot sententie/

tie/ soo wert van beyden zijden haer beschept / ende ghetuygenisse gesien ende gehoort / gereprocceert ende gesalveert/ende eenen vande Welgeboren Mannen ter Vierschare sittende dat vonnisse vermaent / ende dan mosten de partijen vertrecken/ ende alle andere die gesuspecteert werden/ende de Vierschare werde toegesloten.

Partijen aen beyden zijden vertrocken wesende / soo gingen de Welghebozen Mannen per voces ter opinie. Ende dat gedaen zijnde / werden partijen wederom in geroepen / ende de voorsz Bailliu seyde ende verklaerde met luyder stemmen/ dat de Welghebozen Mannen ter opinie gheweest waren / ende tot vonnisse geconcludeert ende gesloten.

Vragende de selve partijen of sy haer vonnisse begeerden gewesen ende uytghesproken te hebben volgende de conclusie / ende meeste opinien van alle de Welghebozen Mannen/ dan of sy hare vonnisse ofte sententie uytghesproken ende ghewesen begheerden te hebben by den Bailliu/ende die twee voorschreven gekozen Kenners.

Ende werde daer op meesten tijdt by partijen verklaert dat sy haer vonnisse versochten vanden Bailliu ende twee by hem geswozen kenners/ 't welck so gedaen zijnde / was de Bailliu schuldich ende ghehouden op te staen mette voorschreven twee kenners / nemende met hemluyden alle de stucken ende documenten van beyde partijen/ende vertrocken daer mede apart/ende verhaelden onder hemluyden alle de voorschreven dingtalen/ ende concludeerden alsdan met hem drien tot uytinghe ende sententie / ofte indien de saecke niet ghefoimeert en was omme te termineren / soo stelden sy de saecke uyt/ ofte wast by alsoo dat de Bailliu voorsz. ende kenners eenichsints twijfelden / ende de saecke ofte questie niet vroet en waren/ende inde grondt niet en verstonden/als

dijckwijle ghebeurde/ soo hielden sy daer op consultatie met Gheleerde / ende soo wes by de gheleerde geconsuleert werde / ende by geschrifte ghesteldt ende ondergheteyckent / dat werde dan ter naester Vierschare by hem drien by sententie uytgesproken/ ende gewesen/ volgende den innehouden vande voorsz. consultatie.

Ende soo wie succumbeerde van beyde partijen / die verviel teghen de selve Bailliu in thien ponden/ maer de Bailliu liet den selven ghemeenlick quijt met vijf ponden ende ses stuyvers/ in soo verde die ghesuccumbeerde de selve betaelde voor den eersten rechtdach daer aen komende.

Ende wast by alsoo dat partije alle beyde willich waren omme de saecke ofte hare questie te voldingen voor de laghe Vierschare / sonder malkanderen eenich hooch wedde te bieden/ ende aldaer sententie verwachten / soo mocht de ghene die de selve sententie tegens gingh / dat beroupen by appellatie voor den voorschreven Bailliu ende Welgeboren Mannen. Welcke appellatie ofte beroup den Schout/ ende twee ghebuyren met den Asing schuldich ende ghehouden waren ter naester Vierschare vanden Bailliu in te brenghen / met de dingtalen van partijen/ ende 't ghewesen vonnisse in geschrifte. Ende in alsulcker vougen ende manieren van procederen worden alle beroepen vonnissen ende Hoffaerden by den Schout/Asing eñ buyren/ aen des Baillius Vierschare inneghebracht/ende getermineert.

Dat de partijen meesten tijt haer vonnisse versochten vanden Bailliu ende twee kenners alleen/ende niet van alle de Welgeboozen Mannen/gheschiede daer deur dat de dingplechtighe partijen op heuren uytersten dach pleghen te bidden/ ende doen bidden/elcx alsoo veel Welgeboren Mannen als sy konden ende mochten / omme

alsoo

alsoo met menichte van Mannen/ ende haerluyder opinien/te komen tot haer meninge/ 't welck sy by de voorschreven andere manieren niet doen en mochten. Ende als de saecke alsoo met menichte van Mannen getermineert was / soo leyde de triumphant alle zijne ghebeden Mannen in een herberghe / daer hy te vooren een maeltijdt hadde doen bereyden/welcke maeltijden wel plegen te kosten vijfentwintich of dertich guldens. Ende mits alsoo doende/triumpheerden meest altijdt de rijcken/ tegen den armen / die de macht niet en hadden alsoo veel gebeden Mannen op haren dach te brengen/ ende kostelijcke maeltijden te geven.

Eenen die hem op zijn vierden uytdragenden recht-dach absenteerde.

xvj.

OP huyden den achtsten Mey anno xv^c. twee ende vijftich / soo is inde Vierschare van Rijnlandt by den Baillu ende Welghebooren mannen ter Vierschare sittende / eendrachtelicken verklaert/ als dattet is een oude costume ende usantie in Rijnlant/ dat soo wanneer yemandt voor eenige laghe Vierscharen beklaecht wordt / ende dat den eysscher of verweerder hem op zijn vierde klachte (als wesende den vierden uytdragenden dach) absenteert / ende gheen procureur gestelt en heeft / dat alsdan de selfde gheabsenteerde ofte zijn garandeur / soo verde hy mede niet en compareert/ vervallen is inde boete van xlij. stuvers/ten profijte vanden Schout/voor wiens 't selve gebeurt.

Costume dat alle wedde zijn weder-wedde hadde, ende dat 't hooghe wedde het lage wedde dede vellen.

xvij.

Wy Welgheboren Mannen van Rijnlandt verklaren by desen / hoe dat warachtich is / dat soo wanneer yemandt in Rhijnlandt doet panden/ mette bode ofte Schout vande Dorpen/ eenighe persoonen voor seeckere achterwesen ofte schulden / ende dat de gepande alsdan pantkeeringhe doet/ soo zijn partije aen beyden zijde gehouden ter naester Vierschare / ofte opte vierde klachte/ immers ter eerster reyse als partijen beyde compareren voor de Schout ende buyren / ende de selve pantkeeringhe op gheropen zijnde/ so wort de pander/ ofte zijn ghemachtichde/ by den bode verhaelt waer voor de pander ghepant heeft/ ende de gepande/ ofte zijn ghemachtichde / de saecke ende redenen waerom hy de pantkeeringhe gedaen heeft. Ende dit gedaen zijnde/ soo is een oude costume ende geuseerde ghewoonte / dat ist by alsoo dattet de pander belieft/ soo mach hy seggen/ Ick segge dat ick u met goede saecken hebbe doen panden / ende dat ghy met quade saecken ofte cause / pantkeeringhe gedaen hebt / wilt ghy daer tegen seggen ofte sustineren/ daer biede ick u een hooch wedde op voor den Bailliu ende Welgheboren Mannen van Rhijnlant/ op mijne banne / boeten ende meer segghen / ende begheer vonnisse van Schout/ Asing ende buyren / ende dat altijt uyt de oude tijden gewesen is/ ende noch dagelicx gewesen wordt / dat alle wedde zijn weder-wedde hebben sal/

sal / ende dat dat hooghe wedde alle laghe wedde veldt. T'oorconde / dit onderteyckent opten achtsten Meye anno xvᶜ. twee ende vijftich.

Costume dat een hooch-wedde 't laghe wedde te niete dede.

xviij.

Wy Welgeboren Mannen in Rhijnlandt onderghescreven verklaren by desen / dat voor een oude costume in Rhijnlant geuseert is geweest / ende alsnoch dagelicx geuseert wordt / dat soo wanneer ter lager Vierschare by yemant 't hooch wedde ghebo-den wordt / dat alsdan partije schuldich is 't selve hooch-wedde te volghen / ende te gaen aen Bailliu / Kenners / ende Mannen van Rhijnlandt. Ofte indien de selve partije 't selve niet doen noch volghen en wil / wort alsoo gefrusteert van zijn recht / sonder datter voor de selve laghe Vierschare vorder in dier sake gheprocedeert mach worden. Actum den lesten Octobris anno xvᶜ. drie ende vijftich.

Costume van pandinghen die aengedongen werden, wat den Officier schuldich was te doen.

xix.

De Bailliu van Rhijnlandt met de Welgeboren Mannen ter Vierschare geseten wesende opten xviij. Augusti anno xvᶜ. ses ende vijftich / ghesien / ende gevisiteert by Zweer Harmansz. Bailliu ende

Schout

Schout van Haserswoude/mitsgaders zijn versouck op eene costnme van Rijnlandt inde selve requeste gementioneert ende uytghedruckt / hebben eendrachtelicken geseyt ende verklaert/ seggen ende verklaren mitsdesen/ dattet een oude gheuseerde costume ende ghewoonte in Rhijnlandt is/ende oock gheweest is alsoo langhe als zy in de Vierschare van Rhijnlandt geseten ende verkeert hebben / dat soo wanneer yemandt den voorschreven Bailliu/ ofte Schouten van Rijnlandt aenghedonghen wert van eenich verwin van penninghen / soo mogen de voorschreven Bailliu ofte Schouten/de aengedonghen pandinghen aen hem houden / ende daer op nemen haer beraet ende dwersnachte/ of sy de penninghen op leggen willen. Ende soo mach de aendingher zijn geldt niet ontfanghen dan by wille ende consent vanden Heere/ ofte daer van hebben zijn ghemoede / ende dat binnen 't beraet vande voorschreven dwersnachte. Ende soo is de voorschreven aendinger oock schuldich ende ghehouden zijn aengedonghen penninghen te eysschen vanden selven Officier t'eynde de selve dwersnachte. Ende de voorschreven Bailliu ofte Schouten zijn oock schuldich nae de voorseyde dwersnachte de aengedongen penningen met de rechtelicke onkosten op te leggen / ofte die te consigneren ofte leggen onder eenighe vande jugen / ofte Rechter / ofte onder den ghesworen Clerck / ende alsdan de aengedonghen persoone doen legghen een dach van schattinghe aen zijn ghereetste goeden/ ende niet eer voor dat sy de penningen opgeleyt sullen hebben.

Dat

Dat eenen yeghelicken ghehouden was zijn recht-dach waer te nemen.

xx.

OP huyden den seventhiensten Augusti vijfthien-hondert seven ende vijftich/ hebbẽ Mannen eendrachtelick nae seeckere communicatie metten anderen in judicio contradictorio gehouden verklaert / dat altijdt by den Bailliu van Rhijnlandt inder tijdt geuseert/ ende oock gheobserveert is geweest/ ende oock noch dagelicx sulcks geobserveert ende onderhouden wort / dat soo wanneer den selven Bailliu zijnen ordinaris recht-dach geleyt heeft op seeckere peremptoirlicke daghen/ ende den selven recht-dach by hem naderhandt om saecken gheprolongeert/ ofte verlangt wordt/ dat nochtans partijen ghehouden zijn den selven gheprolongeerden recht-dach waer te nemen / soo verre alst heurluyder vierden uytdraghenden recht-dach alsdan wesen sal / sonder dat partijen moghen nemen absolutie vander instantie / maer moeten den selven recht-dach waer nemen in allen schijn oft den recht-dach niet gheprolongeert ofte verlangt en ware/ sonder dat den Officier ofte Bailliu eenichsints daer by ghepræcipiteert mach werden. Aldus ghedaen inder Vierschare van Rhijnlant/ten dage ende Jare voorsz.

Costume omme een Hoffaert binnen behoorlicke tijdt in te brengen.

xxi.

Op huyden hebben de Bailliu van Rhijnlandt Willem van Palensteyn, ende de Welboren geeede ende geeligeerde Mannẽ des selfs lants, by haren gedaen eede in forme van turbe verklaert, ende verklaren by desen, ten versoucke van A. dattet in Rijnlant een oude geobserveerde costume is, soo wanneer een Hoffaert gheknocht wordt voor een laghe Vierschare in Rhijnlandt, dat de selve Hoffaert ter naester Vierschare van Rhijnlandt in ghebracht wort by den Schout, ende twee gebuyren upte laghe Vierschare, daer van beyde partijen aen weder-zijden gheven moeten den Schout voor zijn recht elcx vier stuyvers, den Asing elcke partije drie stuyvers, elcke van twee ghebuyren twee stuyvers, dan van een beropen vonnisse upter lagher Vierschare, 't welck in appel aen de Vierschare van Rijnlandt betogen werdt, 't welck den berouper, of d'appellandt voor twee Welgeboren Mannen doet, daer van moet den appellant betalen of uytleggen alle het recht daer toe staende. Ende indien hy triumpheert, sonder compensatie van kosten, soo consequeert hy zijne uytgeleyde kosten van zijn wederpartije by declaratie ende moderatie alst behoort. Al 't welck sy luyden so lange hun staet te ghedencken, ende ter Vierschare van Rhijnlandt verkeert hebben, sulcx altijt hebben sien afdoen, sonder ter contrarie opt bevonden te hebben. In judicio den naest lesten Mey anno vijfthien-hondert vier ende 't sestich.

Costume

Costume van pandinghe ende pantkeeringhe, mitsgaders schattinghe ende schatkeeringhe.

xxij.

Op huyden den elfsten Decembris anno vijfthien-hondert vijf-ende-tsestich / is by den Bailliu ende Welgeboren Mannen van Rijnlandt collegialiter vergadert zijnde / verklaert te wesen een oude costume dat alle pandingen hebben hare pantkeeringhe binnen behoorlicken tijde / ende indien daer geen pantkeeringe geschiet / ende de pandinge aenghedongen wort/soo wort daer nae de gepande geleyt/ ende gepreffigeert eenen schat-dach/ op welcke schattinghe de gepande mach doen schat-keeringe/mits dat hy namptiseert de penningen metten derden penningh beter/ van 't gunt daeromme hy gepant is. Ende komen partijen alsoo jegens malkanderen aen een Hoffaert/ofte aen een kenninghe / ende de pander ofte schatter mach de ghenamptiseerde penningen terstont lichten op souffisante cautie de restituendo. Maer indien de gepande binnen behoorlicken tijt doet pantkeeringe/ soo komen partijen mede jegens malkanderen aen een Kenninge ofte Hoffaert/ende anders niet. My present.

C. Willemsz.

Costume in materije van schattinghe.

xxiij.

OP huyden den neghenthiensten Martij anno vijfthien-hondert ses ende tsestich / is by Welgeboren Mannen ter Vierschare sittende / verklaert ende gheattesteert / als dattet een oude costume in Rijnlant is geweest / so lange dat geen menschen memorie ter contrarie gedenckt / ende als noch is / dat soo wanneer op yemant eenen dach van schattinge geleyt wert / ende den Schatter werdt belet by Mandamente / ofte missive vandẽ Hove / dat hy met zijn voornoemde schattinge niet en mach procederen / eer ende alvooren anders by den Hove soude zijn geappoincteert / ende daer nae ten dage dienende / werdt de surchantie den Impetrant verleent of ghedaen. Nochtans en mach de Schatter niet procederen tot schattinghe / ten ware hy den ghenen die hy wilde schatten / eerst ende alvooren vier en twintich uyren eenen nieuwen rechtelicken schat-dach dede leggen / ofte indien hy anders procedeert so doet hy 't selve gheheel ende al jeghens de costume ende ordonnantie van Rhijnlandt.

Costume van pandinghen.

xxiiij.

WY Welgeboren Mannen van Rhijnlandt hier onder geschreven / attesteren ende verklaren by desen / dat een oude ende geuseerde costume is in Rijnlant / dat so wanneer yemant een ander doet panden

voor seeckere somme van penninghen / mach de pander daer van renunchieren / ofte de Bailliu van Rhijnlandt / ofte de Schout onder wiens jurisdictie de pandinghe gedaen is / de selve pandinghe voor zijn Vierschare rechtelicken aendinghen / welcke Bailliu ofte Schout alsdan zijn optie heeft / omme den pander de pandinghe te goede te schelden / ofte mach nemen zijn dwersnacht / te weten den tijt van vier en twintich uyren. Ende indien de gepande de penningen daeromme hy gepant is / binnen staende Vierschare niet en komt betalē / mette rechtelicke kosten / soo mach de Baillin ofte Schout / nemen ende ghenieten den derden penningh meer / dan de penningen daerom hy ghepandt heeft bedragen. Ende indien de ghepande nae 't opbreecken vande Vierschare binnen vier en twintich uyren de penningen daeromme hy gepant is consigneert onder den Clerck / ofte Welgeboren Mannen / 't selve is nochtans sonder prejuditie ofte achterdeel vanden Baillin ofte Schout / ofte den pander die altijt zijn recht vanden derden penningh beter / gheboren is / sonder dat de ghepande zijn schade van dien / daer mede mach beletten in geenre manieren. Alle 't gunt voorschreven staet / wy ondergheschreven tot allen tijden by eede affirmeren willen / in tijdt van noode des versocht zijnde. In oorconden ons hantschriften hier onder ghestelt den achtsten dach van Julio anno vijfthien-hondert ses ende tsestich. Onderstondt gheschreven ende ghemerckt / Lenaert Adriaensz. by my Gerrit Lourisz. by my Michiel Gerritsz. Claes van Leeuwen / Neel Jan / Jacob van Bosschuysen / ick Dirck Gerritsz. Aert Jacobsz. by my Lenaert Willemsz. Backer / wijlen Schout tot Zoeterwoude.

xxv.

WY Baillu ende Mannen van Rhijnlandt ter Vierschare sittende / verklaren midtsdesen warachtich te wesen / dattet een oude geuseerde costume in Rhijnlandt is/ende geweest is alsoo langhe dat gheen menschen memorie ter contrarie ghedenckt / dat soo wanneer ghepant wort / achtervolgende seecker verwin/ aen eenighe penninghen/ ende de ghepande/omme vorder kosten te schuwen namptiseert de penninghen onder den Officier/al eer de pandinghe aenghedonghen wordt/ ende middelertijt komter eenen derden / die geen verwin/ noch verkreghen recht op die penninghen heeft ende licht die op cautie / dattet selve den pander niet en mach prejndicieren / maer hy mach t'eynde de vier ende twintich uyren / of opten naestkomende rechtdach / zijn gedaen pandingen/opte verwonnen penningen aendingen/ die den Officier aen hem behoudē zijn dwersnacht/ nemen / ofte den pander te goede schelden mach. Ende indien de Officier zijn dwersnacht neemt/soo is de pander schuldich t'eynde de vier-en-twintich uyren de Officier zijn dwersnacht te vermanen / die alsdan de penningen daeromme gepant is/ op moet leggen/ ofte den pander te goede moet schelden / ende eenen dach van schattinge gunnen tot zijnder vermaninge/ die alsdan by den Bode gelept / ende daer van een weete gedaen wort den Officier / daer onder de penninghen geconsigneert zijn/ die met het selve recht voort mach procederen op den genen die de penninghen ghelicht heeft / ende op zijn borghe / daer van hemluyden oock een rechtelicke weete

ghedaen

ghedaen wordt / die alsdan tijdt hebben vierentwintich uyren / omme de penninghen mette rechtelicke kosten te betalen met gemoede/ofte schatkeeringhe te doen. Ende by aldien daer schatkeeringhe gedaen werdt/moeten sy- luyden alsdan de gelichte penningen namptiseren mette rechtelicke kosten daeromme gedaen / al waert oock dat den schatter t'onrechte procedeerde / ofte indien de rech- telicke kosten niet ghenamptiseert worden soo wel alst principael/ dat alsulcke schatkeeringe t'onrechte gedaen wordt/ ende den schatkeerder moet verlieser wesen van- den Hoffaert.

Op huyden den / etc. soo hebben Bailliu ende Man- nen collegialiter vergadert zijnde / eendrachtelick ver- klaert 't gunt wes vooren gheschreven ende verklaert is/ sulcx te wesen een oude geuseerde ende geobserveerde co- stume in Rijnlant / de welcke oock alsnoch dagelicx ghe- useert ende geobserveert wordt.

Costume dat de gene die gepandt is ghehenghen ende gedoghen moet dat de pandinghe aengedongen wordt indien daer geen pantkeeringhe ghe- schiet en is.

xxvj.

WY Welgheboren Mannen ende Costumiers in Rijnlandt/ doen kondt eenen yeghelicken/ ende attesteren mitsdesen / presenterende 't selve altijt by eede te stercken / des versocht zijnde / dattet een oude geuseerde costume in Rijnlandt is / die dagelicx geuseert

ende

ende gheobserveert wordt / ende oock over thien / twintich / dertich / veertich Jaren / jae so lange dat geen menschen memorie ter contrarie ghedencken en kan / gheuseert ende gheobserveert is gheweest / dat soo wanneer yemandt ghepandt wordt / ende de ghepande binnen sijnen behoorlicken tijde geen pantkeeringhe en doet / dat alsulcken gepande gehenghen ende gedogen moet dat de pander de pandinghe aendinghet / ende en mach t'aendinghen van de voorschreven pandinghe niet beletten met eenige vonnissen te versoecken / maer indien hy daer vonnisse op versouckt / ende de ghene die de pandinghe aen begheert te dinghen / daer jeghens een wedde / 't zy hooch ofte laech op steeckt oft biet / soo wort alsdan ghewesen alle wedde een weder-wedde / sulcks dat partijen dan zijn aen een Kenning ofte Hoffaert. Ende de ghepande die met het versouck van 't vonnisse 't voorschreven aendinghe vande pandinghe heeft willen beletten / moet verlieser wesen vande kennighe of Hoffaert.

Ende was onderteyckent / Gerijt van Eyck Andriesz. / Pouwels van Thoornvliet Willemsz. / Jan Lambrechtsz. / Dirck Dircxz. / by my Jan Gorisz. by my Gerijt Cornelisz.

Costume dat alle pandinghe, ende aentastinge van Landen suyver moeten zijn.

xxvij.

Wy Welgheboren Mannen ende Costumiers in Rijnlandt hier onder gheschreven / doen kont eenen yegelicken (attesteren mitsdesen / presenterende 't selve altijdt by eede te stercken des versocht zijnde)

zijnde) dattet een oude gheuseerde costume in Rijnlandt is/die daghelicks geuseert ende geobserveert wordt/ende over de thien/twintich/dertich/ende veertich Jaren/ jae soo langhe dat geen menschen memorie ter contrarie gedencken en kan/ gheuseer t ende geobservert is geweest/ dat soo wanneer yemandt te hooghe ghepant wort/ende hy op zijn behoorlijcke tijt pantkeeringe doet / ende partijen te samen aen een Kenninghe of Hoffaert soo sal die ghepant is gheweest / het vonnisse vande kenninghe of Hoffaert mede gaen/ende die gepant heeft tegens/ als te hooge gepant. Ende so wanneer yemant aentast / ofte aenvang doet aen eenighe landen/ 't zy groot ofte kleyn met seeckere belenden ofte limitē int viercant van voorsz lant / ende daer op zijn behoorlicke tijdt afslach ghedaen wort/ so dat partijen te samen aen een Kenninge of Hoffaert ghegaen zijn / ende dat alsdan bevonden wort den voorschreven aentast ofte aenvangh te hooghe gedaen/ ende binnen de voorschreven limiten andere landen ofte goederen bevonden worden / datter alsdan by vonnisse verklaert wort den voorsz aenvang / ofte aentast qualicken/ende t'onrecht gedaen/ende den afslach daer jegens wel ende te recht gedaen / sulcx dat alle pandinghen ende aentastinge suyver ende net moeten wesen/gevende deur dien de verweerder de Kenninge of Hoffaert gewonnen ende den eysscher verloren/ cum expensis. Onder stondt geschreven/ Cornelis Aelwijnsz. Jan van Berendrecht/ D. Velsen/ D. Liesvelt/ Cornelis Vranckensz. Cornelis Claes Adriaensz. Gerijt van Eyck Andriesz. by my Gerijt Cornelisz. Gerijt Dircxzoon / Jan Willemsz. Cornelis van Duvenvoorde / by my Gerrijt Cornelisz. My jeghenwoordich.

C. Willemsz.

REGISTER.

Der voorsz oude Coustumen ende Ordonnancien, ende wyst het voorste Chyfer-getal aen het Capittel van dien, ende het laetste blat daer de selve staende zyn.

Pandinghe/

FYNIS.